

Franco: Az ibériai tömb a békepolitika hasznos eszközének bizonyult

A pápa újabb lépéseket tesz a légi hadviselés elfajulása ellen Smuts reméli, hogy az ideai az utolsó háborus karácsony

Néhány lapot visszafordítva a különböző lapokban, figyelemmel kísérve a közelmúlt történéseiről szövegeket és a politikai eseményeket elemző hírmagyarazatokat, érdekes folyamatnak lehetünk tanúi. Bizonyos nemzetközi politikai eseményekkel szemben ugyanis, eddig áthidalhatatlannak látott szakadékok ellenére, a felfogások hasonlósága domborodik ki. Leginkább szembevetendő a nézetek egyezése — ha nem is éppen azonossága — a Moszkvában létrejött szovjet—cseh szövetségi szerződés tárgyában. Mintha Európa lejárata mozdulna meg, a nemzetközi sajtó betűtengerében és a rádiók hangorkánjában egyre többször szerepel ismét „Európa egységének”, „Európa biztonságának” emlegetése. Még a két nagy szembenálló hatalom, Németország és Nagy-Britannia felfogásai is egyezőknek látszik tekintetben, hogy földrésziink jövő biztonságát aligha szolgálhatja oly egyezmény, mely egy hatalmi túlsúlyra már adottságai és hagyományai alapján is beállított állam — hogy Smuts tábornok szavait idézzük: „a keleti kolosszus” — és egy vele különlegesen szoros együttműködésre lépő kis ország szövetségében alpnul.

A német álló foglalat

nyílt és határozott — hiszen eddig is hangoztatott tételre utal — amikor leszögezi, hogy Moszkva nem egy képzeli el Európa jövő rendjét, ahogyan London és Washington politikai köréi általában az angolszász közvélemény látványosnak tartandó, vagy legkésőbb is a háború megkezdésekor kivánatosnak tartotta. Az angolszászok tekintettel arra, hogy Moszkva ez idő szent szövetségeseit, selyempapírba burkolva ugyan, de egyre nagyobb adagokban juttatják szintén a világ közvéleménye elé aggodalmukat minden olyan elgondolás, terv irányában mely az európai nagy és kis államok jövő kapcsolatában a hatalmi szót tenné meg a jog és a megoldás forrásává illetve alapjává. Gondoljunk csak Smuts dél-afrikai miniszterelnök nagy feltűnést keltő beszédére s a még nagyobb figyelmet érdemlő Times-cikkre. Az Economist című angol lapnak az Európa jövőjéről folyó vitába való bekapcsolódása is ide sorolható. Angolszász részről.

„a befolyási körzetek”

tervének eljöttét éppen abból a felfogások kiindulva javasolják, hogy a tartós, békes európai együttműködést csak az európai nagy és kis államok önkéntes együttműködése, a hozzájárulásukon nyugvó új keret-intézmény: egy népek feletti szövetség biztosíthatja. Természetesen eleve kijelentik „nem a letűnt Népszövetség feltámasztására gondolnak”, főleg nem azoknak a végzetes hibáknak megismétlésére, melyeket ez az eredetileg sok jószándékkal sürgetett intézmény a gyakorlatban előidézett.

Smuts tábornok, a Dél-afrikai Unió miniszterelnöke feltűnést keltő kijelentésezt tett a jövő angol—amerikai—orszós együttműködés problémájáról, de nem mondotta, hogy hite lenne a „befolyási körzetek” politikájának. Arról sem szólt, mit is akar tulajdonképpen a Szovjet-Új. Megelégedett az a „keleti kolosszus” hatalmának kibontakozását a terület és összefogásra szűkítette fel — a nyugateurópai népeket. A szovjet—cseh szerződésnek kellett jönnie, hogy London — a lengyel csatlakozás kérdésével kapcsolatban — közép- és kelet-európai vonatkozásban is felfogásának kinyilvánítására késztesse. Ma még titok, miről tárgyalt Eden külügyminiszter

a lengyel emigráns kormányfővel s az is bizonytalan, a lengyel állásfoglalás mennyiben jelzi majd Nagy-Britannia akaratát is. Hiszen a diplomácia sakk-tábláján sok oly lépés történt eddig is, melynek jelentősége — akár a védekezésben, akár a támadásban — csak később vált nyilvánvalóvá. Hogy a lengyel állásfoglalástól mégis bizonyos mértékben

az angol fellegős

kinyilvánítását várjuk, arra talán elég nyomok az, hogy Nagy-Britannia ma inkább súlyvet, mint valaha, nemzetközi tekintélyének megőrzésére. Azt az erkölcsei tőkét, melyet a lengyelek védelmében vállalt háborús beavatkozások gyűjtött, mindenesetre nehéz lesz megőriznie, jóllehet most nem egy korridorról, hanem egész kelet-lengyelországi tartományok sorsáról van szó. A semleges sajtó nyilván ezt a morális tényezőt is számon tartja, amikor a lengyel problémában európai sorskérdést látó angol sajtóhangokra utal s arra a londoni kijelentésre, hogy „Lengyelország még nincs veszve.”

— Nem szabad megengedni, hogy

a kis államok

a nagyhatalmak között csere tárgyai legyenek — írja stockholmi jelentés szerint a Manchester Guardian. — A kis államokra nézve lényeges lenne az, hogy közös védelmi rendszerrel bírjanak, amelyet a nagyhatalmak támogatnak. E háború előtt a kis államok najlandók voltak részt venni megkorlátozottan később azonban azt látták, hogy a megtorlások végrehajtásakor a nagyhatalmak nem akarják kockáztatni valójukat. Amint a láthatáron feltűntek a kis államokra veszélyes támadók, a nagyhatalmak visszahúzódtak Európának meg kell adnunk a meggyőződést — írja a News Chronicle, — hogy erőnket, amelyet jelentékenyen fokozunk kell, hajlandók vagyunk láthataván Európá védelmére.

Az európai újárendezés angolszász elképzeléseivel az utóbbi időben több nagytekintélyű londoni lap is behatóan foglalkozott. A Times arra a megállapításra jutott, hogy „Európának — sa-

ját érdekében — módot kell találnia arra, hogy Németország feldarabolása és kiirtása helyett a németek képességeit megszerveze és felhasználja. Európa jövő biztonságának és jólétének biztosítékát nem akkor találják meg, ha Németország egységét szétörik, hanem akkor, ha ezt az egységet beillesztik a szélesebbkorú európai egységbe.” A Times hozzáteszi, hogy

Európa egységét alkot

és ennek megfelelően kell kezelni minden újjáépítési tervben. Gazdasági téren a nemzeti határok által nem korlátozott tervre és akcióra van szükség, ha eredményekre akarnak jutni. Európa egység abban az értelemben, hogy semmiféle katonai vagy gazdasági biztonsági terv nem valósítható meg a gyakorlatban, ha Európát nem tekintik egységnek egésznek. Különösen nagy feltűnést keltett a Timesnek az a megállapítása, hogy „el kell utasítani olyan alakulások gondolatát, amelyek nem ölelik fel egy adott terület egészét s éppen ezért a szomszédos államokban könnyen idézhetők elő ellenségeskedéseket.” A Times állásfoglalásában Alexis Carr professzor gondolatmenetét ismerhető fel, aki a tartós béke alapjairól írva már e háború első éveiben a jözm és ésszerű békekötés mellett tört palkát. Abban is Carr professzor eszmemenetét látjuk visszatükröződni, hogy a Times — mely mértékadó brit körök álláspontját látszik ismertetni — ke- reken kijelenti: „A háború előtt regionális szövetségek összeomlása után most új utakat kell követni.” A lap csak a „természetes szövetségeket” helyesli.

Egy másik tekintélyes angol lap, az Economist azt írja, hogy „Nagybritanniának valóban szüksége van egy helyreállított Európára, ennek a helyreállításnak azonban ne a megosztás legyen a célja, hanem a változatosságon felépülő egység, amely változatosság már régóta fémjelje az európai civilizációnak. Az európai nemzetek szenvedélyesen elevenek. Nincs itt szó semmiféle temetőről, amelyet el kellene előbb takarítani. Az európai nemzeteknek szövetséget gazdasági együttműködésre s egy olyan működési keretintézmény-

re van szükségük, amely munkaképesse teszi nemzeti szuverenitásukat.” A brit politika feladatául a lap azt jelöli meg, hogy helyes és hatékony szervezettel te- remtsen az együttműködés minden szintjén. Az Economist szerint ennek

pillanatnyi akadályai,

hogy a Szovjet-Unió még mindig bizai máltán egy újjászervezett európai rendszerrel szemben, mert attól tart, hogy ez ellene irányulhatna. Ezenkívül egyes nemzetek bizonyára nehezen mennének bele abba, hogy a többi népek is megengedjék a velük együtt való emelkedést, ez azonban lényeges feltétele a tartós békének. Az Economist is éppen e nehézségekre gondolva, úgy véli, hogy „Európa népeinek feltétlenül szükségük van egy hatalmi vázra, amely biztonságban tartja őket, belső alapelveik azonban a beleegyezés és hozzájárulás.”

Az újságolvasót gondolkodóba ejtik az ily megnyilatkozások. Gondolkodóba ejti az a körülmény is, hogy Cordell Hull, az Egyesült Államok külügyminisztere, abból az alkalomból, hogy két éve állt be a hadiállapot az Egyesült Államok, valamint Románia, Magyarország és Bulgária között, többek között kijelentette, hogy ezek az államok sem fogják elkerülni a Németországnak szánt sorsot, amennyiben továbbra is kitartanak a tengely oldalán. Minj fentebb látjuk, a sok szó esik a „Németországnak szánt sorsról”, a nézetek azonban a szövetségesek táborában sem egyezők. A moszkvai és teheráni értekezleten hír szerint megegyezés jött létre e tekintetben, az azóta mutatkozó jelenségek azonban korántsem „az egyet- értés jegyében” fogantattak

Szinte elképzelhetetlen

hogy az Egyesült Államok s főleg Anglia politikai és gazdasági zárvavarába döntött Németország akarjanak, mind- az pedig ami a frontokon történik, s főleg ami nem történik, arra enged következtetni, hogy Nagy-Britannia és az USA habozik oly nagyszabású támadás megindításában, mely — megítélésük szerint — hirtelen változást idézne elő az európai egyensúlyban. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy feltétlenül kételkedni kell az angol—amerikai—orszós együttműködés ösztönességében (leg- alább is a háború tartama alatt nem), az azonban kétségtelenné látszik, hogy a három nagy szövetséges külön-külön a saját érdekeit is mérlegre veti, különös nyomatékkal képviseli. S az is kétségtelen, hogy előre nem látott események ma könnyebben lephetik meg a világot, mint bármikor a háború eddigi folyamán.

Kulcsár S. Kálmán

A politikai arcvonal

Smuts: „Valami nagy dolog készül, nagyobb, mint valaha történt”

Lisszabon. (Tp.) Smuts tábornok nagy dél-afrikai miniszterelnök, újság- rók előtt nyilatkozva a többi között hangoztatta, hogy a jövő év eiorelatá- tólag az emberiség történetének döntő éve közé tartozik majd. Az ő születése idején fennállott régi rend elmúlt és most jobb jövő felé haladunk. Hangoz- tatta, hogy a háború kimenetele tekintet- ben mindig derülte volt, az ut azon- ban még hosszú.

— Még nehéz harcok állnak előttünk — mondotta — és a háború egy ideig még eltart. A kivülállás és a féltreállítás régi elméletét elvetették. Csupán kevés állam tartja magát kívül és ők maguk is felvetik a kérdést, vajjon magatartásuk helyes volt-e. A kialakuló események valószínűleg az évszázadok óta történt események legjelentősebbjei lesznek.

Smuts kijelentette, reméli, hogy ebben az évben érik meg az utolsó háborus karácsonyt, majd így fejezte be nyilatkozat- at: — Az emberiség történetének legna- gyobb forradalma előtt állunk és ez sem- miképpen sem hasonlítható össze az álta- lunk ismert eddigi forradalmakkal. Az emberiség családja folytatja hosszú és

nehéz útját, de új irányban. A mostani háború jelentősége abban van, hogy az első lépést jelenti a nagyobb szabadság felé. Az a katasztrófa, amely a ci- vilizációt évszázadok óta mindig elpusz-

Franco az ibériai békepolitikáról

Madrid. (Tp.) A nemzetközi élet érdeklődésének előterében a spanyolor- szági belső fordulat áll, amelyről már beszámoltunk. A spanyol tartományi kor- mányzók kongresszusának záró-ülésén — mint ismeretes — Arrese pártmi- niszter nagyobb beszédet mondott, amelyben többek között azt is hangoz- tatta, hogy a mai rendkívüli körülmé- nyek és az egész világot uráló háborus viszonyok arra készítetik Spanyolorszá- got, hogy rendkívüli intézkedéseket te- gyen és biztonságára céljából új szerveze- teket létesítsen. Ezek az intéz- kedések csak átmeneti jellegűek lesznek. A polgárháborút követő spanyol politika első szakasza véget ért és a második sza- kaszban minden nemzeti erőt össze kell fogni. A falange ma már politikailag érett és annyira boggyókeresztet a néphez, hogy a milícia feleslegessé válik.

tította, többé nem ismétlődhetik meg. Azt hiszem, hogy valami nagy dolog ké- szül, nagyobb mint valaha történt. Ke- mélem, hogy az emberiség által hozott áldozatok nem voltak hiábavalók.

Ezután Jordana külügyminiszter, külpolitikai síkon ismertette a spanyol belpolitikai eseményeket. Felszólalt Franco tábornok is, aki leszögezte, hogy Spanyolország politikájának vilá- gosnak, szilárdnak és nyugodtnak kell tennie és az ország vezetőinek példát kell adniok. Csak így lehet majd megak- dályozni azt, hogy Spanyolország örökös ellenségei kihasználják a spanyol nép esetleges gyengeségeit. A spanyol poli- tika nagy célja a világ tartós békéjének a megvalósítása. Tartós béke azonban csak akkor lehet, ha tekintetbe veszik a kis és a legkisebb nemzetek jogait is. Egy háborút nem viselő ország, mint je- lenleg Spanyolország, s rendkívüli fontos szerepet játszhatik a nemzetközi esemé- nyek kialakulásában. Az Ibériai-tömb a békepolitika hasznos eszközének bizo-

Az elszalasztott Griseliní

Írta: JAKABFFY ELEMÉR dr.

a Magyar Tudományos Akadémia Történelmi, Szakosztályának külső tagja.

nyult, Franco tábornok végül Spanyolország mindenkori függetlenségi törekvéseit hangoztatta.

A PAPA A HÁBORU KIHATÁSAINAK ENYHÍTÉSÉN FÁRADÓZIK

Vatikánváros. (Tp.) XII. Pius pápa az elmúlt hónapokban minden eszközzel megkísérelte, hogy a hadviselő felektől a háború kihatásainak enyhítését eszközölje ki. A Szentatya tevékenysége különösen a légi támadások elfajulásának kiküszöbölésére vonatkozik. A pápa nem adja fel a reményt, hogy ez irányú kísérletei eredményesek lesznek és most figyelemzette híveit, imáikat egyesítse a római kuria imáival, hogy a háború kihatásainak enyhítése érdekében való fáradozások ne legyenek hiábavalók.

A KIS ÁLLAMOK JOGAI

Madrid. (Rador). A német távirati iroda az NST. következő jelentését ismerteti:

Jordana gróf, spanyol külügyminiszter Taylor amerikai újságírónak adott nyilatkozatában kijelentette, hogy a spanyol politika szintén annak a nagy célnak szolgálatában áll, hogy a tartós világbéket biztosíthassák. Ily béke csak akkor lehetséges — mondotta Jordana gróf — ha tiszteletben tartják a kisebb államok jogait.

A továbbiakban a spanyol külügyminiszter különös nyomatékkal hangsúlyozta Spanyolország követelését, függetlenségének tiszteletben tartását illetően. Egyben leszögezte, hogy a spanyol emigránsok a helyzet megítélésében alighanem súlyos tévedésben vannak.

SPANYOLORSZÁG ANGOL-AMERIKAI GAZDASÁGI „HARAPÓFOGÓBAN”

Genf. (Rador). A német távirati iroda jelenti: Az egyik tekintélyes amerikai kereskedelmi lap azt írja, hogy London és Washington jelenleg „jelentős politikai és gazdasági nyomást” gyakorol Spanyolországra. A lap szerint ennek a nyomásnak egyes eszközei valószínűs „harapófogóknak” tekinthetők, s oly természetűek, amelyeket már más nemzettel szemben is alkalmaztak, mikor újabb gazdasági engedményeket kértek azoktól.

A magyar követ a török külügyminiszternél

Ankara. (Tp.) Vörösmarty János, Magyarország törökországi követe meg látogatta Memencensoglu külügyminisztert s vele hosszabb megbeszélést folytatott.

BERLIN TARTOZKODÓAN ITÉLI MEG A BOLÍVIAI ESEMÉNYEKET

Berlin. (DNB). A német távirati iroda diplomáciai tudósítója a bolíviai államcsinyról a következő részleteket közli: Azokról az okokról, amelyek a bolíviai államcsíny és szűkebb munkatársainak letartóztatására vezettek, továbbá új kormány alakítását eredményezték, különösen mende-montád keringenek, de ezeket kétkedéssel kell fogadni. Az kétségtelen, hogy a Bolíviában megbuktatott kormány erős ellenzéke volt. Hamisnak látszik azonban a feltevés, hogy az új rendszer az Egyesült Államok ellen irányuló mozgalom kifejlődése volt.

A német távirati iroda diplomáciai szerkesztője befejezésül megállapítja, hogy sok adat a mellett szól, hogy a forradalom mögött is az Egyesült Államok állnak.

ULUS: LE KELL VONNI A MULT HÁBORU UTÁN ELKÖVETETT TÉVEDÉSEK KÖVETKEZTETÉSEIT

Ankara. (Tp.) Az Ulus című török lap felteszi a kérdést, vajon lehet-e olyan békét teremteni, amely kizárja az új háború katasztrófák lehetőségét. A török lap ezzel kapcsolatban megállapítja, hogy a jövő békéjét a nemzetek szabadságára és az igazságosságra elvére kell alapozni. A nagyhatalmi hegemoniá-va törekvő politikák meg kell akadályozni, de meg kell fékezni a támadás szellemét is. Veszedelemes utópia lenne arra építeni a békét, hogy ez vagy az a rendszer, ez vagy az a faj felsőbbrendű a többinél. A semleges államokat szintén

A timisoarai-temesvári Magyar Ház R. T. tulajdonát képező és a Magyar Népközösség használatában álló immár igen tekintélyes könyvtárban külön gyűjtjük azokat a műveket, amelyek a Bánságra vonatkoznak vagy itt kerültek ki a sajtó alól. A könyvtár lelkes átszervezője és kezelője, Schiff Béla néhány hónappal ezelőtt figyelmeztetett, hogy megvétele ajánlották a Bánságra vonatkozó legrégibb művet: Griseliní könyvét 10.000 lejért.

Fájó szívvel közöltem: ennyi pénzt a Népközösség pénztárából nem utalhatók ki akkor, amikor annyi nyomort látunk magunk körül, amikor annyi segítséget kérő kéz nyúl felénk.

Karácsony előtt három héttel egyik birtokos barátom értesített: a szent ünnep alkalmából nagyobb összeget szánt a Népközösség részére, jelöljem meg a célt: mire adja?

Ekkor eszembe jutott a Griseliní. Schiff Béla sietett az eladóhoz, majd lehagoltan közölte: a mű két hét előtt külföldre került.

Igy könyvtárunk e forrásmunkát még továbbra is nélkülözni kénytelen. En nem válhatok meg attól a példánytól, amelyet könyvtáromban féltett kincs-ként őrzök, hiszen családi emlékek fűződnek hozzá.

Vajjon akad-e még a Bánságban magánkézben Griseliní, avagy az utolsót szalasztottuk el?

X

GRISELINI FERENC a XVIII. század második felében több akadémia tiszteletbeli tagja és egy milánói tudományos társaság tiktára volt. Művét 1780-ban Bécsben Johann Paul Krausz adta ki és teljes címe: „Versuch einer politischen und natürlichen Geschichte des temeswarer Banats in Briefen an Standespersonen und Gelehrte.” A foliáns-alaku mű két részből áll. Az első rész a temesi Bánság politikai történetét adja, és az azt lakó népek erkölcsait és szokásait ismerteti, nemkülönben a római és harbar időknek itt és a szomszéd területeken fennmaradt emlékeit; a második rész a Bánság földjének sajátosságait, helységeiben található ásványait, ásványvizeit és különös részletességgel a megháldai gyógyforrásokat tárgyalja. E mű melléklete a Bánság első, 1776-ban készült térképe, mely a Bécsben őrzöttek kisebbített alakja, továbbá több akkortájt keletkezett telepes-község: Charlottenburg, Engelsbrunn, Schoendorf, Moraviza és Neuwoitek terve, nemkülönben a Bánság területén kiásott római szobor- és relief-leletek és érmek rajza.

bele kell vonni a béketörekvések megvalósulásába és le kell vonni a mult háboru után elkövetett tévedések következtetéseit az új béke megteremtésénél.

ELHALASZTJÁK A BRIT KORMÁNY ATALAKÍTÁSÁT?

Zürich. (Tp.). Az Observer című

Jelentéseink a harcterekről

Sulyos harcok, meghiusított újabb szovjet áttörési kísérletek Vitebszk környékén

Berlin. (Tp.) Berlinbe érkezett legújabb jelentések szerint a keleti arcvonalon a Krim-félsziget bejaratánál egy támadó szovjet zászlóaljat bekerítették és megsemmisítették.

A Zsitomirtól északra fekvő vidéken a szovjet csapatok eredménytelenül kísérelték meg a német csapatok előnyomulásának feltartóztatását; 37 szovjet páncélos megsemmisítették. A német ellentámadás további előhaladását tejt.

Recsitzától északnyugatra a német csapatok támadása eredményes volt és az arcvonalon fennálló rést elzárták,

Az első rész 8, a második 12 leveleből áll. Azok közül a „Ständespersonen” (előrelők) közül, akikhez Griseliní levelet címezte, csak egy, gróf Soro János érdekelhet, mert ő mint Timisoara-Temesvár egykori vá. parancsnoka, érdemes munkát végzett itt. Nyugalomba vonulása után is a Bánságban maradt és Lugoj-Lugoson a monisták templomában pihen. Gróf Soro volt az, aki II. József császárt, még mint Mária Terézia utalukodó-ársát, bizalmas levélben értesítette azokról a szörnyű visszaélésekről, amelyeket a Bánságban a bécsi kormány közeget elkövetnek, amelyek folyamánnyaként a lakosság igen sok kárt szenved.

RÉSZBEN SORO ERDEME tehát, hogy II. József császár 1768 április 20-án a Bánságba érkezett, itt maradt több mint négy hétig, 249 órát ült lovon, hogy végignézhesse az utakat és benézhesen a kunyhókba is. Így csakhamar megállapíthatta, hogy a hivatalnokok hűcsakat építettek, csatornákat asatnak, földet műveltetnek, de nem az államnak, hanem sajátmaguknak, 30 forintért pedig az első jöttmentnek odaadják bármely jobbágy földjét és azt családijával földönfutóvá teszik.

Természetesen a császár látogatása után mindezekért a megtorlás el nem maradhatott, gróf Soro pedig a nép a szívbe zárta, Lugoj-Lugoson a Szent-Donát kápolna alatt volt gróf Soro szülői Gyermekkoromban azt az utat, mely erefjé vezetett, még „drumul grofului”-nak hívták. Soro gróf, aki a Mária Terézia-rendnek is egyik első tulajdonosa volt, 1809 február 18-án halt meg 78 éves korában. Griseliní tehát rem érdemtelen férfinhoz intézte első négy levelét, amelyek a Bánság történetét a passzarovicsi békekötésig, 1718-ig ismertetik.

A következő két levél különösen azokkal a telepítésekkel foglalkozik, amelyek a XVII.-ik század harmadik évtizedétől 1777-ig, vagyis a Bánságig itt történtek. A hetedik levél a Bánság népeiről szól. Benne statisztikai adatokat is kapunk az egyes nemzetiségek lélekszámáról. Ezek szerint az egész Bánságban, vagyis a Tisza-Maros szögében a XVIII. ik század közepén 151 639 román, 78 780 szerb, 8683 bolgár, 5272 cigány, 43 201 német, olasz és francia telepes és 353 zsidó élt. Magyarokról említett nem tesz, hiszen ezek visszatelepítése csak később történt. A hetedik levél a románokat, életüket és szokásaikat jellemzi. A nyolcadik a román nyelvről foglalkozik és egész kis szótárral igazolja: mennyi közös szava

van a román és olasz nyelvnek. Végül az első rész utolsó levele a római emléket, a felalalt feliratos táblák szövegét és más régiségek leírását adja.

NEM RÉSZLETEZEM a második rész tartalmát. Inkább Griseliní két olyan megállapítását közlöm, amelyekből kintunk, hogy valóban éles-szemű megfigyelője volt a bánági életnek. A mű 221-ik oldalán a román néptörzsainak leírása között a következőt is olvashatjuk:

„Ha valahol megtudják, hogy az egyik községben vagy környékén egy gyermeknek föndulatú himlője van, melyet „bubaal mare”-nak hívaak, a rosszuldatu „bubaal mica”-val szemben, akkor minden anyu ódasájt és ősi szokás szerint egy-egy krajcárért minden gyermeke részére ilyen himlő-anyagot vesz. Ugyanis a himlő hólyagoskákát tüvel felszurják, a bennük lévő nedvet egy külön e célra keményfából készített dobozba teszik, ezzel hazasétálnak, odaütik a gyermek karjának leghevesebb részére és egy durva lenövél erősen bedörzsölik. Nemelyek még sebet is vágnak és ebbe dörzsölik bele az anyagot, aztán bekötik a gyermek karját és biztosra veszik, hogy a rosszuldatu himlőt nem kapják meg.”

Minden exikon úgy tudja, hogy a himlő-oltást egy Jenner Edward nevű angol sebész 1796-ban találta fel. Ez ime: Griseliní szerint a román parasztek már egy félszázaddal „ősi szokás szeriént” így néféleképpen védekeztek a himlő ellen.

Nem kizárható érdekes, amit Griseliní művének 202. oldalán olvashatunk:

„Nem csekély meglepetésemre szolgált, amidőn 1775 júliusában Karánsebes előtt angol cigány házában olyan öreg asszonyt találtam, aki mintegy 40 lila- és kacsatofajst nagy agyagdobnyba lozragyára helyeztet egy, hogy minden éjre jóias külföldön kis fonott kosárban gyenge szénapárnán felidit, minden kis kosarat pedig zsinór erőfésit az edény felső széléhez, amelyet egy buk bőre fedett. Kérdésemre ki tanította erre az eljárásra, a cigányasszony elmondotta, hogy édesanyja aki Moldovában volt, ahol a cigányok között általánosan elterjedt az a szokás, hogy libát és kasát így kötlenek.”

Ugylátjuk, az öreg Réaumur ezektől a cigányasszonyoktól leste el mindazt, amit művében: „De la manière de faire éclore les poulets” leirt. Minék folytassam! Azt niszem, az előadottak is meggyőzik az olvasót, hogy Griseliní művét tanulmányozni érdemes és Népközösségünket nagy hárdára kötelezné az, aki a könyvtárát ezzel gazdagítaná, avagy az immár rendelkezésre álló 10 ezer lejért ennek eladná.

szovjet csapatok heves támadását visszaverték.

A délnyugati arcvonalon az angol-szászok támadása az Adriai-tengerpart mentén elhanyhult. Gyengébb ellenséges előretöréseket az Ortona-szakaszon visszavartak.

Egyes ellenséges repülőgépek nyugatnyugati területek dobtak bombákat. Német repülők Délkelet-Anglia célpontjait bombázták. A Szicília körül tengerészeten német harci repülőket két angol kereskedelmi hajót megrognáltak.

“GENTA”
Svéd
csónakmotorok

**August
GIANONE
TIMISOARA,**
Berthelot-úrut 6,
Brătianu tér
Inr No. 187 10391-940

Bányavároska

HORVÁTH JENŐ verse

Hozzánk a vonat már fel se szárnyal:
esucs a szomszédunk, zenénk madárdal.

Mélyre ásunk és csillagos eget
alig látunk itt a világ megett.

Kispatak-pánton házak kordona
a fák: zugó tömeg, bükkös-orgona.

Bányában, otthon a kéz kezét ér,
ember embertől mégis messze él.

Ha eljundunk, az mindig nagy ut,
és zárnak, zárnak, zárnak a kapuk.

Ut, ösvény elfogy itt. Hegy hegy felett.
Aki idejött, tovább nem mehet.

Karácsonyi istentisztelek sorrendje

A TIMISOARAI-TEMESVÁRI RÓMAI KATOLIKUS EGYHÁZBAN

A timisoarai-temesvári püspöki székesegyházban szombaton, karácsony ünnepén reggel 7 órakor pásztor misét tartanak. Délután 10 órakor Pacha Agoston dr. megyéspüspök ünnepélyes főpapi misét mutat be. Fél 12 órakor csendes mise, Vasárnap, karácsony másodnapján 10 órakor ünnepélyes nagymise, mondja Unterweger Lotár dr. pápai protonotárius. A szentmisével kapcsolatban magyar nyelvű ünnepi szentbeszédet mond Boros Béla dr. teológiai tanár.

A belvárosi plébániatemplomban — mint a városban csaknem mindenütt — az éjféli misét az elsőtétítésre való tekintettel már december 24-én, pénteken délután 5 órakor tartják. Karácsony ünnepén reggel 8 órakor és 9 órakor csendes szentmise. Délután 11 órakor ünnepélyes nagymise. Magyar szentbeszédet mond Plesz József kanonok, belvárosi plébános. Karácsony másodnapján, vasárnap félkilenc és féltíz órakor csendes szentmise, 11 órakor nagymise.

A gyárvárosi plébániatemplomban az éjféli misét szentestén, 5 órakor tartják. Karácsony ünnepén délelőtt féltíz órakor ünnepélyes nagymise, mondja Rech K. Géza apátplébános. Délután 5 órakor ajátosság, amelynek keretében Csátray Miklós dr. káplán magyar szentbeszédet mond. Karácsony másodnapján, vasárnap délelőtt féltíz órakor ünnepélyes nagymise magyar szentbeszédrel, mondja Rech K. Géza apátplébános.

Az erszébetvárosi plébániatemplomban ugyancsak pénteken délután 5 órakor tartják az éjféli misét. Karácsony ünnepén délelőtt 9 órakor ünnepélyes nagymise, magyar szentbeszédrel. Karácsony másodnapján délelőtt 9 órakor nagymise. Mindkét ünnepnapon délelőtt fél 12 órakor szentmise magyar szentbeszédrel.

A jozsefvárosi plébániatemplomban éjféli nyert pénteken délután 5 órakor ünnepélyes nagymisét mutatnak be. Karácsony ünnepén a vasárnap istentiszteletű sorrendje szerint mutatják a szentmiséket. Délután féltíz órakor ünnepi nagymise. Karácsony másodnapján, vasárnap délelőtt féltíz órakor ünnepi nagymise, magyar szentbeszédet mond Metzger Márton dr. prépostplébános.

A mehalai plébániatemplomban karácsony éjtszakáján éjfélokor ünnepélyes nagymise. Karácsony ünnepén félnyolc, félkilenc és féltíz órakor csendes szentmise, 10 órakor ünnepi nagymise. Délután 3 órakor ajátosság szentségi áldással. Karácsony másodnapján, vasárnap délelőtt fél 11 órakor P. Károly salvatorianus-rendi szerzetes, plébános, ünnepi nagymisét mutat be. P. Szaniszló salvatorianus szerzetes magyar szentbeszédet mond.

Rónai-Rónacok karácsony ünnepén, szombaton délelőtt 10 órakor nagymisét és magyar szentbeszédet mond Pázmán Péter jozsefvárosi káplán. Karácsony másodnapján délelőtt 10 órakor szentmise.

A TIMISOARAI-TEMESVÁRI REFORMÁTUS EGYHÁZBAN

Karácsony első napján a templomban délelőtt 10 órakor igét hirdet Debreczeni

Dec. 24, péntek
R. k.: Áám, Eva
Prot.: Adám, Eva
Ortod.: Kar, böjt

lapkellte: 7 6. 46 p
lapny.: 16 6. 13 p.
A nappal hossza:
8 óra és 27 perc

A Déli Hirlap megjelenik mindennap a vasárnapokat és ünnepeket követő napok kivételével. — Szerkesztőség: Timisoara L. Boulevard; Regina Maria S. kiadói hivatal: I., Piata Eratiannu 3, szam

Távfeszélő: szerkesztőség 50-78, kiadói hivatal 28-10.
Előfizetési ár a lap házhöz való kézbesítésével vagy postán küldve: egy hónapra 140 lej, három hónapra 400 lej. Egyes szám ára 5 lej.

Aradon előfizetések, hirdetések és felszólalások Reclama hirdető-irodájában, Motianu-utca 6. Távfeszélő: 17-11.

— **Öfelsége I. Mihai király a testőrgárda-vezető karácsonyfa-ünnepségén.** (Bucuresti). A királyi testőrgárda-vezető szokásos karácsonyfa-ünnepségén — mint a Rador jelenté — részt vett Öfelsége I. Mihai király és Antonescu Ion tábornagy-államvezető.

— **A munkakönyv elnyeréséhez szükséges nyomtatványok benyújtásának meghosszabbított határideje.** (Bucuresti). A munkaügyi minisztérium az új munkakönyvek elnyeréséhez szükséges nyomtatványok benyújtásának határidejét, amely december 20-án lejárt, január 10-ig meghosszabbította.

— **Doktorráavatás.** Bartel Györgyöt, Bartel József, a lugoji-lugosi Muschong-cég tisztviselőjének tiat december 18-án a kolozsvári tudományegyetemen az orvosi tudományok doktorává avatták.

— **Az üzletek karácsonyi zárójára.** (Bucuresti). A munkaügyi minisztérium a december 23-tól január 1-ig terjedő időszakra az üzletek és vállalatok zárójárát a következőképpen szabályozta: Az üzletek december 23-án és 24-én egész napon át nyitva tartanak, esti zárójáruk 7 órakor van, kivéve a borbély- és fodrász-üzleteket, valamint az élelmiszerkereskedéseket, amelyek este 8 órakor zárnak. December 25-én minden üzlet zárva van, 26-án a borbély- és fodrász-üzletek déli 12 óráig tartanak nyitva. December 27-én, 28-án, 29-én és 30-án a rendes záróra van érvényben, 31-én egész napon át nyitva tartanak az élelmiszer-üzletek kivételével, amelyek este 8 órakor zárnak, 7 óráig tartanak nyitva. Január 1-én az üzletek zárva tartanak, 2-án, vasárnap az élelmiszerüzletek délelőtt 10 óráig, míg a borbély- és fodrász-üzletek déli 12 óráig tarthatnak nyitva. Január 3-án, 4-én és 5-én a rendes záróra van érvényben, 6-án, Vízkereszt napján ünnepi záróra rend, január 7-én pedig a rendes munkarend lép érvénybe. A változatok december 25-én, 26-án, január 1-én, 2-án és 6-án nem dolgoznak. A rendes munkaidőn túl való munkáért 25 százalékos többlet jár.

— **Az üzletek karácsonyi zárójára.** (Bucuresti). A munkaügyi minisztérium a december 23-tól január 1-ig terjedő időszakra az üzletek és vállalatok zárójárát a következőképpen szabályozta: Az üzletek december 23-án és 24-én egész napon át nyitva tartanak, esti zárójáruk 7 órakor van, kivéve a borbély- és fodrász-üzleteket, valamint az élelmiszerkereskedéseket, amelyek este 8 órakor zárnak. December 25-én minden üzlet zárva van, 26-án a borbély- és fodrász-üzletek déli 12 óráig tartanak nyitva. December 27-én, 28-án, 29-én és 30-án a rendes záróra van érvényben, 31-én egész napon át nyitva tartanak az élelmiszer-üzletek kivételével, amelyek este 8 órakor zárnak, 7 óráig tartanak nyitva. Január 1-én az üzletek zárva tartanak, 2-án, vasárnap az élelmiszerüzletek délelőtt 10 óráig, míg a borbély- és fodrász-üzletek déli 12 óráig tarthatnak nyitva. Január 3-án, 4-én és 5-én a rendes záróra van érvényben, 6-án, Vízkereszt napján ünnepi záróra rend, január 7-én pedig a rendes munkarend lép érvénybe. A változatok december 25-én, 26-án, január 1-én, 2-án és 6-án nem dolgoznak. A rendes munkaidőn túl való munkáért 25 százalékos többlet jár.

— **Verszegényeség, érvagytalanság ellen FERROL vastáplékot a egajánlatosabb.** Ára 298 lej. GENIUS-krem a egjobb arc-ápolószer. Ára 150 lej. Földesgyógyszertár, Arad, Kapható gyógyszerárakban és drogeriákban.

— **Nemes-elkü adomány szegény diákok segélyezésére.** (Saj. tud.) Tormac-Végvár község református egyháza tanácsa nagy örömmel fogadta özevgy Csátray Mihályné Eneydi Erzsébet elhatározását, amellyel nyolc hold szántóföldjét az egyháznak ajándékozta azzal, hogy a tiszta jövedelemből jó előmeneteli szegény diákok segélyt kapjanak. A szép cselekedet ömögában hrdja dícsérő elismerését. Özevgy Csátray Mihályné és néhai férjének, Csátray Mihály volt egyházmegyei elnöknek nevét az adomány révén századok múlva sem felejtik el a tormaci-végvári reformátusok. A példa szerkentsen követésre másokat is.

— **A vatikáni rádió** — mint a Rador vatikánvárosi jelentése közli — december 24-én, karácsony előestéjén 18 óra 45 perckor közvetítést ad a pápai éjféli miséről, az 50.26, 25.55 és 31.06 hullámhosszon.

— **Konfirmációs oktatás a timisoarai-temesvári evangélikus egyházban.** A konfirmációs oktatás a timisoarai-temesvári evangélikus egyházban január 11-én, kedden délután 5 órakor veszi kezdetét a lelkesi hivatalban. A konfirmálni szándékozók jelentkezzenek minél előbb a lelkesi hivatalban.

— **Aradon három napon belül át kell venni a cipővásárlási utalványt.** (Saj. tud.) Az aradi városi ellátásügyi hivatal cipő- és cipőalpu-utalványozó osztálya közli, hogy az engedélyezett kérvények alapján kiállított utalványt három napon belül át kell venni, mert másképp érvénytelenítik az utalványokat, és újabbat nem adnak ki. Az utalvány átvétele céljából délelőtt 12—2 óra között lehet jelentkezni a városháza 94. számú helviségében. Egyben közli, hogy egyelőre nincsen cipőalpu és ezért csak készpénz vásárlására adnak utalványt.

— **Verszegényeség, érvagytalanság ellen FERROL vastáplékot a egajánlatosabb.** Ára 298 lej. GENIUS-krem a egjobb arc-ápolószer. Ára 150 lej. Földesgyógyszertár, Arad, Kapható gyógyszerárakban és drogeriákban.

— **Nemes-elkü adomány szegény diákok segélyezésére.** (Saj. tud.) Tormac-Végvár község református egyháza tanácsa nagy örömmel fogadta özevgy Csátray Mihályné Eneydi Erzsébet elhatározását, amellyel nyolc hold szántóföldjét az egyháznak ajándékozta azzal, hogy a tiszta jövedelemből jó előmeneteli szegény diákok segélyt kapjanak. A szép cselekedet ömögában hrdja dícsérő elismerését. Özevgy Csátray Mihályné és néhai férjének, Csátray Mihály volt egyházmegyei elnöknek nevét az adomány révén századok múlva sem felejtik el a tormaci-végvári reformátusok. A példa szerkentsen követésre másokat is.

— **A LUGOJI-LUGOSI REFORMÁTUS ISKOLA KARÁCSONYI SZINMUELOADASA.** Felekezeti különbség nélkül töltötte meg az érdeklődő közönség a két utolsó adventvasárnapon a református egyház tágas kultúrtermét az igen gondos betanítással előkészített, több számból álló gyermek és ifjúsági színlelőadás alkalmával. A már nagy gyakorlattal játszó elemi iskolai és leánygimnáziumi növendékek nagyszerű előadásait élénk tetszéssel és elismeréssel fogadta a halgatóság, amely jól mulatott az első tréfan, nemkülönbön a két felvonásos mesejátékon. A nagyobb szereplők Nemes Elemér református püspökkelvettes ez alkalomra írt megható karácsonyi történetet adták elő élethű tolmácsolásban. A betanítás, valamint a jelmezok tervezésének nagy és gondos munkáját ez alkalommal is a püspökkelvettes neje látta el. — **Koszorúmegváltások** Fischer Aladár elhunya alkalmából. (Saj. tud.) Fischer Aladár aradi főgimnáziumi igazgató elhunya alkalmából, koszorúmegváltás címén, az aradi katolikus egyházközségnek és a népközségi irodának, a szegénysorsu magyar diákok segélyezésére és tanítására az alábbi adományokat küldték: Németh Istvánné 2000, Malka Henrik 2000, Heller Olga 1000, Zubor Imre dr. 2000, a római katolikus elemi fiúiskola tantestülete 2500, Vandracsak Ignác 2000, Szabó András és családja 5000, Hegedüs Lajos 1000, özv. Tüdös Béláné 500, C. S. 1000, Tichy Antal és családja (Chisineu-Cris-Kisjenő) 1500, N. N. 500, Máday Margit 500, Szent Erzsébet nevében G. E. 1000, Önségély-hiteliszokvetkezett 2000, Fetter Elemér dr. 1000, Wollmarn-család 1000, Kaumert Gyula 1000 és Zombori Gyula 1000 lej.

— **Mozik karácsonyi műsora.** A rad: Aró: „Párbaj”, Corso: „Az asszonyok nem angyalok”, Foram: „Muzsikálj, cigány”, Royal: „A csavargók klubja”, Urania: „A csata”. — **Timisoara-Temesvári Apollo:** „Kaland a Grand Hotelben”, Capitol: „Tonelli”, Corso: „Salome”, Thalia: „A sátn völgye”.

— **Ügyeletes gyógyszerárak.** December 23, csütörtök: Arad: Dančiu (a megyei kórházzal szemben), Strelcovszky (Avram Iancu-tér és Banatului-ut sarok) — Timisoara-Temesvár: Belváros: Salvator (Regele Ferdinand-ut 3), Gyárváros: Meiszner (Petru Maior-tér 2), Erzsébetváros: Bianu (Miron Costin-utca 1), Jozsefváros: Neurohr (Preyer-utca 1), Mehalá: Corvin (Closca utca 18). — Fratelia-Ujkisoda: Panajoth. — Freidorf-Szabadfalu: Bonomi. — December 24, péntek: Braşov-Brassó: Neustädter (Libertati-tér 2), Lukás (General Traian Moşiu-utca 20.)

Istvan, urvacsorai ágendát mond Péntek Arpad. Délután 3 órakor a vasárnapi iskolások karácsonyfa-ünnepélye, igét hirdet Péntek Arpad. Karácsony másodnapján a templomban délelőtt 10 órakor igét hirdet Nits István. A gyárvárosban délelőtt 10 órakor igét hirdet és urvacsorát oszt Péntek Arpad. Fratelia-Ujkisodán karácsony első napján délelőtt 10 órakor igét hirdet és urvacsorát oszt Nits István. Délután 3 órakor Krizsántelepen, Sipos Benjámin házában istentisztelet és urvacsoraszta. Szolgál Nits István. Fratelia-Ujkisodán karácsony másodnapján délelőtt 10 órakor igét hirdet Péntek Arpad.

AZ EVANGÉLIKUS TEMPLOMBAN
A timisoarai-temesvári evangélikus templomban december 25-én — karácsony első napján — délelőtt 11 órakor ünnepi istentisztelet lesz urvacsoraszta. Karácsony másodnapján, vasárnap délelőtt 11 órakor prédikációs istentisztelet.

Istentisztelek sorrendje Aradon A RÓMAI KATOLIKUS EGYHÁZBAN

Az aradi belvárosi minorita-templomban karácsony első és másodnapján a szentmisék sorrendje a szokásos vasár-

napi, vagyis 6, 7, 8, 9, 10, 11 és fél 12 órakor kezdődik. Mindket nap délután 6 órakor az ünnepnapokon szokásos szentbeszéd és ajátosság. A szentesti éjféli mise 12 órakor kezdődik. Karácsony első napján a 10 óri ünnepi nagymise egyházzene része a következő: előadásra kerül Schubert B-dur miseje, nagyzenekari kísérettel. Az énekszamokat fiamburger Ottóné, Arvay Sándorné, Schwelengreber Kálmán és Fetter Elemér dr. énekl. Karácsony István „Bekességet” című betéje után, Giannini „Gloria in excelsis Deo”-ját, majd Bárdos-Karácsonyi „Menyből az angyal” című szerzeményét adják elő organán, zenekari kísérettel. A zenekart Karácsonyi István minorita-karnagy vezényli, organán kísér Mezey Tibor minorita. Ugyancsak karácsony első napján a fél 12 órai misén Várfalvi Elza magán énekszámmal, Baranyi Bella és Ürmössy Jenő pedig hegedűszámmal emeli az ünnepi hangulatot, organán kísér Karácsonyi István minorita-karnagy. Karácsony másodnapján a 10 órai nagymisén Goller Vince miséjét adják elő a fél 12 órai misén pedig Ungár Imre dr. játszik hegedűm. Ünnep első napján a 10 órai misén szentbeszéd is lesz.

AZ ARADI REFORMÁTUS EGYHÁZBAN

az ünnepi istentiszteletek sorrendje az alábbi: Ünnep első napján délelőtt 10 órakor a belvárosi templomban prédikál és urvacsorát oszt Tarnóczy Lajos lelkész, a Mossóty-telepi imaházban prédikál Szarka László. Délután 4 órakor a belvárosi templomban a hálaadó istentiszteletet Győri László teológus tartja, ugyanakkor a Mossóty-telepi imaházban karácsonyi gyermek-istentisztelet lesz. Ünnep másodnapján délelőtt 10 órakor a belvárosi templomban Szarka László prédikál, ugyanakkor a Mossóty telepi imaházban Tarnóczy Lajos lelkész prédikál és oszt urvacsorát. Délután 4 órakor a belvárosi templomban műsoros gyermek-ünnepély lesz. Ugyanakkor a Mossóty-telepi imaházban Győri László teológus prédikál.

AZ EVANGÉLIKUS TEMPLOMBAN

karácsony első napján délelőtt 10 órakor ünnepi istentisztelet urvacsoraszta. Szolgál Árgay György püspök. Délután 4 órakor istentisztelet, szolgál Árgay György püspök. Másodnap, délelőtt 10 órakor német nyelvű istentisztelet, urvacsoraszta. Szolgál Dénes Béla lelkész. Pancsa-Pankotán karácsony első napján délelőtt 10 órakor ünnepi istentisztelet, urvacsoraszta. Szolgál Dénes Béla lelkész.

msét délután tartják, Ségában, Gájban és Kádas-telepen éjfélok.

az ünnepi istentiszteletek sorrendje az alábbi: Ünnep első napján délelőtt 10 órakor a belvárosi templomban prédikál és urvacsorát oszt Tarnóczy Lajos lelkész, a Mossóty-telepi imaházban prédikál Szarka László. Délután 4 órakor a belvárosi templomban a hálaadó istentiszteletet Győri László teológus tartja, ugyanakkor a Mossóty-telepi imaházban karácsonyi gyermek-istentisztelet lesz. Ünnep másodnapján délelőtt 10 órakor a belvárosi templomban Szarka László prédikál, ugyanakkor a Mossóty telepi imaházban Tarnóczy Lajos lelkész prédikál és oszt urvacsorát. Délután 4 órakor a belvárosi templomban műsoros gyermek-ünnepély lesz. Ugyanakkor a Mossóty-telepi imaházban Győri László teológus prédikál.

Beszéljünk a közhelyről

A „közhely” kifejezés a klasszikus ókorból maradt ránk. Vállalkozó kompilátorok összegyűjtötték szócikok és ügyvédek számára a mindenkor felhasználható szólásokat, találó érveket, jól alkalmazható rögtönzéseket és fordulatokat. Az ilyen kézikönyveknek sedes argumentorum, vagy loci communes volt a neve.

Később a locus communis fogalma kitágult s mai értelemezéssel közhelyen az elcsépett, lapos írói és szónoki kliséket értjük. Egy francia szerző azzal a hasonlattal jellemzi őket, hogy rémely rossz íróknak az írásaiban úgy fűződnek egymáshoz, mint hentesboltban a szögön lógó szafaládékoszoru.

Ez a francia szerző, Lucien Rigaud, rázanta a fáradságot s egy több, mint husznyi könyvet töltött meg az összeválasztott közhelyekkel. Könyvét lapozva, szemembe tűnik mennyi a nemzetközi közhely. Rigaud tömegével pécezi ki ugyanazokat, amelyek nálunk is ellepik a kontárok írásait. Közölké néhayat mutatóba. Az eredetiben betűrendbe vannak szedve, de nem igen érnék meg a fáradságot, hogy a francia sorrendet magyarra csoportosítsam át. Ime:

A lélek sebei. A vigasz balzsama. Az idő vasfoga. A helyzet magaslata. A szokás hatalma. Az anarchia hidrája. A barátság (vagy a vér) kötelekei. A viszály almája. Szentségtörő kéz. Olthatatlan szomj. Méréz ujtó. Átható pillantás. Moltatlan gyanu. Ördögi (vagy pokoli) ravaszág. Meztelen igazság. Trópusi hőség. Emberfölötti

erő kifejtés. Kimondhatatlan gyönyör. Megbeszélhetetlen érték. Pótolhatatlan veszteség. Elviselhetetlen fájdalom.

Ez az „elviselhetetlen fájdalom” jó példa arra, hogy a közhely néha ostoba is. Ha a fájdalmat nem bírjuk elviselni, beelhalunk, — ha pedig nem halunk bele, nyilvánvaló, hogy elviseljük.

Végigpillantva a francia közélet írásos megnyilatkozásain, jó ismerősként üdvözölhetjük ezeket a kliséket:

A politikai láthatár sötét (de az is lehetséges, hogy a fellegek oszlobnak vannak és derengeni kezd), — A diplomácia még nem mondta ki az utolsó szót, — Nem mehetünk el hallgatással amellett, hogy stb. — Közéletünk kipróbált bajnoka. — Szándékainak tisztaságához nem férhet gyanu (?) — Elheez nem kell kommentár. — Le az alárcsal! — Csak megvetés lehet a válaszon! — Ez az ő politikai hatyudala. — A végzet keze súlyosodott rá. — Üstökön ragadta az alkalmat. — Kieseszott lába alól a palaj. — Lábbal tapod mindent, ami szent. — Jogaira támaszkodjék. — Ürt hagy hátra (ürt túlt be).

Természetesen az „állam hajója” is sürün közlekedjék a francia politikai íráskönyvben.

Van a franciáknak egy képzelő alakja Monsieure Prudhomme. Ennek a derék nyárspolgárnak szólták a szájába adni a legképtelenebb szóvirágokat, egyebek közt ezt a híres mondást: Az állam szekere vulkán fölött hajózik.

Ha elvlasztjuk a tűzhányót a szekértől, eljutunk a tulajdonképpeni közhelyhez, a vulkán fölötti tánchoz. Ennek több, mint százéves multja van. 1830 június 5-én az orleansi herceg nagy ünnepséget rendezett párisi palotájában sógora, a nápolyi király tiszteletére. Az udvari emberek körülbókolták a herceget, agya-főbe dícsérték a rendezés pazarságát. Mikor Salvandy-ra, a nápolyi francia követre került a sor, ez mély meghajlással vágta ki a közhely ósét: „Valódi nápolyi bál, fenség: vulkán fölött táncolunk”. Ugyanis a juliusi forradalom ekkor már „előrevetette armykát”.

Érdemes lenne egy magyar közhelylexikont szerkeszteni, elrettenő példatár céljára. Írókontárok, írómesteremberek, ijesztő mennyiségben potyogtatják a papírlapokra közhelyeiket, mint a pillé a petét s nem is képzelik, nyomtatásban minő fertelmes kukacok fognak belőlük az olvasó elé nyilászógni.

Régebben a szépirodalmi böngészetekből is garmadával gyűlt elénk a közhelyek konkolya. Ma már a kórság szünőfőben van. Ma nem irólyant a költő, hogy a hősnő arcát az ártatlanság hamva (vagy pirja) lepi be; de nem is írhatja tekintettel a mindent eltakaró kozmetikai rétegekre. Ma nem kiált égre a kiontott vér, — nem üt a bosszu órája, — nem harapdálják a lovak türelmetlenül a zablájukat, — nincsenek hálátlan fiúk, kik szégyent hoznak atyjuk sz firtjeire, — a szerelemcsekk könnyei nem vegyülnek össze s a hősnő, kinek ifjuságát nem ragyogta be az anyai szeretet melege, a családias folytán nem omlik össze életlenül és nem keres menedéket a zárda csendjébe a világ zaja elől.

De azért az ifjú és a lány olykor még együtt üldögél az illatterbes májusi éjtszakán, miközben a hold kíváncsian kandikál ki a felhők mögül s a nihenőre tért város csöndjét csak egy elkésett villamos csilingelése zavarja. Ez rendjén is van, üljenek békességben és óvakodjanak a veszélyes pillanattól, amikor a szenvedély a forrpontig hevül, — amely forrponton túl egyébránt el is párologna.

Sok-sok téren lehetne még végigkísérni a közhely pályafutását. Kezde a pohárköszöntőkön, ahol az ünnepeket az emberi kor legvégső határáig eitetik. — egészen addig, amíg a végső határt elérő vagy megközelítő férfiurol a gyászshir ugy emlékezik meg, hogy a gyorsan előhívtott orvos sem bírt rajta segíteni és szellemi erőinek teljes birtokában halt meg.

A temetői beszédek árjában fuldokló s a közhelyek mentőköteleibe kapaszkodó funérátorokra pedig elég lesz ráolvasni azt a versszakot, amelyet egy névtelen író költött Monnoye Palisse-ciklusához:

Palisse urnak bizony hát vége.
Betegség volt, amiben megholt;
Halála előtt egy félórával,
Amint mondják, még életben volt.

RATH-VÉGR ISTVAN

Mikolás Kamilla,
rövidtáru kereskedő
kellemes karácsonyi
ünnepeket és bo dog
uj esztendőit
kiván kedves verőnek, ismerőseinek
és jobarátnak

Wanka-festverek. Cégüldönos Wanka leon
Inreg. No. 408.10.85-914.

Hevederek, áttételiek

különlegesen telített kenderből készülték 5—50 mm. szélességben, bármilyen mennyiségben és méretben.

Kötelek, áttételiek,

8—60 mm szélesek. kerek vagy négyzetes alakban, valamint ezek felszerelése, javítása, kötözése, különféle zsinetek

Lázár József

zsineg-, kötél- és hevederkészítő üzemében Timisoara, II. Mareşal Joffre-utca 23.
Bej. sz.: 42 494/2594/1943

A legalkalmasabb karácsonyi és újévi ajándék egy jó és

szép töltőtoll

Kapható a

MATADOR-cégnél

Timisoara, I. Mercy-utca 2. sz.
Bej. szám 13-443-1942.

NINCSEN TOBBE KAR A HÁZBAN, mert minden anyagból való törött tárgyait, ugymint porcelánt, celuloidot, bakelit, kerámiát, márványt, stb. a mindenki által elismert tartós anyaggal összehegesztjük. E. Vadász ékszerüzlete, Timisoara, II., Trei August-u. 27. Szemben a római katólikus templommal

Írógépek, számológépek, irodakellékek és töltőtollak

eladása és szakszerű javítása

Móczár László
szakmúszerezsnél

Timisoara, I., Bratianu-tér 13. sz.
Távo. 28-69. Bej. sz. 443-9162-937.

NŐI KALAPUJDONSÁGOK állandóan raktáron. Átalakítások legújabb modellek szerint.

ZIMMERMANN kalapszalón

Arad, Regele Ferdinand-körút 13.
Inreg. 9917/1941

KERESEK keresztény FERFIT VAGY NŐT, akinek egy millió lej tőkéje van. Legalább 25—30 ezer lej havi jövedelmet szavatolok. Befektetett tőkére elsőrendű biztosítékot nyujtok. Állandó közreműködés nem szükséges. Ajánlatokat „Kereskedő előnyben” jellegre a timisarai hivatalomba kérek.

BARANYI FERENCZ

uriszabó

ARAD, Bratianu-utca 17. szám.
Bej. szám 25716-940.

A gyomorbetegségek kellemetlenségét

A gyomor vagy a belek legkisebb bántalma a beteg ideges állapotát ideál elő, kimerültséget, levertséget okoz, stb. A

„Gastralin-Asfar“

kitűnő szer a gyomor- vagy bélbántalmak esetében. Ezekről megóvja az embert vagy megszünteti a fájalmakat. Kitűnő eredménnyel segít székrekedés, savtúltengés, felfúvódottság vagy a gyomor más zavarai esetén. — Minden gyógyszerárban és drogériában kapható. A főleiratok címe:

LAZARU... BUCUREŞTI, Strada Olari, 11. szám.

ARO-mozi, Arad

Távbeszélő 24-45.
In. Nr. 1446 1942.

A legnagyobb siker és az évad legnagyobb filmje
PUSKIN hatalmas alkotása, a

P á r b a j

A főzerepben: TOSCO CACHETTI és ANITA MORIS
A karácsonyi ünnepek legjobb filmje. Jeleypéntár dec. 24-től kezdve

Mindenkinek a legalkalmasabb ünnepi ajándék egy elsőrendű

Szegi ú-nél vett

töltőtoll

Arad, Bratianu-u. 7. Távo. 11-44.
Bej. szám 4080-931.

Stojkovics József

fényképeszeti műterme, Arad,
Regina Maria-körút 10.

MŰVESZI

GYERMEKFELVÉTELEK

Inreg. 26461/1941

Magyar ifjusági és irodalmi könyvek

ajándéknak nagy választékban

D A N T E

antikváriumban.

Timisoara, III., Carol-körút, 5. sz.
Tel. 52-79. Bej. szám 158-1435-1942.

T. vendégeimnek kellemes karácsonyi ünnepeket kívánok

Jäger György

urt-fodrász
ARAD, Fehér Keresz száloda.

Apróhirdetések

SZÖVŐSZÉK olcsón eladó. Arad, Blanduziei-utca 12. Daru Olga.

PULOVEREKET norvég kötással első-raguan méretre készítik. Daru Olga Arad Blanduziei-utca 12.

SAROK-FÜSZERÜZLET, berendezéssel, száraz taktárral, kiadó. Arad, Sincsei-utca 2, Zabor. 1141

BÉCSI valódi selyemfüggöny, 2 darab. kézimunka, eladó. Arad, Petran-utca 5, első emelet. (1142)

NUTRIA-férfi bundabélés eladó. Arad, Gh. Lazar uca 7, földszint, jobbra. (1148)

ASZTALOSMŰHELY fűtésére magas-hőfokú, száraz gépforgács olcsón, kap ható kis és nagy tételben. Schamberger, Arad, Fekete Bárány-épület. Bej. szám 25062-939. (1150)

FIGYELEM! 1 kg vaj 600 lej Konya tejcsarnokában, Arad, Avram Iancu-tér 21. (1151)

FRANCIA születésű okleveles tanár-nő órákat ad, előkészít érettségire. Arad, Caragiale-utca 12. (1133)

FORUM-mozgó, Arad

Távbeszélő 26-10

Inreg. Nr. 788-942.

A legkedvesebb meglepetés filmszínházunk **KARÁCSONYI MŰSORA!** Perszeli cigányzenekar, gyönyörű cigánytáncok és fülbemászó cigánymuzsika teszi felejthetetlené ezt a különleges filmpremeket!

Muzsikálj cigány!

A szerelem... romantika... és a szenvödély filmje!

A főszerepben

Ansa Ikonen, Tauno Palo, Regina Lindenhaimo

Műsoron kívül a legújabb híradó. Előadások: szombaton és vasárnap 11.30-kor matiné, 3, 5, 7 és 9-kor. Hétfőn 3, 5, 7 és 9-kor.

CSOPORTOK dentán Romni Veliciu-utca, főre elvezett egy reketté kecske. Megtalálójá jutalom ennyiben jutassa el Arad, Romni Veliciu-utca 3 al. (1143)

FÉRFIKABÁTOK és hasznait, külső kerékpárgumi eladó. Arad, Doamna Balasa-utca 125. (1143)

ZONGORA, Besendorfer, rövid, keresztthuros, eladó. Arad, Marasesti-utca 26, Kovács. (1144)

SELYEMPERZSAK kézimunkák, porcelánészkek és tányérok, lakarektyűhely eladók. Arad, Capitan Ignat-utca 15. (1145)

JÓALIAPOTU szicsgép és Singer-Central, Bobbin-varrógép eladó. Arad, Cernat-tér 7, Müller A. (1146)

FODRASZNÓT keresek, aki hetenként hához menne. Cim Reclama-nál, Arad, Eminescu-u. 4. (1147)

KIFOGASTALAN befáronót jó fizetéssel alkalmazok. Jóállapotú boszarábiai híradó eladó. Arad, Marasesti-utca 3, földszint balra. (1149)

TÉLI, olcsó arjegyék. Angora, Arad, a városházával szemben. Bej. szám 1873-1942. Bélelt gyermek-naorág: 650 lejtől, női bélelt nadrág: 825 lejtől. Téli gyermek-flanelkesztyű: 218 lejtől. Női, téli flanel-kesztyű 350 lejtől. Téli férfi-flanel-kesztyű 350 lejtől. Selyem kombíré 870 lejtől, selyem harisnya 330 lejtől. Nyaksál 740 lejtől. Meleg gyermek-bakancs-harisnya 540 lejtől. Gyapjubakancs harisnya 456 lejtől. Női, meleg mellények és kötött kabátok (pulloverek) olcsó áron. Nagy választék mindennemű fonalban, u. m. himzőfonal, mulliné, selyemfonal, horgolócérna, goblin gépselyem, varrócérna, kézimunka-gyapju, tű, gombok, gumi-szalag, selyem- és pamut-szalagok, csipkék és mindenfajta rövidáru. (1140)

A **BOD PÉTER** (1712-1769) igihiv-magyarigeni ref. papról írott könyveket és **Böjthe ödön** 1891-ben kiadott „Hungary-megye nemes családainak története” című könyvét (több példányban is) megvételre keresem. Ajánlatokat Ajtáv Viktor, Aiud, juđ. Alba, „Furnica” címre kérek. (4478)

URANIA-filmszínház, Arad

Árbeszélő 12-22

lőreg. Nr. 1618-1941

MA!

LINT MINDEN EVBEN, AZ IDÉN IS! POMPÁS KARÁCSONYI MŰSOR! 11.30-kor matiné az ünnepek alatt 3, 5, 7, 9.

Minden idők leghatalmasabb alkotása. Adáz harcok, drámai jelenetek, hősiesség és szerelem.

Charles Boyer a nők bálványa
Anabella, Inkiinoff

valamint 10.000 szereplő filmje a francia filmpar remeke a

Csata

Törzsgások elterülése végett jegylovétel mátl kezdve. A pénztár nyitva d. e. 10 óráig. **HIRADÓ.**

ROYAL-mozgó, Arad Alexandri-u. 2.

A legszebb karácsonyi ajándék

Amedeo Nazzari

és **Vera Carmi**

ragyogó vigiátéka

A csavargók klubja

Az előadások kezdete: 3, 5, 7 és 9 órakor.

Vasár- és ünnepnapokon d. e. 11:30 órakor **matiné.**

HAASZ-ügynökség, Arad, Petran-utca 3. Távbeszélő 2224. Ajánlunk megvételre: belvárosi, kétemeletes, főtéri üzletház 25.000.000. — Ugyanolyan 16 millió. — 4 lakásos bérház, emeletes, 400.000 jövedelmű 9.000.000. — 12 lakásos emeletes ház 8.000.000. — Bérház 4.000.000 — Magánház, nagy telek, kert, teljes kényelmű lakás 4.500.000. — Bérház 3.000.000. — Ugyanolyan 2 millió. — Pernyávei villa, nagy kerttel 1.200.000. — Ezenkívül kisebb és nagyobb házak alkalmi áron eladók. — Bej. szám 5037-942. (1137)

JÓRAVALÓ fut szabómasnak étkezéssel vagy fizetéssel azonnal alkalmazok. Hangos szabó. Arad, Nicu Filipescu-utca 14. (1136)

MŰTÁRGYAKAT, készleteket, celloidbabákat, töröttket, hiányosakat, fémeket, fat, üveget művésziesen, helyben javítok. Arad, Sava Raicu-utca 108. (1143)

NEMET, angol, olasz és francia nyelv és gyorsírás oktatása. Arad, Duca-utca 17, földszint. Értekezni: 2-5 között. (1135)

TELJESEN ujonnan bélelt gyerekkocsi, erős gumikkal felszerelt, eladó. Aradulnoud, Banatului-ut 218. (1138)

KIFOGASTALAN könyvelőt, levelezőt, katonasságtól mentest, keresek. Ajánlatokat „Önálló” jellegre Reclama-hoz, Arad, Eminescu-u. 4. (1152)

CORSO-mozi, Arad Távbeszélő 23 64. Inr. Nr. 9616-1939.

KARÁCSONYI műsorunk páratlan és utólérhetetlen.

Willy Forst

rendezésében, a legszebb, a legvidámabb filmoperett:

Az asszonyok nem angyalok

Marte Harell, a legszebb német színésznő.

Szombaton és vasárnap d. e. 1/2-12-kor 60 lejes egységes helyárral matiné.

HATSCHKE-ügynökség, Arad, Carol-körút 17. Bej. szám 295-1937. Távbeszélő 16-95. 19.000.000: mures-parti tizenegylakásos. — 18.000.000: nagyjöveldmü sarokbérvilla, — 17.000.000: hegyaljai szőlőbirtok. — 7.000.000: hét-szobás kastély, hétholdas parcellával, elsőrendű, Arad határában. — 12.000.000: nagyjöveldmü iparvállalat. — 9.000.000: központban öbberleményes. — 8.000.000: sarokbérvilla, elkülöníthető telekkel. — 7.400.000: Marosparton négylakásos. — 6.500.000: Metianu-utca mellett nagy-kertes, kétlakásos. — 4.500.000: bányavárosban üzletház, nagy bérház. — 400 ezer: piac mellett többlakásos átjáróház. — 3.000.000: hegyaljai gyorsvonati megállónál új villa, szőlővel. — 2 millió kilenészázezer: Horia-utcánál ragytelkü háromlakásos. — 2.500.000: külvárosi hétszobás villa, nagy kerttel. — 2.200.000: belvárosi kettősosztható sarok-ingatlan. — 1.050.000: pernyávei háromlakásos. — 550.000: mures-parti 184 öles saroktelek. — 400.000: külvárosi nagykertes üzletház. (1139)

BELVÁROSI házak: városháza mellett emeletes üzletház 15 millió, emeletes lérvilla 7 millió, 50 lakásos 7 millió, bérház 2 mil., 3 szobás magánház 1.500.000, bérház 1 millió, bérház 600.000. Nikolovics ügynöksége, Arad, Avram Iancu-tér 21, Bej. szám 2728. (1132)

BABA, babafej-felteves, látszó (Gucker) szobateka nagy, himzeit selyemkendő (zongorára is jó), selyem pizsama, teaabroszok 12-személyes asztalterítő, fekete, női ruha, kis kabattal, eladó Timişoara, III, Mihai Viteazul-körút, 15. Legfelső csengő. (9838)

ELADÓ keményfából való szövőráma, majd-nem új keretvattakaro, 36-os fekete, használt női cipő Timişoara, IV, Mircea Voda-utca 12, 4 ajtó. (10942)

ELADÓ jó állapotban levő, nagy, erős férfi re való fekete télikabát, Timişoara, V, Popa Istin-utca, 8, A 4-es villamos végállomásánál. (9894)

SZEP, kétágyas, földszinti, lütkorozott szoba a központban, konyha-használattal, kiadó Cim a timişoarai kiadóhivatalban. (10614)

Karácsony

Szóhoz jutnak majd az emelkedés erői is

Irta: OLOSZ LAJOS

Miként a természet egész birodalmában, így a társadalmi életben is az erők dinamikája a vonzás és taszítás törvényén épül fel. Minden része a tömegnek erők hordozója és beléjük oltott természetük szerint vívják meg összetűzéseik csatáit. Amíg a szabad természetben az erők sokszor egyszerű folyamatokban jelentkeznek, addig a társadalmi élet rendkívül bonyolult szerkezete folytán ezer és ezer egymáshozható erő labirintusa és ezért e sokszorosán összetett történésekre nézve nagyon nehéz világos és egyszerű törvényekkel megállapítani.

Miként a szerves kémiaiában — ellentétben a szervetlen kémiával, noha ugyanazon törvények uralkodnak alatta áll — a folyamatok harmonizálása nehezen ellenőrizhető, összetett volta miatt csak a legfáradtságosabb megfigyelés és kísérletezés vezet világos eredményekhez, így a társadalmi életben is, amely még a szerves kémiánál is sokkal bonyolultabb, végtelenül összetett folyamat, csak a legalaposabb szociológiai kutatások gyűjtanak némi világosságot és még ezek nem engednek meg pontos és kivétel nélküli törvények kimondását, hanem csak általános és megközelítő valószínűségeket, mutatóiról irányított.

Ha ezek figyelembevételével felvetjük a kérdést: a társadalmak élete az idők folyamán a társulás vagy az elkülönülés irányába halad-e? a vonzás vagy a taszítás törvényének kerül-e hova-tovább fokozottan a hatása alá? társadalmibbá vagy egyénibbé válik-e az emberiség élete? úgy hogy a kérdésekre időálló választ adhassunk, ki kell vonnunk magunkat a hely és idő esetlegeségei alól és oly magasabb nézőpontra kell helyeznünk énlünket, s honnan tudhatjuk az idők és terek között és ahol hátrótságot vehet magának oly válasz megfogalmazására, amelyre a világ mai helyzete aligha jogosítana fel.

A történelem évezredeinek folyamán az emberiség ezernyi csoportra tagozódó egyetemének együttműködése a sok és súlyos ellenkező irányú töltet ellenére fokozódni látnak. Noha a fegyveres összetűzésekben a sok és sokszor nemkevésbé kegyetlen gazdasági és politikai rendszabályok is képesek megkeseríteni az emberiség életét, amely gyékényként oly szelíd és napfényes lehetne, mégis tagadhatatlan, hogy a legvéresebb válságok pillanatában is az összeműködések számos szervezete hálózza be a beteg és lázas világot.

Tagadhatatlan, hogy a lángoló ellentétek, a kirobbanó összetűződések, a legsúlyosabbak a háborús pszichózis idején is nagyerejű összefüggést jelentenek az emberiség számára a vallások intézményei. A vallások kevés kivétellel az emberszeretet hirdetői és az emberi szolidaritást keresők még akkor is, ha szervezeti olykor politikai szenvedélyek hatására alatti hamis ösvényekre tévednek. Magának a kereszténységnek több mint 800 millió hívője van ami az emberiség két-ötödét jeleníti és ha nem szavatolhatunk is érte, hogy az emberiségnek ez a része a maga egészében hiú katonája a kereszténységben rejlik vallási és erkölcsi eszméinek, mégis kétségtelen, hogy közöttük fennáll egy többlet-kevesebb hátréperes lelkiismereti és érzelmi közösség, amely még akkor is érzelmi szempontot jelent és erkölcsi állásfoglalásra ad alapot, ha törvényeit a közösségekbe tartozókat egyenként vagy tömegesen Egyelmen kívül hagyják vagy kifejezetten megsértik.

Természetes, hogy a háborúk ítéletideje alatt a közös alomból fakadó együttérzés elcsúszol. De mielőtt az emberi lélek belekerül a harc első vonalába és mielőtt ott szörnyű

kötelességét teljesítette, ismét reádöbben emberi mivoltára, felebrednek benne a távoli összefüggések, amelyek a kölcsönös megismerési viszonyban álló ellenséggel is letagadhatatlan testvérséget jelentenek számára. Az emberiség tragikus meghasonlása és önmérsítő véres viszálya mely aggodalommal töltheti el a jövődó iránt, a harmennyire megrendítenek is az események, még sem jut az eszünkbe, hogy az emberiség örök erkölcsi törvényeiben megszüntünk hinni, sőt e végtelen események súlyát is éppen ezeknek az erkölcsi törvényeknek a mértékével mérjük le.

KA vallási és erkölcsi intézmények kivül az emberiség széjjel tagolt és csoportjaiban egymás ellen sorakozó egyetemét bizonyos,

reájuk egyaránt kiterjedő nemzetközi jogi intézmények és saját jogrendjükbe kölcsönösen beillesztett elvek többé-kevésbé laza kapcsolai is összefutnak.

Közös vonatkozásokat jelentenek a természeti és gazdasági egymásrautaltságok, a közösen és kölcsönösen megoldott forgalmi, technikai, világgazdasági berendezkedések és a világ kulturájainak felhasználásában megnyilvánuló közös örökségek. Közös veszélyek: áradások, dögvész, földrengések, az emberiséget tizedelő betegségek elleni védekezés szintén azt mutatják, hogy a legdrágább gyűlölködések közepette is a közös érdekek közös magatartásokat parancsolnak reánk. Az élet tökéletesebbé tételét szolgáló találmányok szétterjedése a művészet örök-

szép alkotásainak az egész világra kiterjedő hódolata, a zene és a gondolatok kapcsoló ereje mind azt mutatják, hogy a taszító erő mellett az emberiség ezerrányú diszharmoniaját az összefoglaló erők vonaljai is behálózhatják.

Kétségtelen, hogy a történelem nem mutat egyenesvonalú és egyenletes fejlődést és az emberiség közös céljai felé való dadalmas előretöréseket kétségbejítő zuhanások és aggasztó visszafordulások követik, de azok után ismét lép egy lépcsőfokot a felé vezető uton, és bár ez a tragikus játék a hullámok szeszélyes imbolygásához hasonlóan ismeri történelmünk során már számtalanszor ismételte önmagát, mégis lehet tudni, hogy az emberiség közösségi viszonya és berendezése tekintetében lassú és meg-megrendülő, de mégis észrevehető fejlődés mutatkozik.

Ma, amikor az amerikai gépek Európa műveltségi központjaira zúdítják gyújtó és romboló bombáikat, és a német repülőik Londonra hullatják halálhozó vázait; amidőn az összes világrézekeken érezhető a kegyetlen erőszaki és tekintetnélküli pusztítások, vajmi nehéz lehet még, a leghidegebb vérű tudósnak is az emberiség szolidaritásáról beszélni. Hasonlóan kegyetlen korszakok azonban máig voltak a történelem során és a taszító erők rettenetes orgája után a kapcsoló erők kimaradhatatlanul ismét meg fognak jelenni az emberiség életében.

A kizáró gazdasági érdekek, hatalmi állások, megszerzett jólétek föltökényessége és önzése, nemkülönben a társadalmi közösségek megszervezésének alapjait szolgáló eszmék tudatosítása és magas feszültségbe való bekapcsolása saját körén belül a vonzás, tömörítés és szilárdulás páratlan szervezeteit valósították meg. De mind a tökéletesebb volt a szervezetei összetartása és céludatossága, annál élesebben különbött el és fordult szembe a más vilámostól és közösségektől. A nemzeti érzés sikkján végbemelő tömörülésekhez hasonlóan a társadalmi osztályharcok katód és anód sarkai körül is sorakoztak és elkülönülések társadtak le oly szomorú kizárólagossággal, amely a nyilvánvaló összerakozó és egymást kiegészítő erőket erőszakosan elszakította egymástól.

Ki tud ma arra vállalni, hogy a nemzeti gondolat, az osztályharc, a hatalmi önzés erőt a medrükre képező milliárdnyi por-szemre, reánk emberelkre, minő pusztulások katalizmát fogják még reáüsdíteni? Eppen ezért bátor és erős hitet követel annak a ki nyilatkozatára, hogy az osztályharc könyörtelen ítélkezése, a világhatalmi önzés kegyetlensége és a nemzeti elkülönülések viharai után az emberiség számára oly korszak következik, amely a különböző nemzeteket ismét közelebb hozza egymáshoz és a társadalom szembeálló osztályharc tartozó egyedeket egymás javá, munkáló közös törekvésekben kapcsolja össze s az emberiségnek ismét olyan évtizedeket ajándékoz, amelyek nem sülyedést és szétzilást, hanem tisztulást és felemelkedést jelentenek.

Távol állólunk, hogy az örök béke, örök emberi szolidaritás, világállam stb. utópiával bódítsuk el sokat szenvedő öntudatunkat. A világot és az életet nem látjuk jobbnak, mint amilyen, de rosszabbnak sem. Hiszünk és bízunk benne, hogy a szenvedések, kínok és áldozatok özöne után, szóhoz jutnak majd azok az erők, amelyek az egyedeket, osztályokat és társadalmakat képesek összekötni és együtt-tartani. Ezek nélkül bele kellene törődnünk abba, hogy a földünk szétrobban és a zillesz utján feltárhathatlan üstökös, amely önmaga pusztítja el és szétja szét a világűrbe száguldo atomját.

Karácsonyra

Foszlik a fény, fogy a hó,
közeledik az idő,
meg kell már születned.
Gyűlnek is a pásztorok,
igazságot száz torok
édes énekének.

Nem tudjuk, hogy merre fog
jót jelentő csillagod
rói éginkre kegyi.
De a jászol barmja vár
s három keleti király
készül utrakelni.

Az alázót s a szegény
sorsa sűrű éjjelen
jöttöd után reszket.
Nem lehet, hogy annyi test
s lélek vágyát félrevesd
s hogy ne szüless meg!

SZEMLER FERENC verse

Vérben-vasban nevedet
rebegik a nemzetek,
sutogják a népek.
Vedd le rójuk a sötét
égető vasvesszejét,
ahogy megigéred.

Kezük még tán fegyveres,
de a szemük jelt keres,
jelt, ami segísen.
Ó, ne hadd csalódnok,
szállj közéljük; szép útok,
gyermekarcu Isten

S mensd meg, aki szeretünk,
gyermekünk és kedvesünk,
barátunk és véréünk!
— s ha majd Krisztus születet, —
ájd meg, ősi Szeretet,
minden ellenségünk!

Debreczeni István: A gyermek és édesanyja

NAPKELET BOLCSEI királyt köszönteni vándorútra keltek. Utjukra csillag fénye ömlött, melyet nem tudott elhomályosítani Heródes gyilkos gyűlölete és irigy ármánya. De utjuk végén rájuk kegyetlen meglepetés várt. Királyi palota helyett szegényes hajlék és király helyett egy parányi gyermek. Királyt kerestek és hatalmasabb urat találtak, nagyobb hatalmat, a legnagyobbat minden hatalom között: egy gyermeket az anyjával.

Napkelet bolcseinek utján lélekben és gondolatban szüntelen elhárók köszönteni én is a belehemi Gyermeket, de eljárok — nemcsak lélekben és gondolatban, hanem valószínűleg is — köszönteni minden gyermekét. És amikor, mint Isten szolgálja, megállok az ő legnagyobb csodája: egy parányi gyermek mellett, míg kezemből a keresztvíz cseppjei leperzengnek drága kis fejére és másásgommal körülölelem, szívenben mindig együtt érzem, lelkemben mindig együtt találok a gyermeket az anyjával. De milyen családás, milyen végtelen szomorú és milyen kélete. Átká és tragédiája az életünknek, hogy a valószínűleg nagyon, de nagyon sokszor nem találjuk együtt őket.

Járok a nagy város sítakertjeiben, vagy sietve hajszol át rajtuk a munkám és lépten-nyomon hallok a legszebb, legszavderítőbb zenét: apró gyermekek vidám zibongását, de egyszerre elszáll minden vidámságom, szívem és arcom bebőrül: hiába keresem, nem találom a gyermekei az anyjával.

ELINDULOK hát, hogy ott keressem meg, ahol egymástól elválaszthatatlanok, a családi otthonban, melyet otthonná mindig az édesanyák tesznek. De nem, ott sem találom a gyermeket az anyjával. Kint a sítakertben és ottthon az anya helyett képzett, vagy tudatlan, de mindkét esetben fizetett gondviselő társaságában nő és romlik, marad üresen a lelke.

Járok szegény hajlékba, sokszor a nyomoruság siralmas tanyájára. Messziről hallik a gyermekek lármája, hancurozó zivaja. Három-négy, vagy több gyermek zajongása, sokszor hajlakapó évdése ma jódhogy felforgatja a házat. Az egyik még bölcsőben és az aki reá vigyáz maga is olyan, hogy rá is vigyázni kell még. De, aki reájuk vigyázhatna, az valahol állandóan munkában robotol, mert az apa keresete kevés, vagy éppen az apa helyett kell főlvenni a munka robotját. Ezért nem találom ott sem a gyermeket az anyjával.

Lányok állanak nem egyszer előttem. Sirva panaszojkák, hogy nem tudják megérteni egymást az anyjukkal; egymással élnék és mégis mérhetetlen távol egymástól. Mások édesanyják keserűnek s a mindennél szomorubb csalóttól anyai szív fájdalommal sirják el bánatukat, hogy elvesztették a gyermeküket.

A SZENTIRÁS és nagy művészek képzelete mindig együtt állítja élénk Máriát és kis Jézust, vagyis a Gyermeket az Anyjával. Mert a Szentírásból azt állapíthatjuk meg, hogy Mária mindaddig ott volt mellette, míg az istenfűség meg nem jelen Jézusban s amíg az anyai kéz és anyai gondoskodó szeretet nélkülözhető nem lett a számára.

Karácsony áldott evangéliumából a napkeleti bolcsek boldogsága és a gyermek Jézus élete legyen intelem a mai társadalomnak.

Mert csak akkor lesz ennek a világnak igazi karácsonya, amikor nemcsak karácsonykor és nemcsak ünnepeken, hanem minden napon együtt találjuk a gyermeket az anyjával.

Karácsony — a béke ünnepe!

A Szentzsék munkája a békéért

Irta: FODOR JÓZSEF dr.

KARÁCSONY SZENT ÜNNEPE, valamint az egész karácsonyi ünnepkörben millió és millió keresztény ajkán csendül meg az angyali ének: „Dicsőség a magasságban az Istennek és béke a földön a jóakaratu embereknek.”

Ez a mennyei ének nemcsak meleg, szívhez szóló szózat; benne az egészséges és kiegyensúlyozott emberi és állami élet alapfelvelei is benne foglaltnak. A mai vérzivataros, nehéz időkben, amikor a világnézetek harca teljes szívóssággal és könyörtelenséggel tombol, egész elevenen éli át a gondolkodó és tárgyilagos ember az angyali énekben foglalt alapelvek igazságát.

„Dicsőség a magasságban az Istennek.” Ha az egyének és a népek életéből hiányzik a meggyőződés, hogy van feletünk egy személyes, a világ sorsát végső fokon intéző, jutalmazó és büntető Isten, Akinek egyaránt felelősséggel tartozik a koldus és a legmagasabb állampolgár, akkor a szenvedélyek és az önzésből születő törekvések nehezdednek rá a fojtogató erővel az emberi életre. Ha az Uristen által kinyitkozott és a természetjog által is megkövetelt igazságok nem feltétlenül érvényesülnek az életben, — még ha azok lemondást követelnek is az erőstől vagy hatalmastól, — akkor áll a tétel, hogy a jogszékhely nem az igazságban gyökerező akarát, hanem az erőszak alkotója.

„Béke a földön a jóakaratu embereknek.” A fejlődésnek, az ember építő és alkotó akarátának nélkülözhetetlen feltétele a béke! Csak békében tud építeni és alkotni az ember széles körben. A háború, de különösen a mai totális háború, pusztító orkán! S tájána nem a szélvihar jótékony hatása; a földet, áporodott levegőt elhagyó és ennek nyomában az üde, friss levegő marad, hanem felszaggatott mély sebek, a pusztítás és rombolás kiengesztelése tejeszkedik el.

Érthető, hogy az angyalok, amikor a Megváltó születését hirdetik, akkor a megváltás beteljesülésének legnagyobb adományaként a „béke” zengik a jóakaratu embereknek.

A MOSTANI ÖTÖDIK HÁBORUS KARÁCSONYKOR önkénytelenül felvetődik a kérdés, mit tett és mit tesz a keresztény egyház, a megváltás hordozója és különösen Krisztus földi helytartója, a pápa az emberiség legnagyobb kincséért, a békéért.

Egy rövid cikk keretében nem térhetünk ki arra, hogy a keresztény egyház 2000 év alatt minden időben és minden esetben hogyan fáradozott a népek békes együttélésének megvalósításáért, csak azt akarjuk leszegszteni, hogy a tárgyilagos történelem a keresztény egyháznak és Krisztus helytartójának ebbeli fáradozását és törekvését mindenkor felleli és mint a gyógyító orvos és a jószágos atya munkáját értékeli. Ha a XX-ik század eddigi négy évtizedét vizsgáljuk, akkor ez a négy évtized beszédes tanu Krisztus földi helytartójának a pápának, a Szentzséknek béketörekvései mellett. Dolgozott a Szentzsék a békéért akkor, amikor nem szünt meg teljes tekintélyével figyelmeztetni a népeket és azok vezetőit arra, hogyha állami berendezkedésükben és a társadalmi élet szerkezetében eltérnek az örök igazságoktól és nem azok szellemében hozzák törvényeiket és építik meg életformájukat, akkor ez szükségszerűen olyan feszültséghez vezet, — akár egy állam keretén belül, akár az egyes államok között, — amelynek végső kifejlése a harc, a háború, amelyhez kísérő zenét az engesztelhetetlen gyűlölet ad.

Ilyen értelemben már a múlt század végén XIII. Leó pápa „Rerum Novarum” kezdetű enciklikájában látni szemmel a társadalmi kérdés nagy fontosságára és a megoldatlanságnak nagy veszélyére hívja fel a világ figyelmét. Ebből a pápai szózatból megráznánk, világosan hangzik, hogy egészséges, kiegyensúlyozott, békes élet csak a társadalmi kérdés igaz-

ságos megoldásán keresztül valósulhat meg.

XI. Pius pápa 40 év múlva — a világháborút követő szociális forradalmak és a széles rétegekben elharapódzó kommunizmus komor hátterével — a „Quadragesimo Anno” című apostoli körlevelében újból felhívja a keresztény világ figyelmét arra, hogy a romboló és gyűlöletet hordozó irányoknak csak a társadalmi és gazdasági kérdés igazságos és radikális megoldásával lehet gátat vetni. Ebben a körlevelében ki is fejtje a helyes és építő megoldásnak alapelveit.

XIII. Leó pápa az „Immortale Dei” a „Sapientiae Christianae” és a „Libertas” című apostoli körleveiben a keresztény közéletéről, a keresztény állampolgár

kötelességéről, a helyes és helytelen szabadság-esszméről ad az evangéliumokban gyökerező tanítást. Ha ezek az elvek hiánytalanul érvényesültek volna az európai államok és állampolgárok életében, akkor nem szántott volna végig véres ekéjével Európán az 1914—1918-ig tomboló világháború.

XII. PIUS PAPA 1942. karácsonyan mondott rádióbeszédében újból megújította az egész világnak az államok és népek belső rendjének alapvető irányelveit, amelyek a békes társadalmi élet és a nemzetközi együttműködés lényeges alkotóelemei.

Nem soroljuk itt fel a Szentzsék tanításait és a keresztény egyház munkáját, amelyet a társadalom alapsejtjéért a családért, valamint a népek gondolko-

dását és mibenlétét meghatározó, egyén méltóságáért és helyes kibontakozásáért kifejtett. Am kétségtelenül ez a munka is az emberi életet a nagy megrázkódtatásoktól, a feszültségektől és a háborúk borzalmaitól iparkodott megóvni.

Amin az orvostudomány elsődleges feladata a betegségek megelőzése és csak fájdalmas kötelességteljesítése a betegségek gyógyítása, úgy a Szentzsék is az előbb kifejtett munkájával a háborúk megelőzésére törekedett. Nem szünt meg azonban, az igazság és jog talán állva, jószágos atyáként bátran a szavát hallatni akkor is, még a legmagasabb felől is, amikor egymásnak rohannak a népek és kegyetlen dühvel tépázzák egymást.

Röviddel az elmúlt világháború kitörése után halt meg X. Pius pápa a keresztény népek kölcsönös öldöklése felett érzett mélységes bánat következtében. Utódja, XV. Benedek pápa, mint ezt a hiteles történelmi okmányok igazolják, számtalanszor tett előterjesztést a szembenálló feleknek a békes meg egyezésre, de ugyanannyiszor kellett tapasztalnia, hogy fáradságos és sok munkát igénylő béketörekvése a cél előtt hol az egyik, hol a másik fél merevségén és önzésén meghusult. Az első világháború bekezdő tárgyalásaira a békéért önzetlenül és szívós kitartással dolgozó Szentzséket meg sem hívták. Talán épp azért, mert az igazságot és méltanyosságot hirdető szava féket jelentett volna a tobzó gyűlöletben.

HA A PAPA BÉKETÖREKVESEI már az első világháborúban meghusultak, annyit mégis elért, hogy a keresztényiség nagyobb ünnepein az egyes harctereken szünetelt az öldöklés. Szerető ayaí szíve pedig segítséget vitt a hadifoglyoknak és azok hozzátartozóinak, valamint a súlyos inségekben levőknek.

XI. Pius pápa, amikor 1922-ben elfogalta a pápai széklet, törekvéseivel az igaz megbékeleséért való munkát választotta, mint azt jelmondata is kifejezi: „Krisztus békéje, Krisztus országában”. Hogy ez nem valósult meg, nem rajta múlt. Amikor 1939-ben XI. Pius pápa után XII. Pius pápa foglalta el a pápai széket, akkor már újból előrevetette árnyékát a most tomboló világháború. S a mostani pápa, aki már XV. Benedek pápa munkatársa volt a békéért kifejtett fáradozásában, a Szentzsék rendelkezésére álló eszközökkel kezdetül fogva mindent megtett a háború felől sodródó európai népek békes együttélésének érdekében. Közvetlenül a mostani világháború kitörése előtt 1939. augusztus 24-én barátságos felhívást és könyörgő figyelemfelkeltést intézett a vezetőkhöz és népekhez s ebben hangsúlyozta: „Semmi sem veszett el a békével, de minden elveszhet a háborúval.” Szavát nem hallgatták meg, de azóta is ismételtlen minden megtett a béke megvalósításáért. A Szentzsék bátran mutatott rá több ízben is a mostani totális világháború erköletelen mivoltára és fel-emelte tiltakozó és elítélő szavát ártatlan emberek életének kioltásáért, lakóházaiknak levegőből való lerombolása és elpusztítása ellen. Világosan követelte: „Adjátok meg minden nemzetnek a méltó béke alapos reményét, amely nem sérti sem az élethez való jogukat, sem becsületérzésüket.”

A háborús sebek enyhítését, a hadifoglyok gondozását a Szentzsék ebben a háborúban is minden anyagi és erköcsi erejének lajbavetésével végzi. És ha a Szentzsék béketörekvései mögött nem is állanak repülőgépek és tankok ezrei, hogy e törekvéseket megvalósíthassa, de mögötte áll a gondviselő Isten. Aká ezeket a törekvéseket előbb-utóbb mégis érvényre juttatja.

Az ötödik háborús karácsonykor a ránknehezödő lidere nyomásban alapja lehet ez annak a meggyőződésnek, amellyel minden komor felhő ellenére is bizalommal nézhetünk a jövőbe!

A magyar irodalom a latin leánya

Irta: SZERB ANTAL

Az irodalmakat nem szokás irodalomcsaládokba osztani, pedig az ilyen felosztás nem lenne teljesen airtatlan. Az összehasonlító irodalomtörténet eddig inkább az u. n. hatások megállapításával foglalkozott, nem pedig erendően szerkezeti hasonlóságokkal. Így tudjuk, hogy a magyar irodalomra melyik külföldi irodalom tette a legerősebb hatást, de az még nem tisztázódott, melyik irodalomhoz áll a magyar származásánál és belső törvényeinél fogva a legközelebb.

A hozzáértő első pillanatra talán azt gondolná, a magyar irodalom törvényességéről

egészen más. Nemesnek azok miatt a vonások miatt, amelyek sajátosan magyarok benne, hanem azért is, mert hiányzanak belőle a német irodalom legjellegzetesebb szellemi vonásai. Csak a legfontosabbat említsük: a német irodalmat a fausti nyugtalanság hatja át. A lét és nemlét, a metafizika, az emberi sors végső kérdéseire keres feleletet és közben a földi dolgokról megfeledkezik; a német irodalom sokkal kevésbé fejezi ki a társadalmat, amelyből kisarjad, mint a magyar.

a latin hagyományokból sarjad

ki. A szerzetesek, akik első magyar nyelvű kódexeinket szerkesztették, latin szöveget fordítottak a latinul nem tudó apácák számára.

A magyar verselés a középkori latin himnuszok fordítása közben alakult ki. Ezek a himnuszok pedig a késő-római rimes és ritmikus prózából, az pedig a klasszikus latin prózából származik, a folytonosság a magyar és a latin költészet közt megszakíthatatlan.

A magyar irodalom döntő fordulatán, a XVIII. század végének felulajásakor, megint a latin mintakép hatott a legerősebben, ez ihlette Berzsenyit és Vörösmarty Mihályt. A magyar romanika annyira antik, annyira „deákos”, mint semmiféle más nemzet romanikája.

De ezek még mindig inkább csak „hatások”, fontosabb a belső, szellemi hagyomány. A nálunk állanóan eleven latin nyelvvel összefonódott a latin szépség ideálja.

A logikus szépség

ideálja ez. A latin irodalom legmagasabb csúcsein sem más, mint a jozan gondolkodást kifejező beszéd gondos megtisztítása, megnevesítése, költőien áttetszővé tétele. „Civilizációs” eszmény, hiszen a latin irodalom későn született, nem a hőskorban, hanem akkor, amikor a rómaiak már túl voltak a nagy tetteken, meghódították a világot és békében akarták élvezni az ősök által szerzett hatalmat és vagyont.

Cicérobán, Vergíliusban nem a nagy ösztönök és szenvedélyek, hanem a nehezen kiépített harmónia szöial meg. Ezzel ellentétben az északi szépségideál még a primitív közösség napjaiban, a nagyszerűen vad és nyugtalan hőskorban keletkezett. Az extatikus, hirtelen, nem logikus gondolatkapcsolásokból terem magának költői nyelvet. Az északi szépségideál Shakespeare viharzó éjt-szakája.

dolná, hogy a szomszédos német irodalomhoz. Attól tanult legtöbbet, vagyis pontosabban német, illetve még pontosabban osztrák közvetítéssel tanult legtöbbet Európától, ami a földrajzi helyzet folytán természetes is. A két irodalomtörténet szerkezete is látszólag sok hasonlóságot mutat. Ugyanis, mikor Toldy Ferenc a múlt században megteremtette a magyar irodalomtörténet vázát, szemelőtt mindig a német irodalomtörténet lebegett mint mintakép.

De a valóságban

A magyar szellem bölcsőjénél az Egyház állt őrt és már a gyermekeknek általadta féltett kincsét, a latin örökséget.

A latin volt az első idegen nyelv, amelyet a legrégebb magyar intellektuál osztály, a középkori tudós papok és szerzetesek megtanultak. És ha csak eklevelek és diplomáciai iratok írására használták is, a latin szavakat nem lehet büntetlenül igénybevenni, a latin szavakba belévidődt valami a latin költészet bűvöletéből is.

A magyarnyelvi irodalom is

A magyarhoz közelebb áll Horatius napsütése. A magyar irodalom sem nyulik vissza ősi törzsi hagyományokhoz: az ősmagyarok költészetéről ugyiszlóvan semmit sem tudunk. A magyar irodalom is civilizációs termék. Először kolostorok óvá csendjében, azután paplakokban, világtól távol esz kúriákban növekedik ez az „érzékeny palánta”, ez a késői és féltett legkisebb gyermek.

A XVII. és XVIII. században, amikor a magyar civilizáció tudatosodik, mindjárt tudatosodik civilizatorikus, békes, tehát latin jellege is. A német irodalomtörténet szerkezeti törvénye az, hogy a kialakult rendet egyre újabb Sturm und Drang korszakok bontják meg, az ösztönök egyre újabb szabálytíprő, eredeti kifejezést keresnek: a goethel harmóniát megdönti a romantika, a múlt századi biedermeier nyugalmát a XX. század forrongó expresszionizmusa.

A latin irodalmak fejlődésvonala ellenkező irányú: a nyers ősananyagot egyre áttetszőbb harmoniákba tisztítják fel. Így megy át a francia XVI. századnak. Rabelais korának ösztönös gazdagsága a XVII. század nagy klasszicizmus zárt rendjébe, a romantika a parnassziének hideg nyugalmába.

A magyar irodalom is mindig a klasszicizmus, a harmónia felé halad: a titáni Berzsenyi után Vörösmarty, és Vörösmarty után Arany János bölcs kiegyensúlyozottsága; a „Nyugat” nagyfeszültségű forradalma Babits Mihály latin magasztosságú tisztaságába torkollik és csillapul. A magyar irodalomnak is az az eszményképe, mint a franciáé: a napfényben uszó latin szerenitás.

Ezért közkézzel tudjuk meg azt az állítást, hogy a magyar irodalom is a latin leánya, akár a francia, az olasz, vagy a spanyol.

A kallódó Európa

(Törödérek egy régi naplóból)

SZALLODAM A RHONE BALPARTJÁN VAN, a régi Genfben, ahonnan a hét Rhone-híd legnagyobbikán, a Pont du Mont Blanc-on át vezet a legrövidebb út a jobbpartra, A két part: két világ. Emitt egy kisváros folytatja régi, megszokott életét s ápolja ősi hagyományait vakai házak és dohoszagu udvarok mélyén, míg amott pávázó fényüzéssel rendezkedik be egy felültes nemzetközi világ. Ideát Kálvin templomának hegyes, puritán vonalait uralkodnak az idők súlyától megörnyedt háztömbök fölött, túl pedig hívalkodó szállodamonstrumok barokk gazdagsága terpeszkedik el saját életétől főkrsza, a népszövetségi palota fölött is. Homályos szobáskákban meghúzódó világóképek pislognak át szerényen a tulparton ágáló mutató iparvállalásokra, Szerényen, de gyanakodva. Mert az ősi Genf bizalmasan szemléli az újat; régivágása, óvatos építőmestereként ezt a potémkint építkezést.

A jobbpartot mindez természetesen meg feszélyezi. Nyaira eltölti ő maga görög-tüzes fénye, nagyvonalúsága, virtuóz életmódja, hogy talán észre sem veszi a genfi bennszülött tartózkodását, polgári gögjét és konzervatív óvatosságát; hogyan is méltatná figyelemre, amikor a világ politikai és gazdasági hatalmának villámaival tartja a kezében, amaz új Olympusznak képzelve magát, ahonnan csak abszolút bölcsesség kinyilatkoztatása dörög alá az emberiségre. Büszke isteneire, akik irakkoson nyugtázodnak el nyolchengeres kocsi mélyén, s talán hiszi is, hogy új mítosz munkálkodik, mely révbe juttatja a kor kétkező lelkiességét.

És tülekszik, zsigong, előszobázik, cseveg, álmodzik, intrikál, terveket sző és szónokol. Javaslátokat szövegez, kémkedik, ellenkémkedik, pohárkiszintőt mond, virágcsokrotat rendel, fogad, hizeleg, ellenlábásokat fűrészel, hatalmasokat dicsőít, imádságos könyvet szorongat és veszteget. Fennkölt kijelentéseket tesz, sikamlós viceket hallgat, küldöttségekkel gombabáskodik, kerítőldkel suttog, újságírókkal bizalmasodik, estélyeket ad, kitértekre vadászik, érendekbe mélyed és tözsedünyölkkel tanácskozik. S mindehhez megfelelő díszlet. A szállodákon különböző színű és nagyságú zászlók szemléprázató árada. Az után száztéle nép beszéde. Cilinder, turbán, sportsapka, fez, keménykalap, trópusi sjsak és panamak változatai. Az aroknak és kezeknek végtelen szín- és mozdulatskája. Lenyalt fekete frizurák Kelet-Ázsiából, zsemlyeszínű északi fejek, nyomott afrikai koponyák, kerek dmári arcok, esendes-óceáni hajlékek és rózsaszínű közép-európai kopaszág. Tagbaszakadt angolászok, dalias hinduk, mozgékony latinok, lusta balitk, szemlélődő germánok, szimatoló levanteiek és nagyszakállu, komor ukránok, Szines buborékok rétege, mely alatt sötét és titokzatosan forog a történelem megkavart üstje.

EGY HORVÁT EMIGRANSSAL beszélgetek. Népe zeneirodalmánának nagy ígérete volt valaha. Most a politikai ellenállást szervezi. Öklére ejti a fejét, úgy mondja:

— Mostanában éjtszakánként a Niebelungok paritúráját olvasom. Mennyi gyönyörűség és mennyi kin ez számomra! ... Tehetetlen, vakarcsnyí törpe nézi, aminé egy óriás sziklatömböket emelget. Nincs annyi erőm, hogy egy porszemét is megmozdítsak, s látnom kell a másikat, aki hegyekkel dobálódik. ... Pedig volt idő, amikor azt hittem, hegyeket mozdíthatok meg én is. Hatalmas zenedramát rendeztem Zvonimir királyról, meg akarom énekelni a Karsztok és az Adria tragikus kettőséget; három éven át dolgoztam rajta, megvolt már a prólogus és két felvonás vázlatja. Ennyi maradt az egészből. Lélektelen papírog, esonyváz, mely vissza-visszajár

mint rossz szellem és zaklat és gyötör, megrontja nappalaimat és éjjeleimet. Wagner egész életét áldozhatta a Niebelungoknak, Goethe harminec esztendőn át tökéletesítette a Faustot ... Én az élettől még annyi könyörtelen időt sem kaptam, hogy tisztába jöjsek önmagammal. Soha nem értem rá felvilágosítottémet alkotó, művész gondolatát izmosítani, egyik szemlemit magzatelhajtást a másik után kellett elszednem. A könyörtelen

történelemnek mindig más és más forgataga kapott el, bensőségesebb viszonyba soha nem léphettem azzal a régi énemmel, aki még hitte erejében, s alkotó megszállottságában kész volt birokrá kelné az egész világgal. Mint két idegen élünk egymás mellett s figyeljük egymás lassu pusztulását, ahogyan végülünk, sorvadunk, meddővé válnunk ...

Tenyérével végigsimítja csontos arcát, mintha rossz álmából költögetné önmagát. Pedig tudja, hogy ebből az álmából számára többé már nincs ébredés.

KAKASSY ENDRE

Bölcsök a Duna mellett

SINKA ISTVAN verse

Lohog a nap esti pirja,
foly a Duna és álmatag.
Száz anyó száz bölcsöt ringat
s száz bölcsben száz anyóka
altatgatja az álmokat.

Száz bölcső, mind tízes bölcső,
száz bölcsben száz kín sajog.
Dudolgatnak az anyókák
s előttük a nagy bölcsőkben
sirnak az álom-magzatok.

És nincs ég és forró a táj,
ilyen már ezer év óta.
Lohog a nap esti pirja,
és az esti pirba bámul
száz bus fekete anyóka ...

Foly a Duna álmatagon,
jönnek más tájak, más népek,
más kínok, más anyókák — és
bölcsűjüket a Dunánál
ők is ringatják szegények.

Műveltségünk egysége

Irtá: VITA ZSIGMOND

A nemzeteket léteikben fenyegető világ-háború, az egész nyugat-európai kultúrára a megsemmisülés szétét hozó keleti veszedelem a kis nemzeteket nem csupán katonai erejük fokozására, hanem egyuttal lelki önvizsgálatra, szellemi erejük összeszedésére is készíteti. A megpróbáltatás mindig önmagunkba való mélyedésre kényszerít, a súlyos erő-próba a mult és a jelen értékeit át vizsgálását, szellemiségünk alapvető kérdéseinek tisztázását kívánja. A béke építésében bizonyára csak annak a nemzetnek lehet majd szava, amely a maga művelődésének értékeit tisztán megőrizte, és azt a megváltozott viszonyok között is ható erővé formálta. Az európai művelődés igazi értékei: a szabadság, a jog, az igazság, az emberiesség gondolata, a szépség tisztelete és a szeretet nem csupán egyes nemzetek tulajdonai, hanem egész művelődésünké, de minden nemzetnek a maga életének törvényei, szellemi formái szerint kell ezeket megvalósítania és az egyetemes kultúrába belevinnie. Nemzeti kultúránk akkor válik igazán értékűvé, ha a saját színeit teljesen kibontva tudja az európai műveltséget gazdagítani, de egyben annak örök értékeit is szolgálja.

Természetes és indokolt tehát az, hogy műveltségünk történeti fejlődését tanuljuk, a népi és városi művelődés kérdéseivel viaskodunk, önmagunkra akarunk találni. Ennek a folyamatnak szültségességét tisztán látjuk, ha számot vetünk azzal, hogy az utolsó évszázad, főképpen a kiegyezés utáni időszak, értelmiségünket idegen elemekkel tulságosan felhigitotta. Ez az értelmiség a maga feladatait ezért nem is tudta teljes erővel vállalni és megoldani. A vezetőhelyeket, szellemi életünk irányítását magához ragadó, nagyrészt idegen eredetű, városi értelmiség nem érte meg, szellemiségünk ősi hagyományait, nemzeti és társadalmi életünk alapvető kérdéseit és feladatait. Az idegen mintákat követő tudományosság idegen maradt a magyar gondolkodás formáitól, életünk kérdéseibe nem tudott behatolni, s így életformáló ereje sem lehetett.

Igy vált a „ki a magyar” szellemi lényegünkkel szembenező kérdése biológiai vizsgálattá és elválasztó szemponttá, így vált a népi és ural, vagy városi művelődés kérdése egész művelődésünket a Nyugattól elszakítani akaró történelmi fejlődésünket megtagadó szemponttá.

A magyar történettudomány nem tért ki a művelődésünk sajátos vonásait, a magyar szellemiség ősi formáit tisztázni akaró kutatások elől. Ezeknek a kutatásoknak eredményei ma még nem hatoltak be társadalmunk széles rétegeibe s így az könnyen rabjává lehet a legkülönbözőbb téveseszméknek. Mig az egyik oldalon sokan azt hiszik, hogy a honfoglaló szabad magyarságnak az utóda a nemesség; a jobbágy

illetőleg a nép pedig az idegen vért szolgáló rétegnek a leszármazottja, a másik oldal szerint csak a nép őrizte meg az ősi, vérszerűleg is tiszta magyarságot, mert a vezető osztály az állandó keveredésekkel idegen szellemi lett. Az ilyen elméletek nem szolgálják a kérdés tisztázását, csupán az ellentéteket mélyítik, a társadalmi feltételeket növelik és művelődésünk niányait, réseit szakadékokká tagítják. Ha pedig valaki ellentéteket és szakadékokat lát a magyar művelődésben, akkor egész fejlődésén és a melyében mozgó erőknékvformánát kell tekintenie, hogy a továbbépítés egységes mur kájához hozzakezdhessen.

Társadalmi rétegeink ellentétei és különböző műveltség ellenére a történelmi nem tud merev különválasztásról és a társadalmi rétegek egymástól elkülönített fejlődéséről. A nemesség és a jobbágyosság a magyarság állandó letelenedése után hosszabb idő múlva alakult ki és így eredet szempontjából nincsen közöttük semmi különbség. A nép és a vezető réteg egyformán szivott magába az idők folyamán idegen elemeket, ez azonban lényegesen nem változtatható a magyarságnak sem szellemi, sem testi sajátosságain, összetételén. A magyar népiség legjelesebb kutatója, Szabó István, szerint az asszimiláció a magyar nemzetesen a legújabb időkhig alig változtathatót valamit. Ugyanezt igazolják a régészeti és antropológiai kutatások is, amelyek megmutatták azt, hogy a magyarság faji összetétele lényegében ma is ugyanolyan, mint amilyen ezer évvel ezelőtt volt. Ahol a nyelvi asszimilációt nemzedékeknek lassu összeolvasztó munkája követte, ott a szellemi egybeolvadás is megtörténhetett. Idegen eredetű szellemi nagy-

Rádió-készülék

csak szaküzletben vásároljoni!

A legnagyobb villamos és rádió szaküzlet:

AUGUST GIANONE

TIMISOARA

IV, Bulev. Berthelot 6,
I., Piața Bratianu.

Reg. Com. No. 187-10391-940.

Tanulmány KUNJATI GYULA tollrajza

jainkat a környezet hatása és a családi beveredés hozsadaimas folyamata tetto lelkiileg is teljesen magyarrá, így válhattak a magyar szellemiség valódi kifejezőivé.

A nemességnek és a jobbágyosságnak nem csupán az eredete azonos, hanem évszázadok folyamán állandó összekeveredésben is élt és így azonos kultúra hordozója volt. A középkor nem ismert olyan merev társadalmi választásokat mint ahogy ma hiszszük. Az előkelő, vagyonos családok híresen lesüllyedhettek és épp oly gyorsan emelkedtek fel helyükbe mások az ismeretlenségéből. A középkori vezetőréteg tehát nem élt a jobbágyoságtól mereven elkülönülve. A különböző társadalmi osztályok között állandó áramlatok kapcsolják össze és folyamatos kicserélődések annak műveltségét is egységessé formálták. A szegényebb, bocsorokos nemesség gyakran összeházasodott a jobbágyossággal, annak feltörő rétegei állandóan frissítették a nemességet.

A társadalmi rétegek állandó kicserélődése a műveltség egységes fejlődését eredményezte. A Nyugattól átvett szellemi hatásokat a magyarság a maga életformáihoz alakította, a nyugati stílusok anyagát felhasználásával így fejlődhettek ki a magyar szellemiséget kifejező stílusok.

A magyar népi műveltség e szerint az idegen hatások ellenére is megőrizte a maga eredeti jellegét és körülbelül a mult század derekán a nemzet egész testét átjárta. A városi élet kifejlődésével azonban hatása mindinkább összehasorult és nemzedéki idegen hatásoknak adott helyet.

Azt sem kell hinni, hogy a honfoglaló magyarság és a Nyugat műveltsége között nem volt semmi érintkezési pont. A magyarság egy már évszázadok szellemileg túlfinomodott kultúrával érkezett mai hazájába. A nyugati kultúra már nem volt előtte ismeretlen.

László Gyula szerint „a honfoglaló magyarság műveltsége és az akkori nyugati műveltség között nem volt meg az a nagy átmenet nélküli különbség, mint amelyet általában hangsúlyoznak, sőt a két műveltség szonkivül, hogy egymásról pontos tudomása volt. Éppen igen lényeges hasonmányaiban egytöről hajtott.” Ez könnyítette meg a magyarságnak az európai kultúra való behelyezkedését, a keresztény műveltség átvételét.

A történelem, a régészet, a néprajz és fajakutatás egyformán igazolja a magyar művelődés ősi hagyományainak, jellegének megőrzését, egységes fejlődését. A társadalmi szétszakadással azonban együtt jár a művelődés szétszakadása. A népiség gondolata, az új, tisztultabb magyar művelődés gondolata csak akkor hozhatja meg igaz eredményt, ha a népi és városi rétegek új keveredéssel egymásra találhatnak és egységes társadalmi szellemet tudnak teremteni.

Tél a csatamezőn

Vigyáz-átlásban karvan jegenyék so-
va. Míg valami diszorség áll a keskeny
völgykanyarulat bejáratánál... Aztán
tágra a völgy és sík mező nyílik elénk.
A vonat már itt robot a széles térség-
ben. Sighisoara-Segesvárról tizenhárom
perc alatt érünk az albești-fehéregyházi
kis vasúti megállóig. Athaladunk a ka-
nyargó Nagyküküllőn s a sínpár éppen
a közepén szeli át a sík mezőt.

Balra a pályatesttől a régi falu, ta-
karos házaival, meg az egyszerű me-
szelési, tűnő, „fehér” egyházzal: a
reformátusok négyszáz éves templomá-
val. Arrébb a grófi kastély: a csillag-
tetejű bástyákkal s várfallal védett
Haller-erőd, amely nagy időket látott.
Itt volt a főhadiszállása Kemény János-
nak is, amikor Sighisoara-Segesvá-
r, ostromolta és végzetes csatájára
indult. Ahogy a „Porábi meg-élemedett
Phoenix” költője zeng:

*Fejér Egyháza száll maga udvarával
A szomszéd falukat rakta több házával,
Kéri a várost szapora strászával...*

„Ma a régi kastély félg leuolva,
lebontva; kupolájának zsindeletetjén
besivít a téli szél...”

Az őrháztól kissé jobbra a főuri
család temetkezési helye, egykor valami
klastrom.

Megilletődve

járom e helyeket.
A szél újabb és újabb rohamra indul.
Mindent magával sópörve száguld végig
a Küküllő völgyén. Ujra meg újra egy-

A Petőfi-emlékoszlop

bekapja erejét. Most a hegyoldalt ostrom-
olja, amelynek kanyargó ösvényén
felélel kapaszkodom. Odalenn a völgy-
ben nemrég még nyári színek virítottak:
ma már ide villan a Harghita csu-
csáról a frissen hullott hó. Eltűntek a
folyó mellől az aranyárga buzaárlák,
el a zizező kukoricás. A pulso hegyold-
al szintelen lejtőn szürke juhnyáj
barangol. S a téli szél tépázza a fák
csupasz ágait, belekap a kabátba, ka-
lapba, vöröstre marja a kezét és köny-
nyesre a szemét. És e könyv csillogásán
át — alakot ölt a felkapott porzsem.
Harcos két harcos mellett s a szél zu-
gását csuszajának hallja az emlékezés.
Már szuronyok villannak, ágyuk füstje
száll, lovak ércörmre csattog...

Petőfi, keressük!
... Néhány lépés még és kis feny-
vesbe érünk! A fenyők közti magas kö-
oszlop, Tetején

kiterjesztett szárnyu sas,
csőrében kard, mely zörög a szélben.

Innen a hegyoldalról belátni az
egész csatatérre. Balról az egyik völgy-
hajlásban régi falmaradványok lát-
szanak. Talán ott volt a téglaegető ahol
Petőfi Sándort utóijára látták. Körü-
lötötte ma is kukoricát természetnek. A
csonkok kiállanak a földből. Ott, abban
a kukoricásban támadtak a Költőre a
kozaklovások. Az Esmére a evers
erő, a Halhatatlan Lélekre a lélektelen
vas.

Ami halandó volt benne, elkevere-
dett e mező zölkjével. Majd száz július

Milyen könyv való népünk kezébe?

— Megjegyzések a harmadik fecskés könyvhöz: Szemlér Ferenc „Hazajáró lélek” c. művéhez —

A fecskés könyvek megjelentetésekor
a volt a jelszó, és most sem lehet más,
hogy könyvet kell adnunk népünk kezé-
be, irodalmunk legjavát, mert elfogyott
errefelől a könyv, népünk lelki táplálását
pedig elhanyagolnunk nem szabad. Így
jelent meg a Mikszáth- és Móricz-kötet.
Mest, hogy a harmadik fecskés könyv,
délendélyi író tollából jelent meg, kér-
dezhetjük: megmaradtunk-e az alapfel-
fogás mellett?

SZEMLÉR FERENC KÖNYVE nem-
csak a délendélyinek vett irodalom is-
géja: irodalmunk egységes területén is
komoly figyelmet érdemel a „Hazajáró
lélek”. Népünk kezébe való-e? Ebben
a kérdésben lehetnek eltérések a vélemény-
nyek, de a mi felfogásunk szerint Szem-
lér Ferenc könyvének éppen a „nép”-hez
szoros kapcsolódásunk szempontjából
van jelentősége.

Közeli, sőt benső érintkezésre törek-
szünk népünk valamennyi rétegével. Az
irodalomra vonatkoztatva is állanunk
kell ezt a felfogást, a mi könyvkiadá-
sunk ezt a szempontot nem tevesztheti
szem elől. Ez a szempont azonban nem
jelentheti azt, hogy csak a népről szóló
könyvet adhatjuk népünk kezébe. Két-
ségtelen, hogy az egyszerűbb műveltségű
olvasó értetlenül állana például valamely
végtelenségig elemző, lélekbontó ére-
gény előtt, de az egyszerű olvasóról ré-
gől fogva tudjuk, hogy a saját szegényes
világából milyen módon siet a gazdag-
ság, a ragyogás, az előkelőség tájaira,
legalább egy-egy könyv lapjain. Volt idő,
amikor ezt a mohóságot iparszerűleg
használták ki. Meggyőződésünk szerint
ma az alsóbb rétegeknek a felsőbbek éje-
tét megismerni akaró vágyát arra kell
felhasználni, hogy irodalmi formában
olyan életet és tevékenységet mutassunk
be nekik, amely megerősíti őket abban
a felfogásban, hogy elválaszthatatlan
kötelek erejénél fogva egyetlen nem-
zettestest alkotunk.

Szemlér Ferenc új könyvét, a „Haza-
járó lélek” című ebből a szempontból
véve figyelembe, megállapíthatjuk, hogy
az író derék munkát végzett. Olyan vilá-
got tár népünk elé, amelynek megisme-
rése mindenképen csak haszonnal járhat
reá. „Egy tiszta és tökéletes élet emé-
két” nyújtja minnyájunknak vigasztal-
ásul, bátorításul, példaadásul. Az érte-
lmeségi foglalkozásnak, a régebbi „urak”
bizonyára sok érdekeset és tanulást
találnak benne, de gazdáink, iparosaink,
mpakásaiak kezében ez a könyv nagy-
hatású lehet. Művészi közvetlenségben
tárul fel előttük ebben a könyvben egy
„nagy ur” és családjának élete. Láthat-
ják, hogy a népből való főgimnáziumi
igazgató, akinek szüleszester az édes-
atyja, menayi áldozatos munkát végez
egy emberlőn át, a nékföld, hogy ezért
öntudati és erkölcsi javakon kívül, egye-
bet nyerhetne. Ha elolvassák ezt a köny-
vet, amit igaz meggyőződésünkből csak
a legmelegebben ajánlhatunk, láthatják

futott el azóta, hirdető, az örök életet,
mely Petőfinek az emberiség nagy szel-
lemei között osztályrészül jutott. Tél
van ma itt, perzselő júliusi forróság
suhán és mégis, ha lehunyjuk a szem-
lünket.

Es a lehunyt szemhéjak alatt megele-
venedik a kis, szürke lengyel katona is,
Osztrolenka véres csillaga”, aki a csata-
mezőn csodálatos módon ott terem, ahol
senkinek várja és ugy csap le, hogy való-
ságos istenkísértés. Istenkísértés volt az
albești-fehéregyházi csata is. De nekem
támulatos hittel, hátha mégis si-
kerül? ... Vanatori- Héjjasfalván át
maroknyi hadával Sighisoara-Segesvár
felé tér, neki a háromszoros erőnek. Lá-
ders el sem tudja képzelni, mit akarhat.
Talán csak fogás az egész, látszat-táma-
dás, a kis öreg főereje bizonyára várat-
lanul az ellenkező oldalról, Hetur-Hétur
felől robot majd elő. Az ellenséges had-

az állandóan tartó anyagi gondok terhét
egy olyan férfiú életében, aki a társadal-
mu tagozódásnak jelentősen magas fok-
ára jutott. Nincs abban az életben fény-
űzés, vagy állandó lakodalom, inkább
csupa fegyelem, mérséklés, önmegtar-
tózttatás, hogy a család ügyei elfogad-
ható rendben legyenek.

EGY MÖLYSÉGESEN KERESZ-
TÉNY, katolikus család tisztja, szép
élete tükröződik a könyv legtöbb lapján,
(Iyan édesapa kormányzása alatt, aki
egész életében a most hangoztott ker-
esztény és nemzeti elvek alapján szilár-
dan állt már akkor és végzi lelkiismeret-
es munkáját a közösség javára. Ó a ha-
zajáró lélek, aki nemcsak költő fiának,
hanem mindazok életébe visszajár, akik
igéit hallották, példáját látták, nem
azért, hogy kísértsen, hanem hogy holtá
után is eleven erőként hasson. „Helyet-
tünk most csak a fejfák és sírfeliratok
beszélnek” — írja a szerző. E szavakon
el lehet merengnünk, de azt hisszük,
hogy éppen ez a könyv mutatja a legjob-
ban, hogy a betű ereje még rendelkezé-
sünkre áll. Ime ez a könyv a legtisztáb-
ban zengő fiú kegyelet lírája, nemes
nyelvi köntösbe öltöztetett fejfa, sokáig
és messzire mutató kereszt, amely előtt
csöndes, mély megindultsággal mélez el,
buskodik is, de megtisztul és megerősö-
dik a lélek.

Igy válhatik idősebb Szemlér Ferenc,
délendélyi iskolaigazgató, az egyéni, min-
dig szűkhatáru halhatatlanság részesévé,
de egész hatásával beleolvadván népe

értékalományába, a tágabb, a maradandó
közösségi halhatatlanság hordozó-
jává. Jól tudjuk, hogy a tanári és tani-
tói rend régebbi társadalmi méltánylása
mennyire kisebb volt a kelleténél, hiszen
érdemes magyar munkának csak a köz-
jogit tekintették, de a Szemlér Ferencet
két mindennapi gondjuk, valóságos vagy
vélt mellőztetésük elviselésére képessé
tette lelkiismeretük parancsán kívül a
törhetetlen, a mélyeséges hit, amely
„tűrni és remélni megtant.” Ez a könyv
tehát nemcsak idősebb Szemlér Ferenc
emlékeztetőre készült nemes veretű em-
lékjel, hanem emlékjele mindazoknak,
akik hozzá hasonlóan éltek és cseleked-
tek.

A KÖNYV MONDATAIN látszik,
hogy versíró-ember írta őket. Hiába,
igaz az a régi tanítás, hogy a versformá-
lás kényszerítő tanításán keresztül vezet
az ut a valóban értékes prózához. Szem-
lér Ferenc a költő ebben a prózai művé-
ben a kifejező és minden idegen nyelv
hűségétől mentes írásmód mestere. Az
az epikai nyugalom pedig, amely ellen a
szerző sehol sem vét, holott írás közben
bizonyára hatalmas belső hullámzás tet-
te próbára, az író megindját, mesterség-
beli fegyelmelzottségét, szakavatottságát
dírséri.

A „Hazajáró lélek” című könyvet tar-
talmánál és művészi megírásánál fogva
a Fecskés könyvek sorozatába állónak és
általában komoly értéknek tartjuk. Ott
kell lennie otthonaink kedves tartozékai
között.

Puhala Sándor dr.

Archaeologia

JÉKELY ZOLTAN verse

Egész délután turtam a hegyoldalt,
szakadt a föld s hulltak a cserépek,
szürkés-piros, mállós rögökre sorvadt
korso maradványok, amelyeket
még csak rekonstruálni sem lehet.

S az órák észrevétlen sikamultak,
amilyen gyorsan csak elhelyt lehet,
hol kőkori romok jelzik a múltat —
s mire felnéztem, már esteledt s
piros nyílként szálltak a fellegek.

S mindennemű csontocskák is gurultak,
lapockák, forgók, régi peggyszek,
még nagyobb dicsőségére az Urnak,
ki — ha fujják a Végítéletet —
belőlük, így-ugy, párat összeszed.

S most: kezemben tízezer éves balta,
diadallal felmutatom a holdra:
őreg, megismered?
De a megszámíthatatlan emberlők
melyére, e ridig csillag helyett,
révült arcom mered.

Hendl Ödön

fogaskerék-gyár
Arad Mărășești-u. 46.
Bej. szám. 54-931.

A köhögés azonnali gyógyítása

Sokszor nem tulajdonítanak jelentőséget
a hideg idő vagy a haza: közeleztében tá-
madt köhögésnek, amely azonban szövő-
dményeket okozhat: rekedtséget, heves kö-
högési rohamokat, légesöhrutot, stb. Az
„Ephedolil Asfar”-szarup, amely gyógy-
ótvények főzetéből és a szervezet normális

működésére ártalmatlan különböző sók-
készül, bármilyen köhögést meggyógyít
é köhögésből a szövődményeket. Az „Ephed-
olil Asfar”-szarup bármilyen gyógyszerár-
ban és drogeriában kapható. Főlerakat: As-
far-laboratórium, București, Oariu-utca 11.

vezér személyesen vágat abba az irányba
hátha mégis felfedezi a főerőt. S a má-
sik tábornok, Gregor Jakovlevics Szka-
riatyn vezérkari főnök, a Sighisoara-
Segesvár előtti magas dombra nyargal,
kémsemlére. Az űrdögárok mellől egy
kis füst villan fel akkor: Bem ingujjra
vetköztött gyermek-tűzre: ágyuval kap-
ják célba s lelővik... Alvó oroszlánt
ábrázoló orosz és német nyelvű emlé-
kműve ott azon a másik dombon. Jól in-
dult minden. Bem összejrja csapatait s
aztán neki a kolosszusnak. A csata ked-
vezően alakul, míg odaát észre nem ve-
szik, hogy csupán maroknyi ellenel van
dögük. S aztán erejük zömével letipor-
ják azt...

**A csatatéren ott maradt
a költő is**
összeépörve, amint megjösofta hata-
mai maradványok.

... Ott folyjon az ifjú vér ki szívemél
S ha ajkam örömteli végszava renál,
Hadd nyelje el azt az acél zörög,
A trombita hangja, az ágyudórei
S holttészenem át
Fújó paripák
Szágulájának ...

Schiff Béla.

Kellemes
karácsonyi ünnepet
kíván vevőinek
OGLINDA
tűkőr- és üvegfeldolgozó üzem.
ARAD, Episcopiei-utca 48. szám.
Távbeszélő 14-17.
Bej. szám 23310-940.

Régi magyar nőköltoink

Irtta: RASS KÁROLY

A költői foglalkozás sohasem volt a férfiak kizárólagos iparága. Már a Szent Irás említi a Birák könyvében Deborahát, aki Borakkal diadalmi éneket mond Izrael nagy győzelme után. A görög évkönyvek két és félszer évvel ez előtt feljegyezték Sapphonak, az első igazi nagy nőköltőnek nevét. Japánban Szakomuka és Mukata hercegnő társalog a muzsákkal a VII. században Kr. u. A trubadur-kor nagy számmal termeli a trobairitzeket vagyis nő-trubadurokat a Prvence-ban a XII. és XIII. sz.-ban. Tizenkét ilyen nőköltőről van tudomásunk, de számuk kétségtelenül jóval nagyobb lehetett, hiszen amint Hernádi mondja, egyes népies műfajok, pl. a táncdalok művelése az ő különlegességük közé tartozott. Szóval: a költészet országa nem volt elzárt terület a nők előtt. Hogy az újabb időkben mennyire elözönlötték a berkeket, erről nem kell bővebben beszélni. Ha ez tovább is ebben a tempóban halad, akkor ott is meg kell csinálni, mint a vasuton, a nemdohányzó és a női szakaszt.

A mi irodalmunk is ismeri nőköltoket már a régebbi időkben is, az igaz, nem sokat, de ez nem esik sem a muzsák, sem a nők rovására. Az első magyar lantpengető nő nem volt más, mint a híres murányi Vénusz: Szécsi Mária. Tudvalevő, hogy Balassa Bálint, első nagy lírikusunk sok szerelmi költeményt írt, de saját korában nem merte kiadni, csak kéziratban hagyta a következő nemzedékre. Több kézírata is volt a költeményeknek. Zrínyi, a költő is fel-említi, hogy könyvtárában vannak Balassa „fajtalan versei”. És megvolt Ráday Gedeon grófnak is (1713—1792), mert így nyilatkozik: „Sokkal több versei vagynak Balassának, mint az, melyek ki vagynak nyomtatva, kivált világias szerelmes versei... Nekem volt ez Barakonyi László írásából, de vagy eltévelyedett, vagy elidegenítették tőlem, mert nem találom. (Az emberiség mindig egyformán viselkedett a könyvkölcsönkérés esetén). Szécsi Mária is volt ottan három éneke, melyet Murányi várában csinált.” Szécsi Mária szépségét nemcsak az ország, de az egész Európa ismerte. Ha költeményei csak tízedrész szépségével rendelkeztek a szerzőnek, eltűnésük örök veszteséget jelent a magyar irodalomnak.

A XVII. század szüli meg az első igazi magyar nőkölto: báró Pepróczy Kata Szidóniát. Hánytvegett életben volt része. Atyja részt vett a Wesselényi-féle összeszűvésben, vagyonát elkobozták, családjá szerteszét futott. A fiatal leány Erdélybe menekült és férjhez ment Pekry Lőrinc grófnak, a későbbi kuruc generálishoz, s ez lett boldogtalanságának alapja. Az ingatag ember teljesen elidegült feleségétől, pedig az nagy áldozatot hozott érte s törhetetlen hűséggel ragaszkodott hozzá haláláig. Ez a körülmény teszi költővé Pepróczy Kata Szidóniát. Harminchát kisebb-nagyobb költeménye maradt fenn egy kis füzetben: Gróf Pepróczy Szidónia versei. A kézirat a Radák báró család tulajdona. A költemények legnagyobb része csak elvont általánosság, de itt-ott megszólal bennük a szerző egyéni fájdalma is. „Mulan esztendeim” című halála évében (1708) írta. Arról panaszkodik benne, hogy esztendei változatlan boldogtalanságban folynak: „fellegszaporító gyakor sóhajtasam, nekem éjjelnappal mulató társaim”, élete fogy, mint a gyertya világ. Természetes, hogy ez férje miatt történik, de azért nem átkozza, mély finomsággal csak annyit mond az utolsó versszakban:

Talán holtom után

Egyet sóhaj, megszán

En sok gyötrelmeimet azzal

meghátrán,

Elsényvedt szívemnek ezt jutalmul

adván.

Verselése mindenütt könnyű, technikája kifogástalan, egészen kora színvonalán áll.

Szemhatár

Most imádkozzatok, emberek!

KACSÓ SÁNDOR verse

Én nem tudom: csak kulcsolom kezem,
Vagy először még keres teteteket?
Palást van-e a vállalom, fekete,
Vagy fehér karing is a csuhám felett?
De ezt suitogom:
Most imádkozzatok, emberek! . . .

Én nem tudom: az Ur a sztalától
Tárok felétek reszkező kezét?
Vagy az oltárnál, tömjéltüstben állva.
Ígézem felfelé könnyes szemetek?
De ezt kiáltom:
Most imádkozzatok, emberek!

Én nem tudom: magam beszélek-e,
Hiszen a hangom megszakított s remeg
Vagy valaki a síró századokból
Énrajtam keresztül közli veletek?
Hogy ezt sikoltom:
Most imádkoztatok, emberek!

Nem, nem tudom, hogy hogyan tegyétek?
Felszegett fejjel? Vagy a férdekek
Zuhanjon köre tágas templomokban
És hulljon egymásra forró könnyetek?
De sirva kérlek:
Most imádkoztatok, emberek!

Imádkoztatok! Kulcsolva bár, vagy
Pálmaként tartva föl a kezetek,
De szorítsátok konok révületben,
Hogy patánjanak a forró ujjhegyek
És hulljon így ki piros véretek,
Ha már ez kell!
Most imádkoztatok, emberek!

Illyés Gyula írja:

„Még korán van, a villamosban a munkába igyekező dolgozók megnyugtató társasága. Bátoran lehunyhajtom egy kis pót-pihenésre a szemem: ha elaludnék is, megállómánul utitársaim felébresztenék, ismerjük egymást, ahogy szokásos, szó-cserre nélkül is. A hid után valamivel — a villamos csikorgásából tudom — felpillantok. Ké-

nézve az ablakon azt látom: tíz-tizenkét, üdezőld babérfa aajt két napszám szalonnázik s közben finoman hull a hó. Az egyik munkás vizesüveget emel borostás álla és nagy bajsza közé s közben az egész babérfiget lágyan tovauszik, egy méter magasságban az utesi fölött: mögötte a mozdulatlan házak mutatják, milyen szé-

pen uszik, a fácskék koronái megmelegszennék. A következő másodpercben meghökkenő tudatom már megoldja a rejtélyt: teherkocsin valamelyik kávéház babérfaát szállítják téli szállásukra, de addig — a pillanatok e kis töredéke alatt — életem egyik legszebb élményében volt részem, egy leheltemyi csodában, gyermekkori tündérvilágban.

X

A forgalmi jelző-lámpa szorgalmasan váltja színeit. Egyetlen gépkocsi, egyetlen jármű, ameddig csak elhát a szem. Botomra támaszkodva, megálllok egy pillanatra városunk e széles, szép utcájának közepén. Végre ott-hon érzem egy kicsit magam. Oh, ha még egy borjubogás is elhangzanék, vajtahol itt az emeleti ablakok közt, szürkül, becsületesen, közvetlenül, igazán: nem csalja semmi mesterséges fény. Egy perc múlva már itt is az este, ugyancsak becsületesen és nyíltan vacsora-csillaggal, holddal, a hold mellett azzal a kicsi apród-csillaggal, melyet már Peiőfi is észrevett. Széleszag ez, vagy tejillat? Nagyon lehettem. Vajtahol írói kutyaugatás, hallucináció-mentesen.“

Favágók

KÖPECOZI BÓCZ ISTVÁN
linoleum-metszete

Hasonló hajóban utazik kortársa, gróf Rákóczi Erzsébet, Rákóczi László gróf, sárosi főispán leánya. Két izben is férjhez megy, de szerencsétlenül. Egyik versében szerencsétlen házasságát átkozza (1673), a másikban kedves lovától bucsuzik (1690).

A XVIII. század végén Gvadányi és P. Horváth Ádám szerveztek maguk körül nőiülemilékből egy-egy kis kört, de ha nem gyűjtötték volna össze őket, nagyobb szolgálatot tettek volna az irodalomnak, de különösen annak a foglalkozási körnek, amelytől elvonták őket. Gvadányi körének leghíresebb tagja Molnár Borbála. Ez is boldogtalan házasságot él. Férje halála után Erdélybe jött Mikos grófnéhoz és 22 évig élt nála, mint társalkodóné. Költeményeiben alig van valami, de korában nagyon csodálták, mert akkor mindenkit csodáltak, aki szóknyában jár és verseket ír. Még a híres nyelvész Beregszászi Pál is azt a boldogtalan nyilatkozatot teszi, hogy Molnár Borbála versejét egymagában is érdemes az idegennek megtanulni magyarul. Eppen annyi, mintha azt mondanám, hogy Courthas Mahler kedvéért érdemes megtanulni németül! Sőt éppen azt ajánljuk, hogy aki megtanult

németül, az soha kezébe ne vegye Courthas Mahlert, s ha megtanult magyarul, örökre hagyjon beket Molnár Borbalának. A másik tagja Gvadányi körének Fábíán Juliánna, egy komáromi csizmadia felesége, ő maga főközsvarrással foglalkozott. Irodalmi nevezetessége az, hogy az ő házában ismerkedett meg Csokonai Vajda Julianával. Versej legfeljebb Gvadányit gyönyörködtették, másj semmi esete sem.

P. Horváth Á. göcsei Helikonnak nevezte a maga női zenekarát. Az elnevezésben több poéz s van, mint az egész bandában. Közülök Kazinczy Klára, P. Horváth nevelt leánya és harmadik felesége er a legtöbbet. A másik három: Faricsné Dóczy Terézia, Tuboly Róza, Tuboly Erzsébet. Tehetségük nem haladja felül a konyhaköltészet magaslatát.

A többi nőkölto közül említsük fel Ujfalvy Krisztinát. Híres nő volt korában. Erdélyi nemes leány, viselt dolgairól regényt mesélt. Egy erdélyi mánós volt a szíve bálványá, de ez cserben hagyta, s akkor ő férjhez ment a legcsunyább udvarlójához, Máté János marosmenti földbirtokoshoz. Urát többiben elhagyta, mulatott, felinó ruhában járt. Mikor elöregedett, visszatért családi tűzhelyéhez. Egyik verse ezekkel a nagyboldogségű sorokkal kezdődik:

Ez az élet ugye sok,
Használják az okosok.

Legnagyobb híre tett szerj Dukai Takács Judit, Berzsényi rokona. Gazdag család gyermeke. Nagyszerű leány: vendégeket fogad, süt, sző, virágokat ápol,

kézimunkázik, fon, zongorázik, olvas, énekel, verseket ír. Maga készítette minden öljözetét. Olyan hírneve van az országban, hogy mikor Wesselényi 1814-ben körútra indul Döbrenteyvel, őt is meglátogatja, mint a magyar Sapphot, Berzsényi ödát is ír hozzá. Kétszer is férjhez megy s akkor csak ritkán ír valamit. Nem éli túl a 41. élet. Rokona: Dukai Takács Teréz is ír néhány költeményt, de ezekben nincs sok köszönet.

A másik híresség: Szemere Pálné, Szemere Krisztina, költő néven: Képlak Vilma. 1—2 mesét és hangulatos verset írt. Emelkét Kölcsey örököltette meg Vilma-ekrolégjában.

Természetesen itt csak azokról emlékezünk meg, akiket az irodalom is fel-említ, de rajtuk kívül még igen sokan lehetnek, akik a muzsákat bosszantották. Kazinczy is elmondja Erdélyi leveleiben turdai-turdai látogatásával kapcsolatban, hogy az ujtordaiak híres csengő rimű papjának, Gyöngyösi Jánosnak egyik leánya szintén írt verseket. A költemények nem maradtak meg az utókor számára. Nincs mit sajnálni. Az említettek közül is 90 százalék nem azért került be az irodalomba, mert költő, hanem azért, mert nő.

PAPLANT ha rendel, vagy ha régiéket felfrissíteni óhajítja ugy azt a szavatolt munkájával kitünt és 64 éve fennálló

HAUBENREICH

cégnél tegye. Arad, Horja-utca 3. szám.
Kérem a címre ügyelni.
Inreg. 28678/1941

Hönig Frigyes

barang- és fémöntőde. Alapítva: 1840

Arad, Baritiu-utca 10—12.

Távbeszélő: 19-76 Reg. Nr. 34/1931.

Az albatuliat-nyulafehérvári Batthyáneum könyvtárában közlő

Ahol a »Gyulafehérvári glosszák«-ot, a legrégibb magyar népdalmaradványt és az első román nyelven nyomtatott könyvet őrzik

Alba Iulia-Gyulafehérvár. Eckert bácsi, a Batthyáneumnak huszonhárom esztendő óta gondnoka, éppen végezte ebédjét, amikor megkértek, hogy nyitná meg előttünk a Batthyáneum könyvtárának kincsesbárát. Már a szűk csigalépcsőn való bakatás közben kezd el a szakavatott cícerone jártasságával az ódon falakat díszítő régi festmények magyarázatát, úgy hogy mire felérünk a második emeletre, a tulajdonképpeni könyvtár és

muzeum helyiségeibe, már lélekben felkészültünk az ódon ereklyékkel és százados könyvekkel való találkozára.

A hatalmas, templomhajóra emlékeztető könyvtárteremnek mintegy előszobája az egyházmegyei muzeum. Lakosztoba-nagyságú csupán, de a benne őrzött ereklyék kincseket értek. E százados miseruhák között látjuk Báthory Zsigmond palásját, mellette az alapító Batthyány Ignác püspök egyházi ornatújának pár darabja, címerez kispohara,

aranykeresztje, pénzerszénye, szöges vezekelő öve és flagelláns ostora. Egyik szekrényben Pázmány Péter rehács aranygyűrűje és fából faragott tintatartója. A gyűjtemény különleges értéke egy miseruha, melynek középső része egyik török szulján nyeregartójának selyméből készült. Négy száz és hatszáz éves drágamivű kelyhek, valódi drágakövekkel kirakva és email képekkel díszítve. Aztán ereklyetartók és egy csodaszép csipkegyűjtemény.

Hogyan vetette meg Batthyány Ignác gróf püspök a nagyértékű könyvtár alapját

A Batthyáneum tulajdonképpeni kincstárát, a könyvtárát már Jellmann Gyula, az egyházmegyei alapítványok igazgatója, a könyvtár örökös kisértésében látogattuk meg, aki szíves volt a bibliográfia, adatokat rendelkezésünkre bocsátani, valamint szakszerű magyarázataival jsmertetni a Batthyáneum történetét és a könyvtár értékesebb darabjait.

Töle tudtuk meg, hogy az intézmény alapítója Batthyány Ignác gróf, 1780—1798-ig volt erdélyi püspök.

A könyvgyűjtést már papnövendék korában kezdte el. A további buzditást szintén Esterházy püspöktől kapta, kiknek mintegy 20.000 kötetes könyvtára volt. Itt szerez meg egy tizenöt kötetes oklélvgyűjteményt, a löcsei egyház könyvtárát, a szepesi prépostság kéziratait s több értékes darabot a kassai domokosrendiek és a hártfai plébánia könyvtárát. 1786-ban megvetje Migazzi Krisztof váci püspök és bécsi érsek pártján értékű könyvtárát, ami általa a Batthyány-könyvtár európai színvonalra emelkedett. A püspöki palota szűk lévé a hatalmas könyvtár befogadására, a püspök megszerzte az eltörölt Trinitárius szerzetesrend templomát és emeltekre osztva, a második emelet tágas nagy termében helyezte el könyv-, kézirat- és oklélvgyűjteményét. Ez lett azután a róla elnevezett Batthyáneum.

A könyvtár legnagyobb értékei az ősnymtatványok, azaz incunabulák. E név alatt azokat a könyveket értjük, melyeket a könyvnyomtatás első idejében, az 1500. évig, hányára vagy papírra, mozgatható betűkkel nyomtak. Ilyen ősnymtatvány a Batthyáneumban összesen 566 van. Idejük felnyulik egészen az

1465-ik évig. Rómában mintegy 1400-at őriznek, míg az egész világon az ősnymtatványok száma kb. 40—45.000 mű, mintegy félmillió példányban. Ezek közül egy-egy munka lehet több kiadásban, két különböző helyen.

A Batthyáneum kötetekének száma ötvenczer körül van. Ha tekintetbe vesszük, hogy Románia területén a nyilvános könyvek kötettszáma mintegy más-

félmillió körül van, akkor a Batthyáneum egyik leggazdagabb könyvtára, a kötetek számát illetően is, az országnak. A könyvtár jellege tudományos és az abban őrzött, kéziratok, könyvek és oklevelek felölelik az egyháztörténet, filozófia, jogtudomány, természettudomány, történelem, földrajz, világtörténelem, egyházi zene, éremtan és haditudományok ágazatait.

A kézirat-gyűjtemény

Kézirat-gyűjteménye felbecsülhetetlen értékű. Ezekből mintegy 650 darab van, közülük 273 a mohácsi vész előtti időkből. Vannak itt a IX. századból valók, köztük nem egy pergamentre írott és gyönyörű rajzokkal, képekkel díszítve. Egyik legrégibb magyar nyelvemlék, a „Königsbergi töredék” után, az irodalomtörténetben „Gyulafehérvári glosszák” néven ismeretes magyarnyelvű feljegyzés. Tizenöt soros és negyvennyolc szóból álló magyar szöveg ez, mely egy latin himnusznak a fordítása. A szöveg írója magát meg nem nevezte ferencrendi szerzetes. A magyar szöveg korra nézve második legrégibb nyelvemlékünk, melyet szakemberek a legelső magyar verses kéziratnak tartanak.

Itt van az esztergomi miscskönyv, 1377-ből. A legrégibb magyar népdalmaradvány, az 1555-ből származó „Pomnyuckyi nóta”, két sor hangjeggyel s a zsolnárokat és Krisztus kinszenvedését tartalmazó „Döbrentei-kódecs”, 1508-ból. A „Batthyáneum-kódecs” gót betűkkel írott hiányos, csonka kézirat, amelynek az az érdekessége, hogy leírja az 1556—1563 évek között katoikus jelle-

gű énekkar könyvből protestáns énekeskönyvvé dolgozták át.

A könyvtár néhány unikumot is őriz, azaz olyan könyveket, amelyekből csak ez az egyetlen példány maradt fenn. Ilyenek többek között: Ujfalvy Imre: *In exequiis defunctorum*. Debrecen. 1602. — Keresztény; énekek. Debrecen. 1602. — Károlyi Gáspár: *Uj Testamentum*. 1646. — Czeglédy István: *A szó, Jákob szava*. Kassa. 1664. — Sámbar Mátyás: *Egy vén Biál Orrára Való Karika*. (Hely nélkül.) 1664. — Catechizmus. Fejérvár. 1665. — *Regulamentum militare*. Bécs. 1699.

Különös történelmi értékű I. Rákóczi György erdélyi fejedelem biblijája, (Visósi biblia) két kötetben. Értékét emeli az, hogy a fejedelem sajátkezűleg jegyezte be az egyes fejezeteknél, hogy mikor és hol fejezte be azok olvasását. Életrajzi szempontból is rendkívül fontos ez a biblia. Itt őrzik az első román nyelven nyomtatott könyvet is, mely Orăștie-Szászvároson jelent meg „*Palia*” (Paleja) címen.

A Szentírásnak mintegy hatszáz kiadása van itt, az összes európai és igen sok keleti nyelven. Van itt abszcszi-

nyelvű biblia is. A biblia-gyűjtemény nem is annyira a példányok számával tűnik ki, hanem azért értékes, mert meglevő kiadások egy része a legnagyobb ritkaságok közé tartozik.

A tudós püspök terve

A tudós Batthyány püspök, ki a könyvtár mellé könyvnyomdát, könyvkötészetet, ásvány-, érem- és kagylógyűjteményt is létesített, Albaiulia-Gyulafehérvárt, Erdély olyan szellemi központjává akarta emelni, könyvtára és csillagvizsgálója révén, amilyen Bethlen Gábor idejében volt, amikor tudniillik főiskola volt itt. Szerette volna maga köré gyűjteni a tudósokat és egy tudós társaságában fokozottabb munkára serkenteni őket.

A könyvtárt és csillagvizsgálót, amelyek saját tulajdonai voltak és amelyekre hatalmas összeget, mintegy 80 ezer forintot költött, kevéssel halála előtt, 1798 július 31-én kelt alapító levelében egyházmegyéjének ajánlódotta.

Megilletődött lélekkel vettem bucsut a könyveknek e személyétől és Richard de Bury püspöknek, Anglia nagy kancellárjának szavai csengtek a fülemben: *A könyvek az emberiség jövője. Fekete betűk mögött nagy szellemek élnék. Művészet és tudomány lakik bennük. Csodátételek a könyvek. Széitörök a tér és idő korlátait. Tükrök, amelyekben ragyog a múlt. A könyvek szárnyakat adnak az emberi szellemnek. Az ember az örökkévalóságba is könyvvel a kezében emelkedik föl...*

SERESTELY BELA

Hadigazdagéknál

— Mindig nagy mozdonyt kívánták magadnak, ödi. Remélem, hogy ezzel meg vagy elégedve.

A téli Isten

Írta: MORA FERENC

Negyvenhat esztendeje ismerem s azóta tartom vele a haragot. Nyolc éves voltam, a harmadik elemibe jártam s clóször léptem a közzsereplés terére.

Uri divat: kezdtek akkor a városunkban, karácsonyfát állítottak föl az öreg-templom szentélyében, az oltár mellett s kerestek valami alkalmas kisorsogó, aki a mennyi fenyőt felkösönzte. No, szegény gyereket akkor se kellett Félegyházának kölcsönkérni, futotta a kis-kunoknak a maga emberségéből is. De a bibliai példázat szerint sokan voltak a hivatalosak, kevesen a kiválaszthatók. Az egyik selypített, a másikat kamaszolták, a harmadikat csak segédlettel lehetett volna a karácsonyfa alá állítani. Tudniillik olyan körültekintő személyvel, aki a szónok orr-csákját rendben tartsa, ami azonban még se szokásos ilyen ünnepi alkalomnál. A legtöbbször meg az volt a baj, hogy az ijedségtől elállt a szavak, ami ugyan felnöttebb ünnepi szónokkal is megessik, de azok nem fakadnak sírva, hanem alkalmas köhögéssel segítenek megükön. Utóljára tennem összpontosul: a közbizalom. Elég rongyosnak találtak, sápadt kis arcum volt és esengett a hangom, mint valami uri kisasszonyé.

— Aztán nem félsz majd kisfiú? — emelte fel az állam valamelyik tanító ur.

— Nem félek én, csak a kutyáktól, —

mondtam önrésztesen s kicsit halkabba vettem a szót: — meg a baktérektől.

Megnyugtattak, hogy ezeket nem éresztik be a templomba s kezembe adták a köszöntő verset, amit Fehér tanító ur írt. Isten nyugtassa a halóporában. Szép hosszú vers volt, a két első sorát még akkor is el tudom mondani, ha majd odafönt a nagyvizsgán találkozom a tanító urral.

Szép karácsony, szép zöld fája, Mondsza csak, honnan jövel?

Sok ilyen sose hallott furcsa szó volt benne, mint a mondsza, meg a jövel s ezekkel rikattam meg legjobban a Daru-utcai nemzet- a próbaszavalkosok. Akkor tapasztaltam melőször, hogy a szónok mindig akkor éri el a legnagyobb hatást, ha olyant mond, amit maga sem ért.

Minden programm szerint ment; még az idő is előrészosan viselte magát. Karácsony bősége reggelére akkora jégcsapok lögtak a tetőnkön, hogy a feldobott sapkámmal le bírtam törni a hegyüket. Azóta se szopogattam jégcsapban olyan jóízűt. Olyan rohadt zsinóly-zame-tu volt, amilyent semmiféle cukrász nem tud produkálni. Amellett a torkot is edzette és nagy önbizalmat csepegtetett belém. Kezdtő szónokoknak nagyon ajánlhatom — a jégcsapzopogatótól elmullik minden vámpáláz.

Azt nem vettem észre az uton, hogy fáz-nék, mert szegény édesanyám rámadta a nagykendőjét, csemére kötve hátul a derekamon. Csak azért hullott a könnyem, mert

az orromt, meg az államot harapdosta a hideg. De hát ez nem szurt szemet senkinek, télen minden rendes őr cinéget fog. A tanítóka a tanítónőke is azt fogott, akik az iskola sarkán toporogva várakoztak rám. Egészen másrtor akadt meg rajtam a Honthy Berta kisasszony áldott szemé.

— Attól félek, — mosolyodott el, mikor megláttott, — hogy ez a Fucska egy kicsit tulzasha viszi a rongyosságot. Mégis csak kellene rá valami kabátot önni.

Mindenki igazat adott neki, de hát hol legyenek most hirtelenében egy gazdátlan kabátot? Az volt a terv, hogy majd a karácsonyfa-ünnep után Sente tanító ur elvisz a Stross szomszéd ruhásboltjába és ott felruházna a Jézus-nevében, — de azt előbb meg kell szőgálnni. Szerencsére az iskola-szolgá ott ment el mellettünk sietett a templomba, perzsa-galléros ünneplőben. Nagyon mogorva öreg férfi volt, el nem nevette volna magát egy talicska majomért, de azért most beharmatoztak az égi magasok a lel-két.

— En odaadhatnám addig a gyermekének a bekecsmet, — mondta egy kicsit vontatva, mintha csodálma önmagát.

— No, ezt megfizeti az Isten, — repkedett Berta kisasszony s mingvört neki-fogott kigombolni a jó embert a bekecséből.

— Jaj kérem én nem ezt gondoltam, — hökkölt vissza ijedten az öregember, — hanem a hétköznaplót. Már hoztam is kérem. Há: nem lehet mondani, hogy nem hozta

volna, mert csakugyan kihozta a hétköznaplót, azt amiben iskolát söröni, kemencőt fűteni, lámpát és pipát pucolni szokott. Rám is adták és bizonyosan nagyon jól állhatott, mert mindenki mosolygott rám, aki meglátott benne. Csekgyan egészen elszakarta a rongyosságomat, alul csak a csizmácskám hegye látszott ki belőle, a kezem feje pedig egyáltalán ki sem látzott, a kezem-feje már a könyök-tájon meggondolta a dolgot és annál kintebbi tartózkodásra nem volt bírható.

Arra is emlékszem, hogy nagyon finom petroleum-szaga volt az első urikabátom, amit viseltem adatot, egészen más, mint az ótthoni petroleumé.

A szűfolt templomot se felejttem el soha, ahová alig tudunk utat törni: elül az urrendek, aztán a szűcsök és szácsok, a csizmadik és takácsok, legöbben pedig a subás, ködmönös kiskunok. A berliner kendős öregasszonyok a sőtét oltárokon csillogó viaszgyertyák szaga összekeveredve a karácsonyi früstökével, a mézes foghagymával, — olyan nagy volt minden és én olyan kicsike! Igen, ez Osa tanító urnak is szőget ütött a fejébe, mikorra beviaskodtuk magunkat a szentélybe és közölte agodalmaát Agócs főtisztelendő urral.

— Szűkre kellene állítani ezt a hüvelyk-pöcöt. Hiszen így egészen elvész.

Szólították is a haragozót, de az vállvongatással felelt a sekrestye-ajtóból. Emberhalál lesz abból, ha ő megpróbálja szűkkel

Karácsony

Kosztolányi Dezső fiatakorj verse, Az a nevezetessége, hogy nagy költőtől legelőször ez a vers jelent meg nyomtatásban.

Ésüst esőbe száll le a karácsony,
A kályha zug, a hóesés sűrű;
A kimpafény aranylik a kalcson,
A kocka pörg, gőzöl a tejsűrű.

Kik messze voltak, most mind
összejönnek

A percek édes szóval tűni el,
Amíg a tél a megfagyott mezőket
Karcolja éles, kék jégkorméval.

Fenyőszaga a lég és a sarokba
Ésüst tükörfől bököl a rakott fa,
A jó barát, boros korsóhoz von.

Es szomj az ének dhatába zöngve...
Csak a havas puszta, a néma csendbe
Bir föl az égbe egy-egy kőszá mozdony.

Cs. Szabó Bászló írja:

A vértömlesztést a franciák találták ki. A harmincéves háborúban megcsapolták Németországot, azután odaadták nekik a vérüket. Hatvan ezer hugenottát, és jó pár ezer emigránst. A naniest ediktum s a nagy forradalom volt ez a két évágás.

Savigny, Fouqué, Chamisso, a Humboldtok anyja, Gúty, Ponana, Du Bois-Reymond, a Devrient-család pótolta a vért, amit Richelieu kieresztett. De már Frigyes megnemáta, hogy a hugenották csináltak Berlinből városot, s a Mark-i homokból kertországot.

X

Négy száz éve halt meg Kopernikus, a naprendszer forradalmára. Még bevárta a könyvét a halálos ágyon, végiglapozta, aztán a falnak fordult. Az igazság a merénylő halála után rodbant fel. Ez az igazság útja.

Descartes, az új tan híve még óvatossabb volt. Megnyugtatta az olvasót, hogy ő csak egy képzelt világgal foglalkozik, amelyet Isten képzelt teremben teremhetett volna meg. Tessék, fujjátok el: matematikai jártek az egész. Nem hitvallás, csak hipotézis. Ez az igazság másik útja.

A harmadik utját Giordano Bruno és Galilei választotta. Ez a magasztos útja, a máglyák fényében. S az emberek, akik szeretik a tragikus látványt, csak ezt az utat tisztelik.

Maga az igazság azonban egyszerűen becsúsz a három utat. Természetünkre bizza, hogy miképp szolgáljuk őt. Csak hűséget akar, a hívallás már a nagy szívek ráadásá.

— Irti kell tenni a kópakára a gyereket...

— mondta valaki s már akkor egy asszony vájta föl is nyúlóbot és raalított arra a márványkorlátra, ami a szentély elválasztja a lempiom ajtóktól. Egyszerre minemkinél magasabb lertem egy tejjel. — ő, nem leszek en sonya több; olyan nagy, mint akkor voltam, a felegyház öreg-templomban! Egy magasságban volt a fejem a pirosruhás Máriacsaszvá, aki a legsötétebb oltáron lakott üvegházban és mégis oda süttött rám a mosolygása és mégis rásimította a kezét a szívemre, amely nyugtalanul vert ebben a szédülés magaslátban és azóta is ott tartja nehézs órákban, még most is, mikor néha olyan, mintna a hajlatos órák párnáin verejtékezőm.

Sokáig, nagyon sokáig álltam ott a népek feje felett, mert meg kellett varni, amíg a polgármester ur megjön és a karácsonyi gyertyácskák meggyújtása is nehezen ment, mert Fekete harangzó soha se próbált ilyen léteiben és olyan fohászokat morgott közben. amiket talán nem is találtak egészen idevalóknak a kerubitok és én már kezdtem álomba zsbibadni a márvánppadkán. De végre minden gyertyán kinyílt a lángvirág és Szenté tanító ur megrántotta rajtam az urali kabátot.

— Csak hátran, Fercsikém!
Hát mért ne lettem volna bátor? Csengettyűzött a szavam az emberfejek felett, mint az angyaloké a betlehemi mezőkön.

Vallás, nemzet, faj

Irtá: PARECZ GYÖRGY dr.

A középkorban, sőt még az új korban is, talán egészen a francia forradalomig, a vallás volt az emberiség legfőbb eszménye, mondhatjuk a történelem mozgató ereje. A vallásnak volt alárendelve a kultúra, az irodalom, a művészetek, a vallásból idultak ki a különböző szellemi áramlatok és a vallási kérdés állította igen gyakran egymással szembe az embereket. A renaissance alatt mintha egy kissé hátrébb szorult volna, hogy azután ismét a történelem mozgatójává váljék a reformáció és az ellenreformáció századaiban.

Nem ismeri vagy éppen tudatosan meghamisítja a történelmet az, aki a mai értelemben kifejlődött nemzeti önjudatot tételez fel Európa akkori népeiről. Akkor még a fejedelmek nyugodt lelkiismerettel vezették alattvalóikat a háborúba a más hiten levő nemzetesvéreik ellen és szövetkeztek össze az ugyanazon valláson levő idegeikkel. Az államhatalom még nem igyekezett asszimilálni az idegen fajhoz tartozó alattvalóit, ellenben a fejedelmek többé-kevésbé kiméletlenül igyekeztek a „cuius regio, eius religio” elve alapján a saját vallási meggyőződését reájuk erőszakolni. Az idegen fajhoz tartozó, de azonos vallásu alattvaló kedvesebb volt, mint az ugyanahhoz a nemzethez tartozó, de más vallásu.

A vallás kizárólagos uralmának ebben a korszakában a nemzeti érzés mégis erős segítsége volt a vallási meg-

győződésnek. A keleti egyházszakadás korában az egyes népek legtöbbször teljes egészükben állottak az egyik, vagy a másik oldalra. Németek vagy franciák nem csatlakoztak a keleti egyházhoz, a görögök közül sem állott senki a nyugati egyház oldalán. Még a Kelet-Nyugat választó vonalára helyezett népek sem igen mutatnak kivételt. A magyar történelemben sikertelen kísérleteket láttunk abban az irányban, hogy a magyarságot Bizánc egyházi befolyása alá vonják; mindig csak elenyészően csekély magyar néptöredék volt a görög egyház híve. Ezzel szemben a magyar királyok Balkánon alapították s a nyugati egyházhoz tartozó püspökségek sem voltak túlságosan életrevalók s csak addig élhettek, amíg a magyar királyok politikai befolyása tartott.

A nemzeti eszme térhódításával a vallás nagy mértékben hátrébb szorult, legalább is mint politikai tényező. Ekkor már elképzelhetőnek a vallás háborúk. Bár az utóbbi időkben az egyház tekintélye erősen emelkedett, szerepe politikailag csakis a békeközvetítő lehet.

Az új korban már fordított a helyzet a vallás és a nemzeti hovatartozás viszonyában, amire példa az ír nép. Az ír sziget parányi népére irtózáos erővel nehezedett réá az angol elnyomás, amely először az angliai reformáció idején a katolizist üldözte benne, majd később, a nemzeti eszme térhódítása ide-

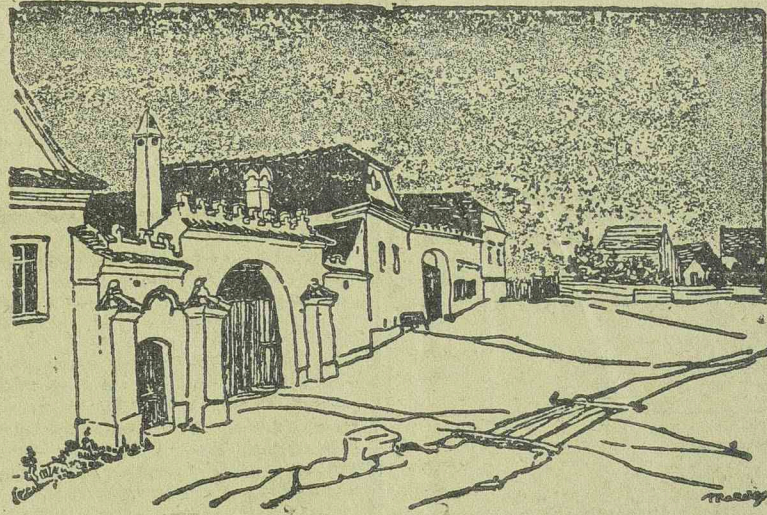
jén, az írt. Az elnyomás azt eredményezte, hogy az ír nép elfelejtette ősi, kelta eredetű nyelvét s nyelvében angollá vált. A vallási különbség azonban megóvta a tőlt, hogy érzésben, öntudatban is elangolosodjék s képessé tette évszázados szabadságharora, meg-megújuló véres forradalmakra.

Ma már vallási és nemzeti hovatartozással együtt születik az ember, s nagyon ritka az az eset, amikor az egyen ösztöne meggyőződésből választja meg akár az egyiket, akár a másikat. Hasonló „megjérés”-nek többször eléggé alacsony anyagi érdekek, vagy legjobban esetben a féltékenység s mozgatója. A vallás vagy nemzet, amelynek kebelébe az illető „megjért”, nem nyer vele semmit, sőt ha nagyon megduzzasztja hasonló elemekkel a sorait, kitesszi magát annak veszélynek, hogy az első válságos pillanatban ezek éppen olyan gyorsan fogják elhagyni, mint ahogyan „megjertek.”

A realpolitikus már nem is törekszik az erőszakos elnemzetlenítésre, különösen az nem, aki a fajelmélet alapján áll, mert ez a faj tisztaságára törekszik. „Ami a történelem folyamán bizonyosan germánizálódott, az a föld volt, amelyet őseink karddal meghódítottak és német földmívelőkkel bejelentettek. Amilyen mértékben hoztak be ezzel egyült nemzettinkbe idegen vért, ugyanolyan mértékben járultak hozzá belső lényünknek ahhoz a szerencsétlen szőthasadásához, amely a sajnos, sokszor még propagát, tulhajtott, nemzeti individualizmusban nyilvánul meg”, — írja Hiltler. A mai kor nacionalizmusa az uralkodó népek a földet, a gazdasági és állami kulcsállásokat akarja meghódítani és megtartani anélkül, hogy létszámát messzeresges asszimiláció útján igyekeznék megduzzasztani. Ennek az új irányzatnak a megnyilvánulását látjuk számos újabb román törvényben is, amelyek például a nemzetiségileg vegyes házasságokat kívánják megakadályozni legalább az állami tisztviselők körében.

Ha ez a nacionalizmus megáll ott, hogy a saját fajtáját, akarja övni az asszimilációk ellenében és gazdaságilag meg akarja tartani ugyan a vezetőst, de másokat nem pusztán el gazdaságilag, akkor a multához képest emelkedettebb, tisztultabb felfogást jelent.

Karácsony szent ünnepeinek hangulatában talán kíséreljük meg: éljük bele magunkat abba a reménybe, hogy az emberiség mégis csak elérkezik egyenes a tisztultabb felfogáshoz.

Csángó ialarészlet

MAKOLDY JÓZSEF rajza

Szép karácsony, szép föld fája,
Mondsz csak, honnan jövel?

Irt az instrucció szerint szétvettem a két karomat és a hosszú, kelőgő kabátujjak akkorát lebbentek mintha valóságos szárnyaim nőttek volna. Ea olyan öröm volt nekem, hogy hi kellett ha nem, minden stófa után röppentem egyet. Ki is gszüküláltam magam az egész életre, de szerettem is olyan sikert a Fehér tanító ur költészetének, hogy még Mihály arkangyal is abbahagyta a szószerk oldálán a sántántapostást és szahuált a lángkarjával.

— Ember vagy, Fercsikém, — jelezte Szenté tanító ur annak a pillanatnak az elérkezét, amikor a szónokot minden elfogadható oldalról üdvözlük. — Most már lejtethsz, add ide a kezéd!

Persze csak a kabátujját sáhattam oda, amelynek felsőbb régióban a kéz tartózkodott, de azért nem a kézzel volt a baj, hanem a lábbal. A lábam nem akartak mozdulni, mintha gyökerekert vertek volna s kőbe.

— Gyere hát, nem balod? — rángatta mosolygva a tanító ur a kabátujját. — A nagyságos ur akar megismogstni.
Nagyságos ur csak egy volt akkoriban, akkora városban, mint a Fiskunoké, a követ, az pedig akkor Holló Lajos volt. Felejtetheten szép férfiarca már akkor ott mosolygott alattam. Atlélte a térdemet és a hangja már simogott.

— Gyere kis pajtás, majd leveszlek.

— Nem... nem ereszt a lábam, — motyogtam pityergőre görbült; szájjal. Megjodtem, mert csakugyan úgy éreztem, mintha a lábam hozza nőtt volna a kőhöz.

— Mi a macska? Nem ereszt a lábod? — nevetett Holló és erősen magához rántott.

Az egyik lábam elszabadult, de abban a percben el is tájditottam magamat, még pedig jó kúdosan.

A mosolygó arc lehajolt a lábam fejéhez (s — Berta kisasszony! hallottam ezt; később — vére hagyottan emelkedett föl.

— Szent Isten ennek a kis gyerekeknek oda-fagyott a lába a kőhöz!

A másikat már óvatosan engedtettem föl, mert az még jobban összetarátkozott a márvánnyal. A nyombas kiderítette, hogy talpatlan csizmácskában léptem a közzsereplés terére s ezért nem tudtam róla többet elmondulni. Ami jeget, havat fölszedtem utközben, az álltomban először leovadt a meleg talpam alatt, aztán megfagyott és hozzátapasztott a kőhöz.

— Csak a kőhöz a nagy foltjából, — nyögött a lábam borsosker ur, ahogy ott feküdtem összeszorított szájjal a követünk sülében. Tudta a doktor ur, hogy a kesnyűsütogető asszony fia vagyok, én vittem hozzájuk minden pénteken a kenyeret azon melegen, hogy a kemencéből kiszédültük és különben is ismerte a fajtámat, hiszen a szegények doktora volt a kis kopasz ember. Ha-

nem mert azt mondta, hogy jó lenne elmenteni a szenté, a városi elfogatóesért.

Es egy ültém először életemben uralkodtam, amely csak lépésben haladhatott a bőrvonalaknak és berliner-kendős asszonyok szőke dalimában, akik eltűntek a templomban, meg a világi dolgok változandóságán. Soha nem akkór is törülgették a szemüket a meghatortástól és dicsérték a szép uri kitalálást, különösen a női nemem levők.

— A mi kis fiunk volt az, sógorasszony, — próbálta mentegemni apám-anyám az urakat, ha ismerőst láttak egy-egy tanakodó csoportban. De aztán felhagytak a népek felvilágosításával, mert a népek hol kinevettek őket, hol zavartan hűmögtek, hogy mi érhetne Márton sógorékat ezen a szent napon? Majd éppen az ő gyerekeiket karolják fel az urak Krisztus Urunknak áldott születésén! Nagyon fehéreképi volt a gyerek, aki papolt, a szaván is érzett, hogy mandulával etetik azt otthon, bizonyosan valami nagy nemből való uri fiu volt, ugyan uri kisasszony is lehetett, mert nagyon sergette-pergette magát.

En pedig nem éreztem semmit a királyi dicsőségből, amellyel bevonultam otthonomba, a Dani-utcaiba, csak azt éreztem, hogy parázs sültogető a lenyuzott talpaimat. Ea akkor támadt először világtalan kis agyamban az a gondolat, hogy van egy teli Isten is, aki más, mint az az Isten, aki s nyarat mosolygja.

Tamási Áron írja:

„Egy olyan eszmearamlatot, mint a népiség is, mely az emberi életet minden vonatkozásban érinti: csak úgy tudunk megérteni és megérteni, ha legalább utólag történeti vizsgálataj hajtunk végre. Kijelentés ez, vagy szakszerűen elnyomozás, melynek az a célja, hogy az eszme jelentkezésének szükségét megmutassa a magát az eszmét, éberengésétől mostanáig, nyomon kísérje. Képet a népiség jelenlegi állapotáról, mely tisztá és megbízható, csak így tudunk alkotni. Már pedig döntő jelentősége van annak, hogy a kép tisztá és megbízható legyen, mert máskéllönden ennek a megújító erőnek jövődjét úgy eszmei, mint gyakorlati vonatkozásban helytelenül nélnök meg.

A kutatás dolgában én egy látom a kérdést, hogy a népiség gondolata az előző világháboru végén fogant meg az időben. Ez a háboru a szabadelvű korszak végéjé jelentette. A szabadelvű verseny, mely az anyagi javak möh megismerésében és az anyagi hatalom féltelen vágyában mellözte az igazságot és az erkölcs szabályait, ennek a háborunak a végén olyan világot teremtett Európában, amelyet sem erkölcsös emberek, sem öntudatos nemzetek nem tudtak s nem is tudhatják tartósan elviseelni. A megaldzott szívekben meghalt akkor egy korszak,

mely a negyedszázados történeti fejlődés tanúsága szerint is már véglegesen a múlté. Tulságosan közel vagyunk még ahhoz az időhöz s talán az emlékeink is zavarnak még abban, hogy tárgyilagos véleményt mondhatunk erről a szabadelvű korszakról. Kétségtelen azonban, hogy messze esik az igazságtól az a felfogás, mely ezt a korszakot nemcsak eltemetni akarja, hanem kitörölni is Európa történetéből. Emberi vívmányai igen nagyok ennek a korszaknak: főleg az anyagi művelődés terén, de a tudományban és a művészetben is. A töbrekben azonban, hogy ezeket a vívmányokat nemzetek fölötti értékké tegyék, s ezáltal marandókká, nem mindenben mondható sikeres kísérletnek. De egy tanulságot mindesetre merítettünk ennek a törekvésnek a kudarcából, s én ezt a tanulságot, hazatérve husz évcs fejjel a háboruból, egész életemre megjegyeztem magamnak. Ez a tanulság pedig az, hogy az emberiség, mint gyakorlati közösség, csupán illúzió: egyedül a nemzeti közösség az, amelyből és amelyre építeni lehet. Az emberiség eszme csupán, mely él és mindig élni fog az emberi lételekben, de ezt az eszmét igazán szolgálani csak az tudja, aki marandó formában fejezi ki nemzetének építő erőt.”

Összetört csillagok

Írja: KOVACS GYÖRGY

Kedves szokás mellénk a karácsonyi és ujévi „csillagozás”. Gondtalan gyermekkorunk kiemelkedő és boldog izgalmaiban bővelkedő eseménye volt ez. Öten-hatan összeálltunk, kiosztottuk egymás között a szerepeket. Egy angyal, három király, a csillagforgató és a juhász alkották a csillagozás együttesét.

Már jóval karácsony előtt elkezdttük a készülődést. A szereplők kiválogatása után pénz gyűjtöttünk a kellékekre. Jó csomó színes papír kellett elsősorban. Akinek nem volt pénze, az papirost, vagy csiriznek való lisztet hozott az évről-évre föltve őrzött kismustrált szitakáva beragasztására. Napokon keresztül dolgoztunk, papirt vagdaltunk, csirizeltünk, majd a szerepek betanulása után megkezdttük a próbákat is.

A szigoruan vett szereplőkön kivül volt az együttesnek egy külső tagja is, a kísérő. Csillagozást el sem lehet képzelni ilyen kísérő nélkül. A mi megszokott kísérőnk Jóska volt. Csak így egyszerűen: Jóska. Egyedül, szülők és rokonok nélkül állott a világban. Egy kicsit bárgyu teremtes volt a mi Jóskaunk. Legnagyobb bánata az volt, hogy nem sörözött be katonának, uoha minden évben újra és újra jelentkezett. A másik bánata az volt, hogy nem volt szüksége borotválkozásra, mert se szakáll, se bajusza nem nőtt. Férfiatlan külseje ellenére erősen járt az asszonyép után, bár azok nem egyszer szomorú percek okoztak neki, amikor csufondárosan megkérdézték tőle, hogy mikor vonul be katonának, vagy hogy mikor borotválkozik.

Ilyenkor mindig, mélyen megbántva hozzánk, gyermekekhez menekült a bánatával. Bennünk kiönösképpen nagyon szeretett és kutyahűséggel ragaszkodott hozzánk. Mi is kedveltük őt, főképpen nagy erejével hódított meg bennünket.

A csillagozásnál különösen nagy szükségünk volt jelenlétére. Ha utnak indult velünk, lelkes bizakodással és félelemérzés nélkül vottuk nyakunkba a várost.

×

Elérkezett a szenteste. Korán szirkülleni kezdett. Reggel óta sűrű nagy polyhekben hullott a hó. A fehér földtakaró puha, csillagó polyhek lepelle változott.

Az utcák lassan elnéptelenedtek, az emberek sietve igyekeztek a szent este bensőséges áhítatával és melegségével megtelt otthonuk felé. Mindannyian szerepünknek megfelelően öltöztünk fel, s neki vágunk a ragyogó téli éjtszakának. Elő az „angyal” hosszú fehér köntösben, fején papírból készült süveggel, kezében keresztet tartott. Utána a „királyok” vonultak, akiket inkább lehetett volna operétzhúszároknak nézni. De királyok voltak. Őket követte a csillagvivő. Ő gyújtogatta a csillag belsejében elhelyezett gyertyát és amig mi énekeltünk a csillagot forgatta. Mögötte hullogott a meleg báránybőr bundába öltözött juhász, kezében zörgös bottal.

A menet Jóska zárta be, aki kicsit fázosan húzta be nyakát felton-folt télikabátja magas kopott prémgallérjába. Kezét a zse-

bébe süllyesztette, hóna alatt pedig rövid ölmösbotot szorongatott.

Sorra jártuk az ismerősöket. Az angyal volt az előhírnökünk. Egyes versben kért számunkra behocsátást. Ahoj gyermek volt a háznál, kitörő örömmel fogadtak. Tágra nyílt szemmel, megilletődve hallgatták verseinket és le nem veték volna szemüket a színes forgó esodáról, a csillagról. Csak akkor szepentek meg, amikor az angyal hívogatóására nagy bundájában, hosszú kócsakállával és fülig húzott kucsmájában a juhász bukott be az ajtón.

Kölesónás innepi jókívánságokkal, zsebünkben kalácscal, süteménnyel vagy dióvaj vonulunk tovább.

Igy jártuk a várost.

Amikor befordultunk az egyik keresztútba, nem nagy távolságra szembejött velünk egy másik csillagos csoport. Alig teltünk néhány lépést felhangzott tüzről az elmaradhatatlan kérdés:

— Elfér-e két csillag egymás mellett? — El! — adtuk meg a választ.

Békésen vonultak el mellettünk. Többen voltak mint mi. Kettő közülük szép, nagy gondtal megönlített betlehemet vitt.

Soháig jártunk még, amikor újabb csillagosokkal találkoztunk. Csillagvivőnk késedelem nélkül érdeklődött a felénk közeledő szándékai felől:

— Elfér-e két csillag egymás mellett? Megálltak ők is, megálltunk mi is. Szorongva lestük a választ.

— Nem! — hasított bele a csendes éjtszakába egy kamazos hang.

Régi szokás szerint ilyen esetekben ótra dolgok szoktak kerekedni. Bisakodóan néztünk Jóska-ra. Ő nem szolt egy szó se, cénk lépett, két karjával, mint kőt a a bét, maga mögé terelt bennünket.

Nyugodt léptekkel előre indult. Mi mindenütt a nyomában. Némán, vigyázkodva közeledtünk egymáshoz. Közvetlen közelükbe érve Jóska szó nélkül felemelte ölmösbotját, egyet suhintott vele és a másik csillag rocsogve-rofogva esett a hóba.

Mintegy jel volt ez az összekaszkodásra, Jóska ellenfeleink két kísérőjét — mert azok ketten voltak — vette munkába. Hamarosan egészen összegabalyodtunk. Csillagosunk a csillago véde, de ellenfeleink mindkét keze szabadabb lett, így előnyben voltak. Addig taszigálták ide-oda egymást, míg egyszer a két csillagos egymást átölelte a hóba zuhant. Estülkben a csillagunkat maguk alá lapították.

Oda volt hát az is. Végül is Jóska bilkaereje megtartotta ellenfeleinket. De akkor már az „angyal” csafatokban lögött a fehér köntös, a juhász pedig fél szakállát élvezte.

Az „angyal” hangtalanul, csendesen elkezdett pityeregni.

Mellettünk az összetaposott hóban ott feleltek az összetört csillagok.

Valamennyien közel állottunk a sírúhoz. Még Jóska is gyanusan kezdett szipakolni... Ő, azóta eszmévenk hány szétzúzott csillagát sirattuk meg így!...

Népi életünk átfogó gazdasági szerve a

HANGYA Szövetkezeti Szövetség

Székhelye: AIUD-NAGYENYED Távbeszélő: 29. ARUEAKTÁRA ARADON. Távbeszélő: 14-65.

A Szövetség közel 200 fogyasztási, hitel-, tej-, és más gazdasági szövetkezet árueállítását, hitelszükségleteinek a fedezését, irányítását és ellenőrzését végzi. A Szövetség bármilyen fajta szövetkezet megszervezésére, valamint iskolaszövetkezetek alakítására nézve díjtalanul szolgál tájékoztatással.

A „HANGYA”-Szövetség a mai rendkívül körülmények között is gondoskodik a szövetkezeti háztartások áruszükségletén, kívül gazdasági szerszámok és felszerelések beszerzéséről. Beszeresethetők a „Hangya” útján különféle gazdasági gépek, vaskék, boronák, kapálógépek stb.

A „HANGYA” szövetkezeti hálózat saját tőkéje meghaladja a 105 millió lejt és a szövetkezeti tábor tagjainak a száma több mint 45.000.

A „HANGYA” korszerűen berendezett borpincészetből magánosoknak is szállít ocsó asztali borokat, valamint kitünő minőségű marosmenti fajborokat. — Rum- és likörgyárában nagy választék különféle rum- és likörárúkbán.

Kérjen árjegyzéket — adjon fel próbar endelést. Cim: Federnla Coop. „Furnica”, Aiud, jud. Alha. Magazin Coop. „Furnica”, Arad, str. Anđrei Muresan, 7—9.

Karácsony

— Sértó Kálmán verse —

Pörölyöz a nagy égi kovács,
Hús ószön kihűlt vasát üt,
S vakitón fehér szikraláva
Lepi a földet mindenütt.
Hádkupolákra szakács-sipkát,
Utakra szőnyeget szítál,
Bent a kandicó gondokzáik,
Után a szilaj szél dudál.

Mindenütt gyertya ég a fákon,
Csillagszóró száz szárnyra kél,
Meghalnak, mint zümmögő pillék,
— És ablakon át kék a tél.
Az innep ajándéko hozott,
Szélszóra milliók közé,
Csak én tartom üres tenyerem
Könnytel mély szívem fölé.

Zsugarin jött el a karácsony,
Nem hozott mást, csak selymeket,
Felhőből, mint vedő madárról
Hajamba eső pelyheket. —
Köszönje meg a karácsonynak,
Akinél asszonykát hozott, —
Árván nem jó a hóba nézni,
Szédítő örvény látszik ott...

VOJTEK & WEISZ drogueria

Tulajdonos: Ordelt László
Arad, Regina Maria körut 24. Távbeszélő: 14-23. Legjobb. Legolcsóbb.
inreg. No. 411-1931.

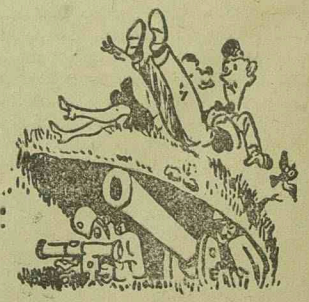
Arad-Csanádi Gazdasági Takarékpénztár R.-T.

Fiókintézetek: Rovine-Magyarpecska.
Chisineu-Criş-Kisjenő.
Ineu-Borosjenő.

Alapítási év: 1889.

Alaptőke: 20.000.000.

Táitl a kiscsődön

Kellemes karácsonyi ünnepeket kíván igen tisztelt vevőinek, ismerősöknek és barátainak
I. MOTIU
divatárúháza, Arad.
Bej. szám 903/8575/1937

Joanovicu és Hartmann
ékszerész, Arad,
Regina Maria- körut, Minorita palota.

A szövetségi mozgalom százéves fordulóján

Irta: FEKETE GYÖRGY,
a „Szövetkezés” szerkesztője

ABBAN A NAGY GAZDASÁGI ÁTALAKULÁSBAN, amit a céhrendszer és a jobbgyvűség összeomlása után a liberális gazdasági rend a gépek rohamos előretörésével magával hozott, a széles néprétegek érdekei figyelmen kívül maradtak. Hogy honnan kapnak olcsó kölcsönt a földhöz jutott parasztok vagy az eladósodott régi birtokosok; mihez fog kezdeni a munkanélküli maradó vagy megnyírbált fizetésű munkás, azalig törődött valaki. Akik függetlenek voltak és megfelelő tőkével rendelkeztek, jól jövedelmező vállalatok alapításával igyekeztek kihasználni az adott helyzetet és minél jobban kamatoztatni befektetett tőkéjüket. Az ember, az emberi munkaerő harmadrangú tényezővé vált a gazdasági életben.

A nyitabb szemlélet azonban csakhamar átfátták, hogy a politikai szabadság csak félszabadság és e mellett csak a gazdasági erő, gazdasági függetlenség boldogíthatja a társadalom millióit. S amidőn 1843 októberének egyik estébe nyúló délutánján nekik és sorvasztó sorokról beszélgetett 14 szövetségi munkás a szigetország Rochdale nevével híres városkájában, mint ama befellegi csillagfény világosodott meg köztükben a szövetségi összefogás eszméje.

Úres zsebbel, téllenséggel azonban a legszébb gondolat is hamisan kongó szólamná válik. De az első uttorokban volt kitarítás, hogy egy éven keresztül egyszólván a somnyó, fogukhoz verve minden garast, gyűjtöttek össze fejünként az üzletrészt megvásárolni 5 font sterlinget. A kezdetet előző koronásta s még egy évized sem telt el, amidőn az 1847-es éhségszomorura tapasztalatal nyomán Raiffeisen F. Vilmos és Schulze Delitz hódító útjára indították németországból a hitelszövetkezeti mozgalmat.

JÖVJUNK MOST KOZELEBB a mi szövetségi életünkhez és nézzük meg a százéves fordulónál emlékeztetőnkben, hogy a Károlyi korszak gróf által az 1890-es években kibontott szövetségi eszmét alatti gyarapodása s milyen munkát végez a szövetségi mozgalom?

Kifejeztük, hogy az 1890-ben alapított szövetségi hálfőzetek az 1920-as és 1940-es években s mindegyik valóságos megújítást hoztak, de általában szövetségi hálfőzetek megerősödött a népi. Előnyük az nemcsak a régiok egyrészt kúndalmas magatartása, hanem

TRIUMPH

L. LAZAR, Arad, Eminescu-utca, 14.

Íróegység, számlógép, National pénztárak és töltőbottak szakszerű javítása.
Inreg. 1163/1941

az újabb szövetségek alakítása is. Az hogy néhány újonnan alakított szövetségeknek nem nyithatja meg kapuit, nem az általános tagokon s nem az érdeklőkben mindent megmozgató „Hangya” Szövetség mulott.

Ma a „Hangya” Szövetség közel 200 különféle szövetséget tartozik, melynek tulajdom része fogasztási- és hitel-, s kisebb hányada tej- és mástermészeti gazdasági szövetségek. Külön csoportba tartoznak a szövetségi nevelést szolgáló iskolai szövetségek, melyeknek száma meghaladja a 70-et. Szövetségi hálfőzetünk sajátjಕ್ಕೆ (üzletrész és tartaléknap) meghaladja a 105 millió lejt.

Nem könnyű feladat hárul a szövetségi családfőre, a „Hangya” Szövetségre, amidőn a mai háborús nehézségek közepette gondoskodik a legáltalánosabb szövetségeik is az „ellátásáról”, vagy hitelgényeinek kielégítéséről. A Szövetség irányított munkája a megnehezült viszonyok ellenére sem szünetel egy pillanatra se, és a naponta érkező kérdésekre, usponként mennek

— Kifelé, kifelé, apró szentek, semmi szükség rátok láb alatt. Nézzé meg az ember, be fagyosak, No bizony most fagy le a csikó szarva.

Két öklömnyi csöppesség görbére húzza a száját és kismofordál a pitvarból. A nagy lány pedig behintí szép sárga homokkal a ház földjét, a friss tapasztást. Szombat este van, ilyenkor kilkergetnek mindenkit a házból a tapasztó asszonyok.

Szerteszét az egész család. A gazda az utca közepén ácsorog Kákány Danival, az anyjok meg oda van Tót Borcsákinnál, ahol ma kézfogó lesz. A legényfiu az ölben motoz, a „nagyanyám” az udvar hátulján rakogatja össze a kórót s közben mohog az ukoláira, akik tudnak lomolni, de nem takarítani. A sülldő fiu a kézfogós ház ajtajában lesi a szót. Ez a nagy esemény foglalkoztatja különben ma az egész világot.

Magas szál legény állit be a kis kapun. Ocska guba van rajta, de azért messze látszik, hogy ott lesz a kézfogóban az este.

A nagy legény megáll a ház előtt.
— Hol van Berti? — kérdi a fiuktól.
— Az ölba!... — sivitja mindakettő.
— Az ölba?...
Elindul, újra megáll. Nem Bertivel van neki szólni valója, hanem azzal a nagy lánnyal, akinek odabenn ma annyi a dolga, hogy a félvilágrt se nézze ki.

— Az ölba van? — kérdi újra a legény.
A két kölyök erősen bizonygat a fejével.
— Hát odabe ki van?
— Rozsi.
A legény egyet köszörül a torkán, nagyot gondol s belép a pitvarba. Megbiccenti a fejét s beköszön a sötét szobába.
— Jó estét.
Egy percig semmi nesz. Akkor kiszól a lány:
— Berti az ölba van.
— Hallottam.
Azzal csak menne befelé, de a lány nem tűri.

— Nem lehet bejönni. Nem azért tapasztottam, hogy a maga patkója felvágja.
— Te se bántad mindig, ha az én patkóm felvágta a hámszok földjét.
— Elég, ha most bánom.
— Rozsi, — szól keményen felfortyomva a legény — eljössz?
— Hová? — kérdi dacosan a lány.

De már ekkor nem bánja a fiu, akárhogy fel is vágja a patkó a földet, két-három lépessel benn van a lány mellett, megfogja a felegyrt ujjától szabadon álló szép gömbölyű kart, hogy minden ujjá belevág a húsbá s minden szó után görcsösebben markolva meg rekedten mondja:
— Ha el nem jössz, Rozsi, az Isten legyen irgalmas, kegyelmes, minden jó léleknek.
Azzal gyöngödben megrázza a lányt. sarkon fordul és kimegy.

Odakint megrázza magát a gubát s az öl felé ballag. Bent az eladó leveri tenyeréről a bomokot legyűri a ruha ujját, nem akarja, hogy meglássák a szorítás helyét s keze fejét odaszorítja égz arcához. Lehajol és a legény patkójának a nyomát szépen alsimitja meztőlábbal és sűrűbben hinti be homokkal.

A nagyanyó jön be a pitvarba egy esztő kóróval. Száraz, töpörödött, zsémbes asszony.
— Mé sincs meg az a ház, Rozsi? Ez a puja megfázik már ideki. Azóta fel lehetett volna surlni a templomot is.
— Megvan már, csak ne dorombolják —

szól ki a lány mérgesen. Az öregasszony érzi, hogy itt nagy dolog lehetett.
— Egyenként előkerülnek mindnyájan. Az öreg tüzet rak a száraz kóróból a tüzelőbe, az apróság körülállja és sziszegnek a tűznek.

Betoppán a szomezéd menyecske, aki mindig sürvit, mintna ezer dolga volna, pedig most is csak az hozta ide, hogy megállta az elébbi vendégei.
— Jaj, de hideg van, mintha csak tél volna! — dörzsölgeti a kezét a láng fölött.
— No, Rozsi, hogy járjuk ma a kalamajkát?
— Be jó kedve van, — dörmögi a lány — felőlem járhatja akárki.
Azzal kifordul a szobából.
— Rossz kedved van a lelkem.
— Itt volt a Lajos, — suttogja a vénasszony — összepereleked, szólni sem lehet most hozza.
— Óh... óh... Nagy a szerelem! — szól a szomszéd asszony.
— De csak tarssa ki magát — bólingat az öregasszony.

Jön az iskolás fiu, van elevenség mindjárt. Tud az beszélni mindent, tücsköt-bogarat, csak legyen aki hallgassa. Most is elősorolja az egész előkészületet, ami a kézfogós háznál van. A nagyanyja nem is tudja megállni, hogy azt ne mondja rá:
— Ó jó fiu, ne tudj már mindent.
— Csönd lett. Az asszonyok arra gondoltak, hogy lehetne megbékéltetni a lányt, míg baj nincs a dologból. Akkor csak megszólal a fiu:
— Boka Lajos bandát readott.
— Hallgass már jó lélek, csak nem?
— No, akkor el is megy a Rozsi.
— En elmegyek, azt tudom — kotyog a kis legény.
— Jaj csak ne járna annyit a malom — bosszankodik a nagyanyó. — Ilyen kis fiu, oszt má mindenbe szer.
— A' hát, — rakonéatlankodik a fattyu — éppen nekem readote a bandát, én táncoltatom meg a Kis Birit.
— Né, né, a kis kokás. Be piros a taréjja!
— Accide a csipkés kis kendőm.
— Majd elmegy.
— Nooo. Nagyanyám mondja neki, hogy adja ide.
— Eredj így ha akarsz.
— En így nem megyek. En rám ne mutasson ujjal a világ — morcoskodott a fiu.
— Ad már oda neki, legalább elhordta a Rozsi felugrik.
— Mit akar itt? ... — a csak úgy reszket a dühtől. A legény megáll.

szól ki a lány mérgesen. Az öregasszony érzi, hogy itt nagy dolog lehetett.
— Egyenként előkerülnek mindnyájan. Az öreg tüzet rak a száraz kóróból a tüzelőbe, az apróság körülállja és sziszegnek a tűznek.

szól ki a lány mérgesen. Az öregasszony érzi, hogy itt nagy dolog lehetett.
— Egyenként előkerülnek mindnyájan. Az öreg tüzet rak a száraz kóróból a tüzelőbe, az apróság körülállja és sziszegnek a tűznek.

szól ki a lány mérgesen. Az öregasszony érzi, hogy itt nagy dolog lehetett.
— Egyenként előkerülnek mindnyájan. Az öreg tüzet rak a száraz kóróból a tüzelőbe, az apróság körülállja és sziszegnek a tűznek.

Betoppán a szomezéd menyecske, aki mindig sürvit, mintna ezer dolga volna, pedig most is csak az hozta ide, hogy megállta az elébbi vendégei.
— Jaj, de hideg van, mintha csak tél volna! — dörzsölgeti a kezét a láng fölött.
— No, Rozsi, hogy járjuk ma a kalamajkát?
— Be jó kedve van, — dörmögi a lány — felőlem járhatja akárki.
Azzal kifordul a szobából.
— Rossz kedved van a lelkem.
— Itt volt a Lajos, — suttogja a vénasszony — összepereleked, szólni sem lehet most hozza.
— Óh... óh... Nagy a szerelem! — szól a szomszéd asszony.
— De csak tarssa ki magát — bólingat az öregasszony.

Jön az iskolás fiu, van elevenség mindjárt. Tud az beszélni mindent, tücsköt-bogarat, csak legyen aki hallgassa. Most is elősorolja az egész előkészületet, ami a kézfogós háznál van. A nagyanyja nem is tudja megállni, hogy azt ne mondja rá:
— Ó jó fiu, ne tudj már mindent.
— Csönd lett. Az asszonyok arra gondoltak, hogy lehetne megbékéltetni a lányt, míg baj nincs a dologból. Akkor csak megszólal a fiu:
— Boka Lajos bandát readott.
— Hallgass már jó lélek, csak nem?
— No, akkor el is megy a Rozsi.
— En elmegyek, azt tudom — kotyog a kis legény.
— Jaj csak ne járna annyit a malom — bosszankodik a nagyanyó. — Ilyen kis fiu, oszt má mindenbe szer.
— A' hát, — rakonéatlankodik a fattyu — éppen nekem readote a bandát, én táncoltatom meg a Kis Birit.
— Né, né, a kis kokás. Be piros a taréjja!
— Accide a csipkés kis kendőm.
— Majd elmegy.
— Nooo. Nagyanyám mondja neki, hogy adja ide.
— Eredj így ha akarsz.
— En így nem megyek. En rám ne mutasson ujjal a világ — morcoskodott a fiu.
— Ad már oda neki, legalább elhordta a Rozsi felugrik.
— Mit akar itt? ... — a csak úgy reszket a dühtől. A legény megáll.

Jön az iskolás fiu, van elevenség mindjárt. Tud az beszélni mindent, tücsköt-bogarat, csak legyen aki hallgassa. Most is elősorolja az egész előkészületet, ami a kézfogós háznál van. A nagyanyja nem is tudja megállni, hogy azt ne mondja rá:
— Ó jó fiu, ne tudj már mindent.
— Csönd lett. Az asszonyok arra gondoltak, hogy lehetne megbékéltetni a lányt, míg baj nincs a dologból. Akkor csak megszólal a fiu:
— Boka Lajos bandát readott.
— Hallgass már jó lélek, csak nem?
— No, akkor el is megy a Rozsi.
— En elmegyek, azt tudom — kotyog a kis legény.
— Jaj csak ne járna annyit a malom — bosszankodik a nagyanyó. — Ilyen kis fiu, oszt má mindenbe szer.
— A' hát, — rakonéatlankodik a fattyu — éppen nekem readote a bandát, én táncoltatom meg a Kis Birit.
— Né, né, a kis kokás. Be piros a taréjja!
— Accide a csipkés kis kendőm.
— Majd elmegy.
— Nooo. Nagyanyám mondja neki, hogy adja ide.
— Eredj így ha akarsz.
— En így nem megyek. En rám ne mutasson ujjal a világ — morcoskodott a fiu.
— Ad már oda neki, legalább elhordta a Rozsi felugrik.
— Mit akar itt? ... — a csak úgy reszket a dühtől. A legény megáll.

Jön az iskolás fiu, van elevenség mindjárt. Tud az beszélni mindent, tücsköt-bogarat, csak legyen aki hallgassa. Most is elősorolja az egész előkészületet, ami a kézfogós háznál van. A nagyanyja nem is tudja megállni, hogy azt ne mondja rá:
— Ó jó fiu, ne tudj már mindent.
— Csönd lett. Az asszonyok arra gondoltak, hogy lehetne megbékéltetni a lányt, míg baj nincs a dologból. Akkor csak megszólal a fiu:
— Boka Lajos bandát readott.
— Hallgass már jó lélek, csak nem?
— No, akkor el is megy a Rozsi.
— En elmegyek, azt tudom — kotyog a kis legény.
— Jaj csak ne járna annyit a malom — bosszankodik a nagyanyó. — Ilyen kis fiu, oszt má mindenbe szer.
— A' hát, — rakonéatlankodik a fattyu — éppen nekem readote a bandát, én táncoltatom meg a Kis Birit.
— Né, né, a kis kokás. Be piros a taréjja!
— Accide a csipkés kis kendőm.
— Majd elmegy.
— Nooo. Nagyanyám mondja neki, hogy adja ide.
— Eredj így ha akarsz.
— En így nem megyek. En rám ne mutasson ujjal a világ — morcoskodott a fiu.
— Ad már oda neki, legalább elhordta a Rozsi felugrik.
— Mit akar itt? ... — a csak úgy reszket a dühtől. A legény megáll.

Jön az iskolás fiu, van elevenség mindjárt. Tud az beszélni mindent, tücsköt-bogarat, csak legyen aki hallgassa. Most is elősorolja az egész előkészületet, ami a kézfogós háznál van. A nagyanyja nem is tudja megállni, hogy azt ne mondja rá:
— Ó jó fiu, ne tudj már mindent.
— Csönd lett. Az asszonyok arra gondoltak, hogy lehetne megbékéltetni a lányt, míg baj nincs a dologból. Akkor csak megszólal a fiu:
— Boka Lajos bandát readott.
— Hallgass már jó lélek, csak nem?
— No, akkor el is megy a Rozsi.
— En elmegyek, azt tudom — kotyog a kis legény.
— Jaj csak ne járna annyit a malom — bosszankodik a nagyanyó. — Ilyen kis fiu, oszt má mindenbe szer.
— A' hát, — rakonéatlankodik a fattyu — éppen nekem readote a bandát, én táncoltatom meg a Kis Birit.
— Né, né, a kis kokás. Be piros a taréjja!
— Accide a csipkés kis kendőm.
— Majd elmegy.
— Nooo. Nagyanyám mondja neki, hogy adja ide.
— Eredj így ha akarsz.
— En így nem megyek. En rám ne mutasson ujjal a világ — morcoskodott a fiu.
— Ad már oda neki, legalább elhordta a Rozsi felugrik.
— Mit akar itt? ... — a csak úgy reszket a dühtől. A legény megáll.

kánya — szólta a nagyanyja.
Rozsi belenyul a komót fiába, odalétké neki a zsebkezdőt s hozzáfogott a mécsa gyenge világánál horgoini. A fiu, mint a héja a csirkét, felkapta a kis kendőt. Oda-biggyeszette a felső zsebébe és azzai, mint aki tetőtől-talpig gálában van, legényesen illette magát a kisebb gyermekek öröme, aztán elment.

— Hát te nem készülsz?
Rozsi tovább horgolt.
Kinos csönd volt.
Egyszer csak nyílik az ajtó és a Jóska gyerek bukik be rajta lélekszakadva. Az arca ki volt pirulva, a szeme rugyogott s alig érte, hogy betegye az ajtót, már kiáltotta:
— Rozsi, azt mondta Boka Lajos, hogy gyere rögtön, mert ha ő jön érted a hajadnál fogva visz a kézfogóra.

A lány felugrott a székről, iszonyuan lángba borult az arca s villogó szemmel kiáltotta:
— A kutyájának parancsol, nem nekem. Mond meg neki hogy többet a szemem elé ne kerüljön, mert ugy hátat fordított neki, hogy sose lát többet. Gyalázatos.

A fiu leforrázva állt nénje előtt s kikullogott az ajtón. Ment ahonnan jött. Idebent senki sem szólat meg. Mintha mindenki várta volna a folytatást.
Egyszer csak újra nyílik a pitvarajtó. A fiatalasszony megszólal:
— Szabad.
Boka Lajos lép be.
— Jó estét kívánok Zsuzsi nénem.
— Jó estét Lajos...
De ekkor már a leány újra kiált:
— Mit akar itt? ...

— Rozsi, — szól csendesen a legény — csak azért jöttem, hogy megmondjam, hogy a fiu nem jól mondta, mer én nem azt mondtam... mer én nem is mondtam egy szót se, csak azt, Rozsi, hogy gyere el Rozsi.
— De ha nincs kedvem, minek menjek!
— Majd less ott kedved Rozsi, — kap sa engedő szón a legény — az istenfáját annak a cigánynak, ha még kedvet se oszál.
— Erigy lányom, — szól az öregasszony is, — Addig mulass míg fiatal vagy. Beszeg mennék én, csak a helyedbe vonék. Bánám is én, ha a vénség ittmarad a patkán.
— Erigy, Rozsi — biztatja a sógornéja is. — En is mennék, de már nekem lefujtak. Majd nem megy be se a jövő farsangon, majd meglásd.

Rozsi is megszólal, mert unja a sok biztatást.
— No csak menjen. En is megyek.
— Megvárlak.
A menyecske feláll és a hátára ver.
— Ó süllyüti, csak nem fogunk tán egy ilyen guba előtt öltözködni. Várjunk még avval, hogy méceset tartson a fekete guba.
A legény édesdeden mosolyog s szól:
— No hát akkor megyek. De nem haragszol, Rozsi?
— No ki mán, nem kell annyit prézsmítálni, ki, ki, ne töltjük az időt.

A legény engedi marát kintuskoltatni s egy perc múlva már hallik az udvaron a vigfüttye, amint halad a lakodalmas ház felé. Azt is jelenti ez a füttye, hogy megtartja a tisztességet, nem leskelődik, nem ácsorog a kapuba.
Rozsi pedig öltözteti a két asszony, az öreg meg a fiatal és sűrű hunyorgatás közt süngjék egymásnak:
— Itt kézfogó lesz

szól ki a lány mérgesen. Az öregasszony érzi, hogy itt nagy dolog lehetett.
— Egyenként előkerülnek mindnyájan. Az öreg tüzet rak a száraz kóróból a tüzelőbe, az apróság körülállja és sziszegnek a tűznek.

Betoppán a szomezéd menyecske, aki mindig sürvit, mintna ezer dolga volna, pedig most is csak az hozta ide, hogy megállta az elébbi vendégei.
— Jaj, de hideg van, mintha csak tél volna! — dörzsölgeti a kezét a láng fölött.
— No, Rozsi, hogy járjuk ma a kalamajkát?
— Be jó kedve van, — dörmögi a lány — felőlem járhatja akárki.
Azzal kifordul a szobából.
— Rossz kedved van a lelkem.
— Itt volt a Lajos, — suttogja a vénasszony — összepereleked, szólni sem lehet most hozza.
— Óh... óh... Nagy a szerelem! — szól a szomszéd asszony.
— De csak tarssa ki magát — bólingat az öregasszony.

Jön az iskolás fiu, van elevenség mindjárt. Tud az beszélni mindent, tücsköt-bogarat, csak legyen aki hallgassa. Most is elősorolja az egész előkészületet, ami a kézfogós háznál van. A nagyanyja nem is tudja megállni, hogy azt ne mondja rá:
— Ó jó fiu, ne tudj már mindent.
— Csönd lett. Az asszonyok arra gondoltak, hogy lehetne megbékéltetni a lányt, míg baj nincs a dologból. Akkor csak megszólal a fiu:
— Boka Lajos bandát readott.
— Hallgass már jó lélek, csak nem?
— No, akkor el is megy a Rozsi.
— En elmegyek, azt tudom — kotyog a kis legény.
— Jaj csak ne járna annyit a malom — bosszankodik a nagyanyó. — Ilyen kis fiu, oszt má mindenbe szer.
— A' hát, — rakonéatlankodik a fattyu — éppen nekem readote a bandát, én táncoltatom meg a Kis Birit.
— Né, né, a kis kokás. Be piros a taréjja!
— Accide a csipkés kis kendőm.
— Majd elmegy.
— Nooo. Nagyanyám mondja neki, hogy adja ide.
— Eredj így ha akarsz.
— En így nem megyek. En rám ne mutasson ujjal a világ — morcoskodott a fiu.
— Ad már oda neki, legalább elhordta a Rozsi felugrik.
— Mit akar itt? ... — a csak úgy reszket a dühtől. A legény megáll.

szól ki a lány mérgesen. Az öregasszony érzi, hogy itt nagy dolog lehetett.
— Egyenként előkerülnek mindnyájan. Az öreg tüzet rak a száraz kóróból a tüzelőbe, az apróság körülállja és sziszegnek a tűznek.

szól ki a lány mérgesen. Az öregasszony érzi, hogy itt nagy dolog lehetett.
— Egyenként előkerülnek mindnyájan. Az öreg tüzet rak a száraz kóróból a tüzelőbe, az apróság körülállja és sziszegnek a tűznek.

Induló iparosítjaink között

Mesterségükről, hajlamukról, élethörcsülményeikről, terveikről beszélnek tanonciskolánk növendékei

Timișoara-Temesvár. A mirap tanonciskolánk felé jártamban egy csoport magyar fiú közé kerültem. Iparostanoncok voltak valamennyien leendő segédek és reménybeli mesterek. Hosszasan elbeszélgettem velük. Igazi lelki tüdülést nyújtottak a válaszaik, amiket ezek a csillogó szemű ifjak kérdéseimre adtak.

Sok közöttük a faluról való földművesek. Miért jöttek a városba? Rövid a felelet: mert odahaza kevés a föld és sok a gyerek.

Akad az inasok között olyan is, akinek az apja szintén iparos. Ezek többnyire apjuk mesterségét tanulják. De vannak, akik más iparágat választottak mert más szerszámok felé húzza őket a hajlamuk.

A tanonciskola növendékei között a legtöbb vasasztergályos. Kértem az egyiket: — Miért ment éppen erre a pályára? — Mert

A vasasztergályos

az összes vasas pályák közül a legjobban boldogul.

Megszólítok egy lakatosinast: — Az iskolában melyik tantárgyat szereti a legjobban?

— A rajzot, — vágja rá habozás nélkül. — Miért?

— Mert a rajz mutatja, hogyan és mit kell csinálni. A jó iparosnak úgy kell a rajzot olvasni, akár a muzsikuskak a kottát. Azonban a rajzolásról folyó vita nem marad visszhang nélkül. Leendő asztalosok, szímadriák, cukrászok, szabók, kőművesek és más iparbeli inasok sorra jelentkeznek, hogy iparuk szintén nem lehet el rajz nélkül.

A másik tantárgy, amit sokan kedvelnek,

a technológia. Elárulják, hogy ezt azért szeretik, mert ez megismerteti velük — mint mondják az ipar lékét. Aztán szólnak a szerszámgepekről is.

— Minden iparnak megvannak a maga szerszámgepei, — mondja egy asztalosinas. — Nem úgy dolgozik ma az iparos, mint hajdan, amikor egyszerűek voltak a szerszámjai és sokszor napokig-hetekig dolgozott valamin, amit ma órák, vagy egy-két nap alatt csinál.

Szeret olvasni? — Nagyon. Van itt iskolai könyvtárunk is. Mindnyájan sokat olvasunk. Tudjuk, hogy a mai iparosnak műveltnek és képzettnek kell lennie, mert csak így boldogulhat.

Zömök falusi fiúból a városban kőfaragó lett. A sok ipar közül ehhez volt leginkább kedve. Odahaza az udvarukon nagy darab kő hevert. Még elemi iskolás korában vésővel és kalapácsal nekiesett és kicifrázta. Most már két éve kőfaragóinas és kisebb önálló munkát sokszor bíznak rá. Legfőbb vágya, hogy majd alakokat faragjon ki a kőből.

Akad itt az inasiskola növendékei közül még villanyszerelő szűcs reszelővágó kályhás. Nvmdász és más mesterségbeli.

Egy falusi bognár fiából órási lett, első sorban azért, mert szeret finom szerkezetekkel babrálni, meg aztán gyenge szervezetenél fogva ülő és könnyű mesterséget kellett választania.

Rájöttem, — mondja, — hogy az órásiég nem is olyan könnyű, aminőnek gondoltam, mert

nagy figyelemre, gondolkodásra, ügyességre van szükség,

de azóta még jobban szeretem a mesterségemet.

Szabóinas a következő, akivel szót váltottok. Az apja is szabó.

Persze, azért lett szabó, — jegyzem meg, — hogy majd átvehesse idővel édesapja műhelyét.

— Ó, nem gondolok én arra! Együtt akarok dolgozni az apámmal és nem az örökébe lépni.

Az iskola negyedik osztályos tanulóit már komoly legényszámba mennek. Első osztályosok voltak, amikor a tanonciskola megkezdte működését. Érdeklődöm, hogy a tanév végére hányan szabadulnak föl. Kiderül,

hogy az osztálynak körülbelül a fele már évközben fejezi be inasidőjét.

— En most csütörtökön szabadultam fel, — szólal meg egy vállas fiú.

Az új segéd szövőiparos. Csütörtökön szabadult fel és szombaton már megkapja az első segédi fizetést, körülbelül 2000 lejt. Meg is hívta barátait egy kis áldomásra. Ezen a héten rajta kívül más három fiú is

felszabadul. Mindnyájan azonban végigjárják a negyedik osztályt, mert nem akarják a megkezdett tantárgyak tanulását félbeszakítani. Nemcsak a rajzot, a számtant, a technológiát tanulják szorgalmasan, hanem a könyvelést, levelezést, a földrajzot és a vallást is a többi tantárggyal együtt. Ezek után meg kellett látogatnom az iskolát is.

Az osztályban

hatalmas üvegszekrény

— Osztály, vigyázz! Fegyelmeltesen szólak talpra valamennyi, majd egyszerre köszönnek:

— Aldás!

Aldás reátok is törekvő magyar iparosfiúk. Legyetek szorgalmasak, és ügyességetekkel, hasznos és értékes munkákkal, szerezzetek megbecsülést magatoknak és a népnek, amelyek fiait vagytok.

KUBAN ENDRE

áll. A polcokon ott láthatók az inasoknak a mult tanesztendő végén a kiállításra készült remekei. Minden ipar képviselve van a kiállításon, szép, tetszetős, ügyes darabokkal. Azok a tanoncok, akik ezeket csinálták, nem fognak majd szegényt vallani iparukban és megbecsült, értékes tagjai lesznek majd az új magyar iparostársadalomnak.

Amikor az osztályból távozni készülök, a rendvigyázó felpattan helyéről és harsány hangján elkiáltja magát:

Amikor II. József Lugoj-Lugos határában saját katonái kereszt-tüzébe került...

Most volt kétszázadik évfordulója a temesparti város egyesülésének

Lugoj-Lugos. A Bánság keleti peremén fekvő Lugoj-Lugos városának örömnépe volt kétszáz évvel ezelőtt, pontosan 1793. november 18-án, amikor az eddig mintegy nyolcvan éven át két külön helyi hatóság vezette Román-és Német-Lugos egy közösen választott fő alati egyesült. Az egyesült mezővárosnak közösen választott első bírája *Andrasic József*, németugrosi kovácsmester lett, aki már eddig is Német-Lugos bírája volt és aki polgártársai eddigi tevékenysége alapján erre az új tisztségre legméltóbbnak tartották. Az új előjáróság tagjai, élükön a bíróval, november 21-én, innepélyes mise közben a minoria házfőnök mint plébános kezébe lejtették a hivatalt esküt. Ez a szokás még hosszú ideig érvényben maradt. A közös városháza azonban csak 1828-ban épült fel.

A közös városháza azonban csak 1828-ban épült fel.

Az egyesülésének kétszázadik évfordulójához érkezett Lugoj-Lugos városban a kétféle meghajózást a telekkönyv a mai napig is megtartotta. A román-lugosi rész a régebbi okmányok szerint Lugos néven szerepelt már a XIII. század közepén és

A TATARJÁRÁS UTÁN

valószínűleg Caransebes-Karansebes és Lipova-Lipovával egyidejűleg erdőtűzfélével látták el, Iványi István: „Lugos rendezet, tanácsu város” című, 1907-ben megjelent műve szerint Lugos városának felemelését először az 1333. évi pápai tizedjegyzékben találjuk, mely szerint a sebesi főesperesség beosztott Lugos Balázs nevű papja rendszeres lefi-

zette illetékét. 1376-ban Lugos már már királyi város szerepel, amelybe Gara Miklós nádor nevezett ki várnagyot (castellánust). 1390-ben Lugost, Sebes, Karán és Komjáti nevű kerületekkel mint a szörényi bánság alkotórészeit említik.

Zápolya (Szapolyai) János király Lugoj-Lugos oppidumot *nemesítette és Caransebes-Karansebes közigazgatásába adta*. A két város összarátása különösen az után következő török korban vált ki egymás érdekeinek támogatásában. Iza bella királynő Lugoj-Lugos városánál címeres szabadságlevelet adott 1551 május 7-én.

A török uralom alól felszabadító háború során 1688 nyarán sikerült Lugoj-Lugosnak és testvérvárosának is megszabadulnia a török uralom alól. De a zavartalan fejlődés napjai *még sokáig nem virradtak fel*, mert a karlócai békekéig hol a császáriak, hol a törökök voltak az urak a két városban. 1695 szeptember 21-én volt Lugoj-Lugos városnál

AZ A VÉRES CSATA,

amelyben a város védő Veterán tábornok, Lichtenstein, Pax ezredes, több császári főtszisz, ezer magyar huszár, háromezer császári katonák, a támadó török sereg két herlegbégje és tizenkét ezer török katonája esett el.

Lugoj-Lugos városa felszabadításának végeleges idejéül az 1717 évet jelölik meg. Ekkor a Bánság újraépítője, Mercy tábornok, a Temes balpartján a régi várossal szemben *német csáldókat, teleptett fel*, akiknek lelki gondozására minorita szerzetesek építettek az új községben templomot és rendházat.

1778 június 6-án történt meg a Bánságnak a megyei szervezetbe való beosztása. A visszacsatolt vidéket Timiș-Temes, Torontál és Caras-Krassó vármegyékbe osztották be. Az új Caras-Krassó vármegyének székhelye Lugoj-Lugos, az első főispánja pedig gróf Halter lett, alispán Madarász Ignác. 1788 tavaszán

ISMÉT TÖRÖK VESZEDELEM

riasztotta fel és készítette menekülésre a város lakosságát. II. József ugyanis a törökkel háborúba keveredett és maga is a harcoló sereghez sietett, utközben április 5-én Lugojra-Lugosra érkezett. A háború a császári sereg visszavonulásával folytatódott és szeptember 21-én az a rémhír terjedt el a városban, hogy a török a város szélén van. *Mindenki fejt vesztetve menekült, maga a császár is katonái kereszt-tüzébe került és kocsiából, amely a város szélén lévő mozdorban elakadt, egyik tisztje emelte lovára és mentette meg.* A törökök ugyan ekkor nem jutottak el a városig, de az elmenekült lakosság csak október 20-ika körül mer vissza térni a városba.

Ezután már a békes fejlődés korszaka köszöntött a sokat szenvedett városra. Ennek a békes fejlődésnek egyik legfontosabb eseménye volt a két külön igazgatás alatti élő községnek, Román-és Német-Lugosnak 1793. november 18. napján történt egyesülése.

Az egyesülést követő

BEKÉS FEJLŐDÉS

folyamatát többször zavarta meg nagy károkat okozó tűzvész és árvíz. 1803 áprilisában leégett a megyeháza és több közelében lévő épület. 1805-ben árvíz pusztított. 1819-ben a város iparosait három céhbe osztották be és kiváltságokat kaptak. 1835 április 1-én tették le a színház alapkövét a minoriták telke mellett. 1836-ban kolera pusztította a lakosságot. 1837 október 11-én nyitott meg a gimnázium. Az 1842. év viszont ismét szomorú eseményt hozott. Ez év július 21-én leégett a városháza, a vármegyeháza, a képtorny nagy román templom és mintegy ötszáz ház lett a tűzvész martaléka. Ugyanez év augusztus 29-én Német-Lugos pusztította tűz. Itt is sok ház hamvadt el. Sáskajárás is pusztította a város környékét, míg a marha-állományban évről-évre sok kár, tették a kolumbácsi legyek. 1889-ben teljesült Lugoj-Lugosnak az az óhaja, hogy nagyközségből rendezet, tanácsu város

ARATÓ ANDOR

Ének a kakasszóra

— Szent Ambrosius (340—397) —

Földek s vizeknek Mivese, éj és nap felett országoló időlen Ur, ki mérsz időt, hogy bosszu állj a bűnösön:

hallgasd a nappal hirnőkét, ki vándornak, mint meszsi fény kiáltozói az éjen át, s örkönt most őrtornyára lép:

hangjára kél s élizi már az éjt a Hajnal csillaga, s a bűn csapatja, átható tűzét kerülve, rejtezik.

Hangjából új reményi meri, a tengerész, a hab megáll, s az Egyház Sziklaszirtje is eltörli már a vértéket.

Föl tettehészén, serkenőn, kakasszó tépi álmodat, s rázázörren, míg ködképeid taván tévelygesz tétlenül.

Kakasszó hirdet vig vigaszt, bágyadt betegnek gyógyulást, tört rejt a rabló s elvesztet tévelygőt újra hi a hi.

Esőkre nézz le Jézusunk, s reánk vetvén szemed, segélj, attól az elbukó feláll, s a bűn könnyőcéndba ful.

Ó fény, töveld reánk nyílad áhalszégvén agyunk ködét, mi meg daloljunk és híven kövessük ajkunk esküit.

Dicsőség Istenünk, Atyánk, dicsőség néked, Egyszülött, s néked, gyógyító Lélek is, most s mindörökké, úgy legyen.

Wolf Bonus (Róma) fametszete

PALUDY GYÖRGY fordítása

JÓB

Irga: MÁRAI SANDOR

Jób a szemétdombon ült és cseréppel vakarta testét, mert sebei, — melyek az Isten által reá bocsátott betegség következtében felfakadtak, — fájdalmasan viszkettek. Rendkívül elégedett volt.

De elégedettségét természetesen nem mutatta. Rongyokban fektetett szemétdombon, egykor oly hatalmas és díszes háza udvarán. A ház romokban hevert, csak a gerendák ikormos üszkei látszottak ott, ahol valamikor aranyozott oszlopok tartották a díszes mennyezetet. Leányai meghaltak, barmait elpusztította a vész, arany és ezüst maradványait elhordták a tolvajok. Nem volt már semmiféle pénze, még rézből sem. A diszert cserjéi elfonnyadtak a tűzvészben. Irigyei és haragosai elsétáltak a szemétdomb előtt, ahol Jób fektetett, rongyokban, beteges, fekélyes és varas testén undok liktésekkel s elégedetlen szemlélték a bukott embert. Volt, aki kiköpött, és így szólt:

— Most láthatjátok. Arany edényei voltak, s leányát egy pénzváltóhoz adta feleségül. Ő maga pénzt adott ki kamarra, földbirtokot vásárolt, szerezte fuvarások között ebédelt, több előkelő férjje volt a barátja. Most itt fekszik, mint egy dög. Isten megítélgatta és elpusztította jószágát, házát, barmait, gyermekeit, elpusztította őt magát is, utálatos betegségben. Ne menjetek közélébe, mert Isten megjelölte őt, mint a leprásokot, megbüntette őt, nem szabad a közélébe menni, mert fertőz. Piha!

S újfény kiköpött, s elégedetten mentek odébb.

S jöttek mások, nézték a nyomorult Jóbát és hallgattak. De volt, aki ezt mondta:

— Imádkozz hát szerencsétlen! Könyörögj az Urhoz, hogy bocsássa meg bűneid, mert fekélye a lelled és büdös, mint a sakálók teteme. Az Ur nem büntet ártatlanokat. Aki ilyen átkozottul bűnhődik, nagyon büdös lehet. De Isten irgalmas; tehát imádkozz. No!... Te híres! Te büszke! Könyörögj hát a felfal!... Talán megbocsátja az Ur, s felkeltet még a szemétdombról egy napon, elvándorolhat valamilyen puszta, ahol felszáradnak a fekélyek testében, s száraz kenyéren és hideg vízen elfelejtőd még nyomorult napjaid. Imádkozz!...

Többen akadáltak, akik így beszéltek, mikor Jób szegényét és nyomorúságát látták.

De Jób csak fektetett a szemétdombon, s időnként vakargatta a cseréppel a fekélyeket, s hallgatott. Nem felelt senkinek: azoknak sem, akik szidták, s a többieknek sem, akik imára biztaták. Nem felelt és nem imádkozott. Néhány napja már, hogy a szemétdombon fektetett, mert mindenki és minden elpusztult, amihez valaha köze volt. Nem felelt és nem imádkozott, mert rendkívül elégedett volt.

Ez az elégedettség úgy szállott reá, mint az alkonyat Jordániára. Sűrű volt, mint a sós víz és tej, mint az éjtszaka. Mozdulni sem mert, nehogy ellatlanon az elégedettség. Lábujjai már rothadtak, s testének szaga oly elviselhetetlen volt, hogy ő maga is ájulódozó s szagától; de mikor egyedül maradt, éjtszaka a szemétdombon s elmentek az emberek, akik ócsárolták vagy bünbánatra intet-

Bölcs mondások

Önmagunkat legyőzni; a legjobb eszköz arra, hogy minke ne győzzenek le. Saját magunkat megfékezni; a legjobb eszköz arra, hogy más ne uralkodjék felettünk. Keleti bölcs mondás.

Ember ne kutasd a rossz okát, te magad vagy az oka. Rousseau.

A dicsőséghez palotákön át lehet eljutni a gazdagsághoz a piacokon keresztül, de az érhényhez pusztaféraon át vezet az út. Kínai közmondás.

ők, mosolygott. A sötétben mosolygott, mint aki egy titkos őrs, s fél, hogy arcomodulafatja is elárulhatja ezt a titkot. Rendkívül elégedett volt, mert néhány napja tudta, hogy egész életében ezt a pillanatot várta. — a szemétdombot, s azt, hogy háza leégjen, s mindene elpusztuljon.

A negyedik nap multával éjfélkor felült a szemétdombon és az égre nézett. A csillagok világítottak. Akkor lefektette üszke karjait, a csillagos ég felé s imádkozni kezdett.

— Köszönöm, uram — így imádkozott, — a kegyetmet és ajándékot, hogy megjelöltél és érdemesnek találtál a büntetésre. Köszönöm, egész lelkemmel köszönöm.

Aztán így és így mondta:

— S ha megint fejemless a szemétdombról, s adsz egészséges testet, vagyom, barmokat, jószágot és gyermekeket, — mert udom, hogy adsz, — adj erőt, hogy elviseljem a boldogságot is. Így imádkozott. Aztán elaludt.

Egy község a szórványban

Aisuban a történelem az Olt regényes völgyén

Sacádai-Szakadát. Sibiu-Szeben vármegyének délkeleti szögletében, az Olt jobb partján, ott ahol a folyó továbbhőpölygő hullámai már-már bucsut venné készülnék Erdély földjéről, fekszik egy kis falu: Sacádai-Szakadát. Csendes szerénységgel húzódik meg a falu a nagyszabenyi hegylánc nyulványai alatt. Vele szemben a Fágáras-fogarasi havasok emelkednek, melyeknek örökös hóval borított ormait büszkén törnek az ég felé s a szemlélőkre úgy hatnak, mint ezüst korona fedelmi fön. Az apró falvakban vármegyeszerte nem látni e tájon magyart, csupán ebben a községben; itt is mindössze 250 lélek él, de ez a

maroknyi nép

a maga elszigeteltségében is századokon át megmaradt mind a mai napig magyarnak.

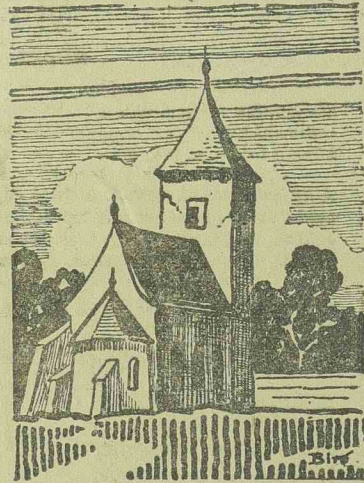
Aki az itteni magyarokat meg akarja ismerni, annak nem elég futó átutazást tenni a községben, mert így a külsőről talán észre sem venné, hogy magyarok is lakják az apró házakat. Ha egy vasárnap istentisztelet alkalmával a messze tájról jött magyar betéved az evangélikus templomba, meglepődve hallja a Geleji Katona István öreg Gradualjából fehangzó ősi éneket. Az öreg templom viharvert falaival, a szász vártemplomok külsejére emlékeztet. Belül is nagyon kevés a magyaros jelleg. Ami pedig a hívek ruházatát illeti, azokról hiányzanak a magyaros motívumok, a magyaros népviseleti formák. Az arcon azonban nyomban felfedezi az ember a faji jellegzetességet. Ezeknek a magyaroknak népi viselete ugyanis nagyon sokat átvett a környékbeli szászok és helybeli románok szines és kiülő pompában rendkívül gazdag népviseletéből. Hitüket és magyar lelküket azonban mindmáig megőrizték.

A falu történelmi multja

Olyan gazdag, amilyet kevés község tud felmutatni. Itt az egyházi épületek is közel járnak az ezer évhez. A papi lakaránylag még fiatalabb, alig háromszáz éves.

Régi föliások „Pagus Szakadát” néven említik a községet. Így emlékezik meg róla Apaf Mihály fejedelem is a sibiu-nagyszabenyi konzistoriumhoz írt levelében, egyik rendeletében az 1665-ik évből. Az alapítók a községet a tempium körül építették és erős védfallal vették körül. A falak maradványai ásátások alkalmával ma is fellelhetők. A legregibb írásos bizonyíték a község létezéséről 1380-ból való s a szebeni levéltárban található.

A község eredete tehát a szász telepítések idejére vezethető vissza. Emellett szól az a körülmény is, hogy a szászoknál szokásos karácsonyi éneket, amit állítólag ők még az őshazából hoztak, az itteni magyarok is énekelik a to-

A sacádai-szakadati magyar evangélikus templom

ronyban, minden karácsony estéjén, természetesen anyanyelvükre lefordítva.

Ime az ének:

Puer natus in Bethlehém,
hoc in anno,
Unde gaudet Jerusalem,
Hoc in anno,
Gratulemur angelisque collaudemur
in dulci jubilo.
Christum regem veneremur
hoc novo cantico.

Az egyházközsg legrégibb anyakönyve 1564-ből való. Ekkor Jacobus Törzs volt a magyar lelkész. A sibiu-szebeni levéltárban 1197 szám alatt meglévő, 1582 október 13-án kelj rendelet pedig a magyarok és a románok közötti viszony rendezésére vonatkozik.

A község multjából nem hiányzanak a nagy elemi csapások

sem és a csodával határos, hogy a nép ezeket a megpróbáltatásokat mind kiheverte. Az 1884-ik évben hatalmas tűzvész rendítette meg anyagiakban a magyarságot, amikor is 12 magyar ház minden gazdasági melléképülettel a lángok martaléka lett. A tűzkárosultak felszámolására akkor megmozdult az egész magyar társadalom. Maga I. Ferenc József, akkori uralkodó is 300 fo-

rintnyi segínyt küldött. A rakoncátlan Olt, amelyre különösen ezen a vidéken nagyon ráferne egy kis szabályozás, majdnem minden hevedik évben kileg medrőbb s ilyenkor tetemes kárt okoz a község lakóinak.

Magyar iskola és tanító már a tizenhatodik században működött a községben. Egy 1582-ből származó oklevél bizonyítja. Ez az oklevél megnevezi, hogy az evangélikus egyházközség tagjainak milyen természetben járulékokkal kell támogatniuk iskolájukat. A tanítás ebben az időben az egyházközség segédlet-késze végzi az iskolában, később külön tanító is tartott az egyházközség. Az állami iskola 1885-ben létesült, aminek következtében az evangélikus hitvallásos iskola elnéptelenedett. Az impérium-változás után a magyarság, akkori lelkészének buzdítására, nyomban megnyitotta újabb felekezeti iskoláját s a tanítás benne zavartalanul folyik s mai napig. Ez az iskola, a hozzátartozó tanítói lakással 1861-ben épült, homlokzatán e felirat olvasható: *Isten formáltaik a gyermekeket; elme, hogy beleoltassék az Isten féltelmé.*

Ugyancsak nem vonult át szenvedések nélkül a község magyar lakossága felett az első világháború sem. Sok szenvedésben és nehéz megpróbáltatásban volt ekkor részük. Legjobbjai ezek áldozata s a nehéz időknek, amikor vérral és vassal írták a történelmet, akárcsak ma. Ragályban pusztult el Adriányi Adolf, akkori lelkészük, Máté Lajos nevű öreg káplánjuk és még tizenegy derék magyar. Emléküket az utódozok

A templomkertben elhelyezett gránitlöpon

örökítették meg az alábbi bibliai felirattal: „Krisztus az ő életét adta övéért, nekünk is adunk kell a mi életünk, atyánkfiaért.”

Istenbe vetett hittel élj a jelent ez a kis magyar sziget. Az utóbbi években az a nagy öröm érte őket, hogy a hosszú évszázadok után a szász egyházi főhatóság végre kibocsátotta őket s jelenleg az aradi szuperintendenciához tartoznak. Argyay György, a magyar evangélikus püspöke atyai szeretettel gondoskodik róluk. Lőrincz Samu, a jelenlegi evangélikus lelkész hűséges pásztor a nyáknak, mellette derekas munkái végez Simon Nona tanítónő, valamint Gergely Péter kurátor. Az egyházközség tagjait, mint a vezetők mondják, mely vallásosság s erős összetartás jellemzi. Az öreg evangélikus templom falai közül, mint hosszú évszázadokon keresztül, ma is bizalommal emeli hófóhását a gyülekezet sorsának intőzőjéhez, a Seregek Urához.

BIRÓ LÁSZLO

„Mögszületött..“

Irta: BIBÓ LAJOS

Olyan borulat üt a pusztára, mintha meggyótt és elmaradt volna valahol az Ur-isten sóhajtsa. Nem köd ez, nem lombszél téli pára, dermedt csönd, ami a szürke égbe ereszkedett alá.

Az uton lovas vágat. A negyvenötös ló néhíva futtat, fáradián hányja a farát. Hosszu farka csapott, szűgyén keresztbörtö a szőrt a fagyos tajték.

A nyeregben ködmönös, ferdeszemű, szepjős férfi ül. Előrehajolva kémleli a tájat. A zombékos hallgat, a jegenyék némán virrasztanak, a távolban lapulnak a tanyák.

A ló halkán nyikkant a lovas a fülléhez hajlik.

— Mingyá na! Röttön ott lősszünk.
A ló ismeri a vidéket, tudja, de azért jól

Apponyi Testvérek

cipő- és uridivatáruház, Arad

Városházával szemben

Bej. szám 149/931

esik neki a simogató biztatás, előreszegzi a nyakát, s úgy nekirugaszkodik, hogy az egyik hátulso patkója egy kiálló kődarabon szikrát hány.

Kopáncs alatt eltérnek a dűlőre, amely beljebb kettéválik. Ösvény vezet itt át a lapon, besípedt, sártól, nádtól fölvert vesztelmes gyalogut, de a ló jól ismeri itt is a járást. Félóra sem telik bele, kiérnek a pusztai rengetegből, sík földre, már ködlik is a guci karám.

A lovas elkerül, a szélfogót megállítja a lovát, aztán elkifélt a karám tulsó felén pihenő marháék felé.

— Hé! Hé!

Csőnd. A kiáltás elhangzik a szürkességben. Nagy idő telik el. De amoda, a hajlatnál feltűnik egy alak.

Bakacsi, a csordapásztor.

Keszeg Veszelka, a lovas odakiált hozzá:
— Sándorék?
— Mögyözték. Itt vannak.

Keszeg Veszelka, a bátyja öccse, mert nem ő, hanem amaz az igazi, lekeverkedzik a lóról, a nyakába veti a kantárszárát és lekerül a marhákhöz.

A jószág pihen. A körülkerített cserény

Knapp Sándor

kelmefestő és vegytisztító vállalata, ARAD.

Felvételi tüzlet: Bratianu-utca 2/4.
Üzem: Episcopul Radu - utca 10.
Bej. szám 25916/1940

előtt szolgafán bogrács lóg, alatta lassu tűz. A kukoricaszárakból meg trágyából vert cserényfal tövében tíz-tizenbét kisködmönös alak ül, pipázik, nézi a tüzet.

Legelő, közel a tűzhöz, karimás kalapú, bekecses férfi fekszik ráncos, vastag gatyája éppen csak ahogy leér a csizmájáig.

Rózsa Sándor.

Amikor megpillantja Veszelkát, kiveszi a kurtaszáru cseréppipát a szájából, aztán odafordul a másikhoz, az igazához:

— Hát ez?

Veszelka, az igazi, fölemelkedik a helyéről óles rideglégény. Ködmönös, inge vágott, csak ködökön felül ér a hasát körül nem borítja semmi. Bő gatyája van rajta is.

Megvárja, amíg az öccse a tűzhöz ér, akkor megállítja:

— Hát té?

Keszeg Veszelka bök az ujjával báránybőrüvegje szélén, azután odalép Rózsa Sándor elé.

— Azért gyöttem, mert gondoltam, hogy most itt vattok.

Ugy érti a most-ot, hogy úgy mint tavaly, mert akkor ilyenkor is karácsony szent estéje volt, aztán a bátyjéék akkor is itt töltötték ezt az éjszakát.

Rózsa Sándor bólint:

— Itt. Most itt vagyunk, — mondja csöndesen.

A ködmönösök mozdulnak. Közelebb hozódnak a tűzhöz.

Veszelka, az igazi kérdi meg:

— Osz! hunnan?

Keszeg Veszelka a láb felé int a fejével:
— Vászárhelyről.

Nahát akkor jól van. Tudják ugyan, hogy Keszeg Veszelka nem megedudni jött, hanem másért, de hát majd megmondja, ha akarja.

A csöndes tűzmel fő az estebéd. Rózsa Sándor nézi a főlészáló füstöt. Vár, aztán megszólal. Nem mondja, kérdi:

— Onnan?

— Onnan.

— Igyenőt?

— Igyenőt.

Csőnd. Most már minden tekintet Keszeg Veszelkára szegődik. Mert hallgat. Most már bizonyos, hogy nem az esti harangszó eifől húzódt ki a pusztára.

De nem szól senki. Várják, hogy Sándor tapogassa ki Keszegét.

Az, már az is éretlenség, a pipáját a másik agyarára.

— Osz bent? — vet egy pillantást Keszeg Veszelkára.

Veszelka előbb a földet vizsgálja, aztán szí egy nagyot az orrán.

— Esőt! ténnap a hó.

— Im! Ez már valami.

— Röggel?

— Nem. Este.

— Sok?

— Ugy két ujjnyi. Annyi csak, hogy mög-

lászott benne a vérnyom.

A tűz meglóban a bogrács alatt. Oldódik már a csomó. Oldódik, hát Sándor már most csak a hóra mondja:

— Akkor több nem hullott?

— Nem.

Csőnd. Sándor, most először ráemeli Keszeg Veszelkára a tekintetét.

— Osz kiesoda? Rácskös Aracsi?

— Ű. Két betlehemös gyerkőket. Merhogy hordozták körül a betlehemöt, oszt pénzt gondolt náluk. A pusztaszinnél várt rájuk, aztán amikor odaérték, hát elébük állt. Főbevágtá őket. Előbb az egyiket, aztán a másikat. Azok meg ott, maradtak. Hóttan. Betlehemestül. A frisen esett havon.

Rózsa Sándor szájában kielszik a pipa. Vár. Megint a tűz felé fordul. Nézi a lángokat.

— Osz ti vót csakugyan? Aracsi?

Veszelka vállat ránt.

— Más nem lehetett.

Bakacsi, a csordapásztor köhint. Hát ez már megint nem jól van. Meri rücskös Aracsi már fél év óta Sándorékna a rovására dolgozik. Aztán a tött így megint Sándorékra hárul Oszt érpen ilyen. Hogy éppen betlehemös gyerkőket, akik a jászlat vittek. Hát ez már nem böcsültes ember tájékára való dolog.

Rózsa Sándor már áll. Apró szemében sötét, hideg láng. Szemöldöke hozontokra húzódik. Arca kemény, min' a kovavas.

Aztán megindul, a cserény mögé megy. A tűz negrokad, mire megint előkerül. Lovastul. Fogja a kantárszárát.

— Majd aztán gyűvők! — mondja és rő-

videbbre fogja a szabaszárát.

Veszelka felel:

— Itt lőszünk.

A ló fölvégja fejét, utána megugrik. Vég-tába fog, s óra múlva csöndesedik meg csak, amikor járt utat ér. Köröskörül irdatlan ok-téttség. Az uton, mintha ányék maradna a dőbogás után, olyan fagyosan nehéz és mély a csönd.

A lóról szakad a hab, amikor eléri a város alatt húzódo nádat. A fagyos világ itt is hallgat. Tulnan alszik a város.

Sándor zablat ránt, a ló letér az utról. Egész teste reszket, kapkodó lábakkal üget és herkantva szaglássza a levegőt. Erre még nem járt.

Valahol ugatni kezd egy álmatlan kölyök-kutya, az ellenkező irányból vonnyítás felel rá, aztán a többi, egész farkára való rekedt, meg öblös hang.

Sándor csakugy, belekiált a sötétbe:

— He! Boóri!

Dühös csaholás, aztán valamennyi kutya elhallgat. Megnyugszanak. Azt hiszik, valaki hazafejt.

A ló most már megint nekivulik, partra ér föl. Utra. Fölnyihog. A Nagy-utcában vannak. A vásárheji nagy utcán. Csak éppen a Tisza felől kerültek.

Sáros az út, de legalább fogja a hangot. Ámbár alszik már mindenki. A: a viskó meg éppen csöndes, amelyik előtt Sándor meg állítja a lovát.

Bezörget a keresztvasas kis ablakon.

— Mihály?

Csőnd.

— Mihály?!

Bent, a házban nem mozdul semmi.

— Hallod-e he? Én vagyok.

Csak a sötét hull a magasból.

Sándor átveti magát az alacsony kerítésen. Az eresz alá tapogatózik. Keres valamit. Végre nagysokára, a vacak fölötti kis ablakban a keze tányérba tüközik. Megvan.

Az orrához emeli a tányért. Beleszagol a fagyos paprikásba. Nem érzik rajta halgymaszag. Nahát akkor érez máma nem nyul senki. Akkor Aracsi csakugyan nincs itthon. Nem kell rányomni az ajtót.

Sándor visszamegy a lóhoz.

— A Hajdába. Akkor ott van — mondja halkán a lónak.

A paripa hátrarugja a sarat. Negyedóra múlva a Hajda alatt vannak. A csarda ott áll a töltés oldalában. Erre! viz zárja el.

Csőnyik uincsa, a vékony fégléreg meg nem bír el felmőti embert.

Sándor hajlat alá vezet a lovát, valandó mond neki, aztán maga alkalmas helyet keres. Ott megáll. Vár. Akkor megszegi a nyakát, balkeze hüvelykujjával benyomja a gégyjét.

— Gá! — szakad bi a száján a hang.

Most két pjjal átfogja az ádamcsutkáját, és végigrántja.

— Gáit! — hangzik a rikoltás.

Bent a Hajdában azt mondja Misié, a tót fuvaros, akinek a körme alá éppen a minap dugdosztatott szálkát Póka városkapitány ur, azt mondja:

— Odakünn mög vadludak huznak.

Kint újabb gágogás. Csakugyan vadludak. Mintha még a szárnycsapásuk is hallatszana.

— Azok... — feleli rá Rücskös Aracsi. Mert az asztal végén ő ül. Előtte üveg.

Abba bor. Pirkadt. A legjobb.

Misié önt magánat:

— Huzódnak léfeje.

Aracsi is iszik.

— Na majd megnézöm, mert én úgy hal-

lótam, rucák vótak.

Már megy is ki. Valaki hívja. A vadlibagágogás neki szól. Alighozem Paicsi, az öccse szólítja. A betlehemesek miatt. Pedig hát ő már kijelentette a reggel, hogy az Sándornak a munkája volt.

Már evez is, mert itt bugyborékolós a víz, nem fagy be olyan könnyen. Megkerüli a zombékos, aztán átellenben kiköt.

— Té vagy? — mondja bele a sötétbe.

— Én! — hangzik.

Odébb, szakadt a part. Az alatt találkosnak össze.

— Én vagyok... — lehel Sándor.

Aracsi hátradöbben:

— Té? ...

Menyét

ERDELYI JÓZSEF verse

*Agyonvertünk egy menyétet,
aki nekünk mísem vetett.
Ostorunkkal vertük agyon,
künn a tallón, a pallagon.*

*Hogy csaphodót, a farkával!
Hogy cincogót a torkával!
Egerutat, hogy keresett;
mégsem hitte, hogy elveszett.*

*A kiserdő feje tartott, —
madarászni tün akart ott,
bakrok alatt barangolni,
kiszéskéket kirabolni.*

*De nem hagytuk, utját álltuk,
s ahol értük, csaptuk, vágjuk,
vertük eles ostorhegygel,
irgalmatlan gyilkos kedvel.*

*Arra jártunk, észrevettük,
ostorosok, körülvertük.
Szembeszállott volna velünk,
de hosszú volt a fegyverünk.*

*A menyét vérszomjusága,
féktelen vad szabadsága,
úrágat ránk, emberekre:
ostorfonó gyerekekre...*

*Futni akart, menekülni,
karikánkából kikerülni;
de nem tudott szabadulni,
s künn a tallón hova bujni.*

*Addig vertük a csapóval:
egy elbánnuk a rablóval,
fehérhasu kis beryárral,
min' ő holmi kis madárral.*

*Messze volt a garadjától,
ott fészkelő családjától;
de megadni magát ingyen
nem akarta mindvégiglen.*

*Karcsu tesie: mint egy kigyó,
magas nyaka: mint egy kis ló...
Gyilkosai, körülálltak;
ugy bámultuk, ugy csodáljuk.*

*Akkora volt benn a mérge:
szembefordult a kis féreg,
apró szemét csillogtatta,
apró fogát villogtatta.*

*Mért nem állt meg farkosóvalva,
minden csirke véret bánva,
mít kiomott az ólakban? —
kérdézem ma gondolatban.*

*Hogy mert volna a torkunkba
a kezünkbe, az arcunkba!
De nem mentünk hozzá közel,
nem is voltunk üres kézzel.*

*Mért nem lapult, hogy megfogjuk,
felvegyük és simogassuk,
hazavigyük, min' szelédet:
hadd örízze — a csirkéket!*

*Mért nem lett jó háziállat,
ellensége fajtájának?
Szabadságát mért szerette? —
Életével ezt fizette...*

Banca Ardeleana S. A. Sucursala Erdélyi Bank és Takarekpénztár R.-T. ARAD

Foglalkozik a banküzlet összes ágával.

CSALÁDI KÖR

CSIKÓS TÓTH A. 1943

Gyümölcszedő asszonyok

CSIKÓS TÓTH ANDRÁS rajza

gy Édesanya tanácsai

Nem könnyű dolog jól táplálni a gyerekeket. Vannak szempontok, amelyeket nem szabad elfelejteni, mert egyformán érvényben vannak, akár megvehetjük a boltban azt, ami tetszik, akár nem (vagy mert nincs áru, vagy mert nincs miből). Ezek:

1. A gyermek étkezésében szigorú következetességet kell betartani. Nem szabad túltáplálni, hogy elrontsa a gyomrát, de még kevésbé szabad kevésbé táplálni. Mindennap egyforma időben, körülbelül egyforma tápértékű ennivalót kapjon. A következetesség azonban ne váljék kicsinyességgé. Betegség, más rendkívüli alkalmak, esetleg a gyermek valamilyen lelki válsága is, megengedik, hogy eltérjünk a rendtől. Ellenben:

2. Ha a kaputalaj, maharadsza jönne is hozzánk látogatába, a gyermek az első. Neki azért nem találhatunk sem alább, sem később, sem többet, sem kevesebbet, sem máshol, sem másképp. Ezt nem szükséges előtte emlegetni, sőt nem is kell, hogy a tudatára jöjjön. Magától értetődően megkap mindent, mint mások. Áll ez nemcsak az időre és gondra, de arra is, hogy inkább a vendég koplajon, mint a gyermeké, és azért, mert sokba került a díszes vacsora, nem csipheztünk le a gyermek étkezésére szánt pénzből. Inkább mondja azt a szomszédasszony, hogy nem volt elég gazdag a lakoma, mint hogy a gyermek maradjon éhes!

3. Nemcsak jó, de szép is legyen az ennivalója. Tiszta, csinos tányérokban, tisztán, csinosan terített asztalban, tiszta, csinos asztalkendővel terítsünk neki. Gondosan tápláljunk. A gyermek könnyen megundorodik valamilyen ételtől. De éppen olyan könnyen meg lehet nyerni az étvágyát is azzal, ha csinosan, öntetesen adjuk fel az ennivalót. Szép, piros retkek a vaj köré rakosgatva, színes fővepohárkában a gondosan átszűrűt tej (pedig hányan akarják kényszeríteni a gyerekeket, hogy szüretlenül igya és ne kényeskedjék, holott ez nem kényeskedés: ne adjunk okot a kényeskedésre), gondosan, szépen vágott kényeslevek, szép sárgára sült burgonya, friss zöld

saláta, annyi minden mód van rá, hogy a gyermek jókedvűen üljön az asztalhoz!

4. Ehhez persze az is kell, hogy soha ne üljünk le vele rosszkedvűen, haragosan az asztalhoz. Ne zaklassuk az iskolai ügyek kikérdezésével ebéd közben, hanem lehetőleg az előt, intézzük el, még pedig véglegesen. A gyerek megkönnyebbülten ülhesse az ebédhez. Vannak középkorú kinzásszámba menő szülők módszerek, hogy: — „Na, majd délután számolunk!” Ez, szerintem, van olyan bűn, mint a súlyos testi sértés vagy hivatali sikkasztás. Mindenesetre visszaéés a reánk bízott legnagyobb értéknek: a gyermeknek testi-lelki egészségével.

5. Ha a gyermek nem is eszik a szüleiével, de egyedül, sőt lehetőleg alkalmazott társaságában se egyék. Az anya a legjobb társaság számára és a testvér. Ha csak lehet, intézzük úgy, hogy legalább egy étkezésen együtt legyen az egész család. De ha semmiképpen sem lehet: üljön mellette legalább az anya és beszéljessen vele.

6. Egyszerre nem kell tulokat enni. Tartsuk meg a napi ötszöri étkezést s akkor egyék jó étvágyal, eleget, de ne terhelje meg a gyomrát. Tévedés, hogy gyomorrontás nélkül nem lehet gyermekeket felnevelni!

7. Ha étvágytalan, elmarad a legközelebbi étkezés. Ha akkor sem eszik: lázmérő és orvos kell, nem mérgeződés és büntetés.

8. Soha egyetlen szem cukrot ne kapjon ebéd előtt, sem kinyalogatni való lábat, lekváros üveget. A friss palacsinta kérdésénél majdnem megindul a szívem, de mégis következetes maradok. Ellenben elesszük neki leves és főzelék utánra a lekváros üveget vagy kikaparni való lábat, sültünk neki egészen friss palacsintát. Ugyancsak ebéd után kapjuk a lekváros üveget vagy kikaparni való lábat, sültünk neki egészen friss palacsintát. Ugyancsak ebéd után egy maréknyi mazsola, mogyoró, mandula összekeverve. Ugyanezt tízóraira is lehet adni egy pohár tej után.)

K. R. L.

Az erős asszony dicsérete

Irtja: MECS LÁSZLÓ

Ne szidd a kort, komor nézésű Kortára. Hannis minden vád s káromló rikoltás. A Divatlapból vettél feleséget. Háremhölgyek nem szülnék új világot. Csodálanság s esőmőr lett feleséged.

A nő finom napraforgó-palánta: mindig olyan volt, milyennek kívánta a mindenkori férjember: Napja. Minden kor lelke meg mindig olyan volt, mint a nője: a kor lelketől te kapja.

A nő, kinek csak öncélu nyalánkság, akart, madó, csipőten csók-jalánkság a szerelem: állásztóje koraknak. Kort elseprő szörnyű bardárok jönnek, kerrákben Isten-ostorok forgának.

El új Családtáza késsül törzsük-ösül, a Bibliából vesz asszonyt, ha nősül, kinek jó karja, dus csipője, melle, meg szive ritkos erőket sugároz, melyekkel ősi átkokat szerez le.

Nem fél, ha májusfái bája illan, van más értéke: tulvilági villany világot át fájalmak dulta testén, mely kőből, kintből aranyat varázsol s virágot izsit a család keresztjén.

Az Erős Asszonyt nem tanítja senki, de ösztön-lénye biztosan kizengi az Anyagból a terüljuszalkámát! Paradicsom piroslik parancsára s kegyelmes tölje hízik az indának.

Parancsol: és rendtelenségből rend lesz, hangos dudák közt nagy halott, csend lesz,

vezényel: és tojásból csirke, lomból boldogság-ing lesz, vadból rózsasző lesz s madárt imádkoz rá a végtelendől.

Ha csókkal játszik: célja van a csókmak! A csók: alkalmi bíbor szírom-csókak, mely Nemlét-partra jár kirándulásra s a lét vizén át vissza gyermeket hoz. Ő a teremő Isten munkatársa.

A gyermekért soha senki se vódoi, úgy jönnek sorba, mint az iskolából. Mily élvezet etetni sok galambot, de még nagyobb gyerekzívot, pirosít, az Erős Asszony nem vár szebb kalandot

A férfi nem imádjá: bizik benne, minthogyha maga a Madonna lenne. Nagy álmu férfi Erős Asszony mellett jár: ha kalandra eszmék országába s alkothat új hazát, új történelmet.

1500 év története a magyar konyhában

A töltött páva és seregélypecsenye. Amikor az édességet a patikus készítette. A hagyma nagy becsülete

Az étkezéssel és a konyha nemcsak az egyéni jellemző, hanem még inkább a nemzeti közösséget. Ezért beszélnék francia, angol, amerikai, olasz és magyar konyháról. A főzési ízlésnek népek és nemzetek szerint való elkülönülése nemcsak a jelenre vonatkozik, hanem a régebbi korokra is.

A magyar konyha történetében öt nagy korszakot lehet megkülönböztetni. Ezek közül első a vándorlás és foglalás kora, a másodikban pedig a letelepülés és az azt követő századok szerepelnek. A kezdeti szakaszokról kevés irott emlékműk maradtak, különösen a konyhát és táplálkozást illetően.

AZ ÖSMAGYARSÁG ÉTKÉZÉSE
tekintetben legmegbizhatóbb emléktár mai pástörnépünk élete, mert leginkább megőrizte az ősmagyarországi étkezési szokásait.

Néprajzunk uttórói tudósai: Herman Ottó és Hecsey István elmélyülten tanulmányozták pástörnépünk életét. Fejegyezték a gulyásus ősi főzési módját. Ez az elkészítés teljesen azonos a kirgizek mai gulyásusával.

Az ősök táplálkozása és konyhája a végleges meglepedéssel s a kereszténység felvételével nyilván sok változáson ment át, módosult, bővült, fejlődött. Sajnos a főzési módokat illetően ebből az időből is kevés irott emlék maradt fenn.

Bőséges, érdekes adattömeg áll rendelkezésünkre.

sokat költöttek fűszerekre,

gyömbérré, fahéjra, borsra, székfűborsra és különösen safrányra.

Nagy gondot fordítottak a sajtokra. Sziciliából, Olasz- és Franciaországból hozták sajtkészítő mestereket Budára. Az arany- és ezüstérmékkel és evő-ivóeszközökkel gazdagon megrakott asztalokra végül csatrásszítvány is került, de az édességet abban az időben nem a szakácsok készítették, hanem az alkori patikusok, tehát a gyógyszerekkel dolgozó és kereskedő szakemberek.

a könnyebb és egészségesebb táplálkozás

felé, erre jellemző lehet az éppen százötven évvel ezelőt, 1793-ban Kolozsvárott kiadott „Szakálmestereknek Könyvtéskeje”, amelyben „Laboda Paráj” címszó alatt először szerepel egyik legértékesebb vitamínforrásunknak a sponótnak ünlő étkent való leírása. Megfőzi, megvagdalja tejjel felereszt és itatja. Tojással, felül megvajazva adja fel.

Negyedik korszakunkat jelölik meg a 19. század első felé, évtizedét. Ekkor lett magyar fűszer a paprika, terjedt el a burgonya és paradicsom. E két új és során lett

zsebe Mátyás király koráról és az öt követő évszázadokról.

Ötszáz évvel ezelőt a király udvaránál nagy gondot fordítottak a kenyérrre. Magyarosan kovással készítették Beatrix királyné kedvéért sem cserélték fel a jó magyar kenyeret az olasz személykenyérrel. A tavak és folyók bővelkedtek halban s az udvarnál nagyon szerették is a halat. Legkedveltebb volt a csuka és a menyhal.

Husfélekből a marja, juh, kecske, sertés, szarvas őz nyul került asztalra. A szárnyasok közül első hely illette a kacsát, foglyot és seregélyt, továbbá a kappant és fácánt. Nagy becsben tartották a konyhára célra hizalt páva husát: töltve ették a finom pecsenyét. Ritkaság volt abban az időben a pulyka. Eiterjedt Mátyás királynak köszönhetjük, a milánói hercegtől kért tenyésztőket s egy szakértő gondembert.

A zöldségemlék közül a hagymának volt jelentős szerepe. Sütve vagy párolva tálták a husételekhez. Beatrixnak abból a leveléből, amelyet néjéhez, Elcomórához írt Ferrarába, kitűnik, hogy Mátyás királynak mekkora örömet okoztak az itáliából érkezett vörshagyma, és fokhagyma-gumók.

Legelőször a husételek h rdtak az asztalra. A különféle husokhoz erősen fűszerezett, különböző levet szolgáltak fel. A rákmaradt számadásokból kitűnik, mily

A 15. század derekától a 18. század végéig tartó harmadik korszakot a malhoz viszonyítva a levelek hiánya, a levak és mártások sokasága, erős fűszerezettség, édes vagy édeskés ize a kenyérbélnak mártások sültésére való gyakori alkalmazása, a berántott főzelékfélék, a főtt tészta, a burgonya, a paprika és a paradicsom használatának hiánya jellemző. De hogy ennek a korszaknak vége felé a magyar konyha is elindult

általánossá a rántás készítése és a főtt tészta fogyasztása.

A legújabb korszak folyamán a megújulás és fejlődés folytatódott határozott irányt vett. Nyugati főképpen francia hatások érvényesültek, s nagyon szerencsés módon. A magyar konyha közismert, kiváló értékek és jellegzetességek megtartása mellett ezek a hatások enyhítették konyhánk zsírosságát, fűszerezettségét. Ennek a fejlődésnek következménye magunknak hasznát és egészségét, nemzeti vonatkozásban pedig hirt és elismerést eredményezett.

KENESSEY PÉTER

GYERMEK VILÁG

Fehérbundás kis angyal

Egy fehérruhás kis angyal nagy buszgon dolgozott az erdőben. Karácsonyfát vágott. Fáradt volt már, de még nem akarta abbahagyni a munkát. Egyszerre megszólalt egy varju csufondárosan a feje fölött:

— Kár, kár! Minek annyit dolgozni, gyerkeani? Akinek pénze van, az a gyerek ugys kap karácsonyfát, akinek a szülei szegények, az nem kap. Kár, kár! Az angyalka felegyenesedett és csönlésen mondta:

— Lehet, hogy a rossz gyerek is kap, de azt nem a Jézuska küldi.

A varju elrepült. Az angyalka tovább dolgozott volna, de egyszerre halk sirást hallott. Körülnézett. Egy fejkendős szegény asszony sirdogált, fészkekötégen ülökéelve.

— Mi bajod szegény asszony? — kérdezte a kis angyalka.

— Ó, angyalkám, — mondta a szegény asszony, — nagyon szomorú vagyok. Nemsokára karácsony s az én gyermekeim bizony nem jök. Nem remélhetem, hogy a Jézuska küld nekik valamit, nekem pedig nincs pénzem, hogy vegyek. Akármilyen engedetlenek és pajkosak is, fáj a szívem értük. Hogyan sirnak majd, ha nem kaphatnak karácsonyfát!

— Honnan gondold, hogy nem kaphatnak? — kérdezte az angyalka.

— Egy varju mondta éppen az előbb.

— Hm, hm, — mondta az angyalka.

— Mit lehetne tenni? Várj csak, majd később, ha elvégeztem a munkámat, elmegyek a megpróbálók beszélni velük.

— Köszönet, — mondta hálásan a szegény asszony.

Hazaindult.

Ugy tünd, mintha a holdfény világított volna be a kis szobába. Pedig a kis angyalka titt ott lias meg Pisti ágya mellett és csöndesen beszélt nekik, olyan csöndesen, hogy senki más nem is hallotta csak őt.

Hogy mit mondott nekik az angyalka, nem tudom. De válsnap mind a ketten észrekekedés és nyafogás nélkül felkelttek. Pisti tüzet rakott az édesanyja helyett, hogy azzal is kevesebb legyen a dolga, Iluska pedig kisháporta a konyhát. Aztán elmentek az iskolába, ott szépen figyeltek és egyszer sem kellett a tanítónéni nek rájuk szólni.

Édesanyjuk újra kiment az erdőbe fáért. Mind a ketten készen lettek a kezével addigra a szánkozottak, hogy eljönnék, segítsék. A szegény asszony boldogan simogatta meg őket.

El is indultak hátrán. Már messzről hallatszott a fűrészelés... Persze az angyalka vágta a karácsonyfákat ma is. Mikor kiérték a tisztásra, csak elakadt a lélekzetük. Ráismertek az angyalkára, aki az este ott titt az ágyuk mellett.

— Na mi ujság? — kérdezte mosolygva az angyalka a gyerekek édesanyjától.

— Mind a két gyermekem olyan kedves és jó volt egész nap, hogy igazán boldog vagyok. — mondta a szegény asszony örömmel. Pisti és Iluska szegyenkezve álltak ott, azért szegyenkeztek, mert arra gondoltak, hogy mostanáig ugyancsak nem lehetett volna őket megdicsérni.

Az angyalka megsimogatta mind a cettőjüket s ettől egyszerre nagyon, nagyon jó kedvük lett. Mosolygáltak és könnyes volt a szemük. És érezték, hogy mindig, mindig jök lesznek ezentúl!

Mikor elmentek az édesanyjukkal, a tárom nagy köteg fát cipelve, az angyalka mosolygva keresett ki egy szép, hírt karácsonyfáskát s ezt mondta nagában:

— Jó lesz Ilusnak és Pistinek...

A varju ott ült egy ágon, felszemmel rájuk pislogott, de egy szót sem mert ráogni, mert látta már, hogy ugys hiába lenne.

Kosáryné Réz Lola

Karácsonyest

Hóval födött erdő, mező,
Város, falu mind fehér,
De sincs meg, havá egy
Fehér szárnyaló be nem
tér.

Hogyha nem is látod, ott
van

Mégis látom angyala,
S hogyha nem is hallod,
ott szeg
Mindgyilknek halk dala.

Száll s sziveknek énekefűk:
Nincs szebb, mint s
szereget.
Szereget! Ol meggyógyal az,
Ahi türt és mezevedt.

Es azt segni a sok angyal:
Nlv a templom harangja!
Egben az Ur johászotat
S imátohat majd hallja.

FELERI SANDOR

Karácsonyfa

Még nem koppant ajtónk
zárja,
Ott vagyunk a kis szobába,
Szívünk repdes, szemünk
ragyog,
várjuk a nagy pillanatot.

Várjuk a nagy pillanatot,
Hogy leszállnak az
angyalok,
S elénk tárul nemsokára:
Tündérszépség nagy
csodája.

Mesebéli csengettyű cseng,
Édesanyám hiv bennünket,
és csillogva és ragyogva
Ott áll a szép karácsonyfa.

Tetejétől az aljáig,
Csillog-villog, fényt
sugárzik,

Agán gyertyák égnek
sorba,

Olyna, mintha álom volna.

VALVI NAGY GEZA

A FÜLEMILE

— Bábjáték Arany János költeménye után —

Szereplők: Péter, Pál, bíró. Szín:
nagy udvar. Középen leveles ág
nyúlik fel, amely terebélyes juhóhoz
hasonlít. A fán madár. Madárfittyű.

Péter (megjelenik jobbról, amíg a madárfittyű tar, bólogat): Oh kedves kis madárkám, de gyönyörben fityülés. De szépen fujja az a drága kis csőröd. Az én kis madaram vagy te. (Mellét veri.) Egyedül az anyám, nemes, nemes Péter gazdáé, aki a bíró után a legelső ember a faluban. Senki sem vág olyat rendet a rétten, mint én. Senki nem rak olyan kását, mint én. (Megveregeti a saját vállát.) Hát csak fujjad, édes kis madárkám, zengjen az a csodaszép hegedű a torkodban. Ugye gyerekek, ti is szeretitek hallgatni a nótáját.

Pál (megjelenik balról): Oh, drága kis madárkám, eszem azt a szépen szóló csö-

röskédet, de gyönyörű dalt is zengedel ezen a tündöklő szép reggelen. Ugye, szépen dalol a kis madár, gyerekek? Az én madaram vagy te, egyedül az anyám, (mellét veri) a tekintetes, nagyságos Pál gazdáé, aki a bíró után a legelső ember a faluban. Olyan rendet már senki se rak, mint én. Olyan kását már senki se rak, mint én. Mondhatom, igen derék ember vagyok. (Vergeti a saját vállát.)

Péter: Mit leszel kend, hogy a fülemile a kend madara? „Kend bizony az árnyéka, mert olyat mondok, hogy még a...”

Pál: „Hát kié az a madár, mikor az én fámra száll?” Még azt mondja, hogy az ő madara. Hahahahahaha.

Péter: De az én portámon zengett, hogy illelne a fityű kendet?”

Pál: Szeretné kend azt a madarat. De a

Mesekirály országában
Nagytakarítás van,
Kis tündérek sürgölődni
Udvaron meg házban.

Hordják a sok meséskönyvet
Óriás rakásba,
Karácsonykor a sok gyermek
Sziverepesve várja!

— Függöny. —

(K. I.)

Sparta

Az év legjobb európai atlétikai bajnokai

Tizenöt európai ország idei atlétikai bajnoki eredményeit vettük figyelembe, amikor minden számban a legjobb hat eredményeit összeállítottuk. A tizenöt országot a következők képviselik: Svédország (S), Németország (N), Finnország (F), Románia (R), Olaszország (O), Dánia (D), Franciaország (Fr), Svájc (Sv), Cseh-morva névfőrség (Cs), Hollandia (H), Belgium (B), Észtország (É), Spanyolország (Sp), Horvátország (Ho) és Magyarország (M). A bajnoki eredmények alapján nagyjából elég helyes képet kapunk az egyes európai országok atlétikájáról. A rangsor a következők:

100 m: 19.4 Osendarp H, 10.6 Moina R, Studer Sv, 10.7 Mariani O, 10.8 Pelsőczy M, Saelens B.

200 m: 21.6 Osendarp H, 21.6 Moina R, Mariani O, 21.9 Pelsőczy M, 22.0 Valmy Fr, 22.3 Strandberg S, Weiskopf Sv.

400 m: 48.5 Ljunggren S, 48.9 Bánhalmi M, Lantzi O, 49 Gilbert N, Sörensen D, 49.2 Rodriguez Sp.

800 m: 1:51.6 Lantzi O, 1:52.6 Liljekvist S, 1:53.5 Marosi M, 1:54.2 Sörensen D, 1:54.7 Volkner Sv, 1:56.1 Bouman H.

1500 m: 3:50.4 A. Andersson S, 3:54.8 Reiff B, 3:55.4 Pedersen D, 3:56.8 Warmünde N, 3:56.8 Costi O, 3:57.4 Hires M.

5000 m: 14:33.4 Durkfeldt S, 14:34.6 Heino F, 14:49.4 Szabó M, 14:57.3 Siljehuis H, 14:57.8 Spring N, 14:59 Lalanne Fr.

10.000 m: 30:17.8 Heino F, 30:56.4 Siefert D, 30:56.6 Bratt S, 31:10.1 Szilágyi M, 31:28.4 Lalanne Fr, 32:13 Bernacqa O.

110 gát: 14.5 Ljdmán S, 14.8 Larsen D, 14.9 Pachini O, 15 Christen Sv, Braeckman B, 15.2 Hidas M, Mathiotte Fr, Buratorics Ho.

400 gát: 55.4 Larsson S, 54 Storskrubb F, 54.2 Kiss M, 54.4 Büeler Sv, 54.8 Jensen D, 55.4 Joye Fr.

3000 akadály: 9:09.9 Elmsäter S, 9:42.6 Gallet Fr, 9:43.6 Serényi M, 9:44 Sütölalpi F, 9:46 Helber N, Gomez Sp.

Távolgás: 737 Wagemanns N, 725 Vermes M, 721 Eliasson S, 719 Studer Sv, 710 Rühosek Cs, 708 Simola F.

Rúdugrás: 408 Peterson D, 406 Bém Cs, 400 Sundquist S, Romeo O, 390 Stürhk N, 380 Kovács M, Breitman Fr, Scheurer Sv, Lamoree H.

Hármasugrás: 15.06 Johnson S, 14.77 Senck F, 14.25 Jonhanc Fr, 14.16 Somló M, 14.06 Studer Sv, 13.93 Larsen D.

Súlylökés: 15.29 Borgen N, 15.14 Németvári M, 15.06 Wiliny S, 14.49 Lehtilla F, 14.43 Kreck E, 14.23 Bourren Fr.

Diszkoszvetés: 50.65 Tosi O, 47.81 Bergh S, 47.45 Kulitz M, 46.62 Wittwronghel Fr, 45.86 Hillbrecht N, 45.01 Nyquist F.

Görcslyökés: 72.15 Eriksson S, 70.05 Nikkannen F, 66.65 Várszegi M, 63.55 Stracke N, 61.16 Neumann Sv, 58.55 Hansen D.

Végéreményben 1. Svédország 42.5 ponttal, 2. Magyarország 69, 3. Olaszország 84.5, 4. Finnország 100, 5. Dánia 107.5, 6. Németország 115.5 ponttal. Németország hatodik helye kissé igazságtalan, de 6k négy számban nem rendezték az idén bajnokságot.

Növekvőben van a tavalyihoz képest a labdarúgómérkőzések nézőinek száma Romániában. A Hálorus-Bajnokság 66 öszi mérkőzésén összesen 81.107 fizető néző volt jelen. Ebből a számból Bucurestiben volt 44.904, Craiován 8971, Ploestiben 7407, Galatiban 5155, Sibiu-Nagyszébenben 3762, Turnu-Severinben 3709 és Resita-Resicabányán 6000 néző.

Az „örökifjú” Cochet Henri az idén 6:4, 7:5 arányban győzte le a bajnok Petrat, aki husz évvel fiatalabb az egykori világhírű francia teniszbajnoknál.

Dahlqvist Alfréd, a svédok sifutó világbajnoka Magyarországon tartózkodik és magyar sifutók edzését vezeti.

Ötven éves a prágai Spárta, amely 1893 november 16-án alakult meg. A Sparta jubileumára az egyesület több nemzedéke gyűlt egybe. Az évforduló alkalmával több külföldi lap megelevenített a Sparta volt világhírű nagyságairól, ime néhány

név: Kada, Hojer, Ferner, Pilát, Janda, Koiénaty, Mazai és így tovább. Tavaly már sokan temetgettek a Spartát, mert közel volt a kieséshez, de az idén már ismét remekül szerepel.

A spanyol Hivatalos labdarúgás nagyon támogatja az amatőröket. Az idén összesen 173.000 pezettát bocsájtottak a kisebb amatőrregysületek rendelkezésére.

SZERENYI ISTVAN

Az európai rangelső Asbóth tenisztechnikája nem alkalmas a fedettpálya versenyekre

A tenisz iránt érdeklődőknek bizonyára felült már, hogy a magyar Asbóth, Európa legjobb teniszjezője eddig még nem tudott fapadlós fedettpályán egyetleneszer sem nevéhez méltóan szerepelni. Ha szakkörökben erről esz: ez, a legtöbb esetben az a vélemény alakult ki, hogy „nem izlik” neki a fapadló. Ez a megállapítás fedi is a valóságot. De miért? Ezt próbáljuk megmagyarázni az alábbiakban.

Az ok Asbóth stílusában keresendő. Le kell szögezni, hogy a bajnok a legszebb s talán a legjobb stílusú teniszjező, akit valaha láttak.

Filmre lehet venni, hogy milyen tökéletesen áll neki a labdának. A testulya ütés előtt szigorúan a hátl maradt lábán van, hogy aztán az ütés lendületével áthelyezze az előrecsúztatott lábára. Ezáltal eléri azt, hogy a helyes lábtechnika folytan testulyát is teljes mértékben ki tudja használni. Széles ütőmozdulata a test sulyának ilyen tökéletes kihasználása mellett már csak arra kell, hogy a labdát minél biztosabban a kívánt helyre „elvezesse” — mintegy elkenje.

Ez a stílus azonban csak salakpályán tökéletes. Salakon ugyanis a megütött labda arról a pontról ugrik fel, ahová ütötték és rendszerint ugyanolyan szögben is, amilyen szögben megütötték. Felugrás után az ütés alig észrevehetően le is fékeződik. A kitűnően helyezkedő Asbóthnak tehát van ideje „mekillni” és a testsulyát helyezett „megjátítani”.

A fapadlón való játéknak egészen más a fizikai törvénye. Mielőtt ezt megmagyarázunk, egy kis fapadló-ismertést adunk:

A fapadlós fedettpálya olyan burkolatu, mint a hajónak a fedélzete. Körülbelül 10—15 cm széles, simára gyalult deszkákkal van borítva úgy, hogy az összeillesztéseknél résnek nem szabad látszania. Mindez zöld lakkfestékkel van befestve, ami olyan simává teszi, mint a tükör. Rendszerint a tükörhöz hasonlóan fényes is. Fedettpályán tehát már elűtő alapanyagánál fogva is egészen más a játék, mint a salakon.

Ezen a megütött labda nem ott ugrik fel, ahol padlót ér, hanem az ütés erejétől függően hosszabbat, vagy rövidebbet csuszik s a megcsúszás alatt bihetetlenül fel is gyorsul, hogy aztán az ütőszögétől eltérően sokkal hegyesebb szögben felugorva folytassa útját.

A salakkal szemben óriási eltérés tehát, hogy a labda nem abban a pontban ugrik fel, ahol talajt ér, nem fékeződik le, sőt felgyorsul s a felugrási szöge is aránytalanul kisebb.

Ilyen elemek mellett az Asbóth-féle, széles mozdulatu, testáthelyező stílus nem eredményes. Egyszerűen nincs idő rá. Fapadlón a lábtechnika és a testsulykihasználás helyett inkább a karmurka dominál. A labdát szinte guggolva kissé előredült helyzetben, rohamra készen kell várni s mimél hamarabb minden alkalmat felhasználni, hogy a hálót birtokba vegyék. Aki a hálót eléri az majdnem biztosan a pontot is megszerzi.

A játék természetesen sokkal gyorsabb, de fárasztóbb is. Ez mind olyan követelmény, ami Asbóthnak sem stílusbelileg, sem pedig fizikailag nem felel meg. Ezért nem tud Asbóth fapadlós fedettpályán nevéhez méltóan szerepelni.

Nincs semmi baj!

Mindenkinek lesz karácsonyi ajándéka.

Milliókat szerezhet az, aki sorsjegyet vesz a 31. osztályosorsjátékra. Most indul a játék. 444.740.000 lej volt a nyeremények összege. Ezt még 100.000.000 gyarapították.

Az állami osztályosorsjáték

Az I. osztály húzása december 30. és 31-én.

Köszeghy Sándor fia cég

Tulajdonos: ERMESZ ISTVAN, ARAD Cantacuzino-utca 31 szám, Fémáru és galvanizáló műhelyben készülnek: ezüstözések, nikkelözések, vörös és sárga rezezesek, fodrászati cikkek, mosdók, jégszekrények, vasuti jelzőlámpák, csillárok és más fémmunkák. Bej. szám 2895/942

„RADIO BLAUPUNKT“

MIHAI SCHEIBLING, Timisoara Fiókkizlet: Arad, Regele Ferdinand-körút 17. Bej. szám 10.328-943.

SIRÓVEK és SIREMLEK, dus vá fasztek, mai viszonylatokban is legszolidabb áron beszerzhetők

ROSA Testvérek

Arad, Neculcea-utca, 4—6. távb., 20-77 Inreg 88/1931

FIGYELEM! Állandóan kapható uradalmi tej, és tejszín, ementái sajt, valamint más sajtkülönlegesség

Könyv sajtóházában

ARAD, Avram Iancu-tér, 21. szám.

Egészség—Szépség—Öröm

mesterséges napfény által

Ultraviolet sugarak nélkül nincsen korszerű egészség és gyermek ápolás.

Orvosi ajánlásra:

Rachitis—Skrofulose—Ischiás, Anyagcsere-zavar—Neurasthenie Sebkezelés eseteiben.

Lerakat:

August GIANONE villamossági vállalat

TIMISOARA, IV., Bulev. Berthelot No. 6., l. Piaja Bratianu. Inreg. Nr. 187-10391 940.